

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เอกสารประกอบการพิจารณา

ญัตติด่วน

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
ปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงเนื่องจากการสร้างเขื่อน

อ.พ. ๗/๒๕๕๓ สมัยประชุมสามัญทั่วไป

จัดทำโดย กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ
โทร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๒

เรียกดูเอกสารได้ที่

www.parliament.go.th/library

ยุติด้วย

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา

ปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงเนื่องจากการสร้างเขื่อน

(นายพิษณุ หัตถสงเคราะห์ เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นในเวลาจำกัด เพื่อให้ทันใช้ประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือญัตติ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยรวบรวมข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความ ข่าวจากสื่อต่าง ๆ และ/หรือสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่สมาชิกรัฐสภา และผู้สนใจทั่วไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง เอกสารประกอบการพิจารณานี้ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑,๒,๓ สำนักวิชาการ เป็นผู้จัดทำ และเผยแพร่ทาง www.parliament.go.th/library ผู้ใดนำข้อความ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดในเอกสารนี้ไปลงพิมพ์ในเอกสารอื่น โปรดอ้างอิงที่มากำกับไว้ด้วย

ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ – ๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘ และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๙

กลุ่มงานบริการวิชาการ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
๑. สรุปสาระสำคัญ ญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาศึกษาปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงเนื่องจากการสร้างเขื่อน (นายพิชญ หัตถสงเคราะห์ เป็นผู้เสนอ)	๑
๒. ข้อมูลทั่วไปแม่น้ำโขง	๒
๓. สรุปสถานการณ์น้ำแม่น้ำโขง	๑๒
๔. สถานภาพของเขื่อนบนแม่น้ำโขง	๒๕
๕. บทบาทที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง	๓๒
๖. ข่าวกจากสื่อมวลชน	๔๕

ผู้รับผิดชอบ

นางวิจิตรา วัชรภรณ์

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางอารยะหญิง จอมพลาพล

ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ ๓

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นางพุทธชาติ ทองเอน

วิทยากร ๘ ว.

นางชนิดา จรรโลงศิริชัย

วิทยากร ๖

นางมัลลิกา สมบัติศิริ

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๖

นางสาวอชฌา ไครมาลัย

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๑

นางสาวเมษณีญา สอนทรัพย์

เจ้าหน้าที่ธุรการ ๔

นางสาววีณา แอ้นนาม

เจ้าหน้าที่ธุรการ ๑

มีนาคม ๒๕๕๓

สรุปสาระสำคัญ

ญัตติควม เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
ปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงเนื่องจากการสร้างเขื่อน
(นายพิษณุ หัตถสงเคราะห์ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาในเรื่องปัญหาระดับน้ำใน
แม่น้ำโขงลดลง เนื่องจากการสร้างเขื่อน

เหตุผล

ด้วยได้รับการร้องขอจากประชาชนจำนวนมากที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงในเขตภาคอีสาน
ตอนบนที่แม่น้ำโขงไหลผ่าน อันประกอบด้วย จังหวัดเลย หนองคาย มุกดาหาร นครพนมและอุบลราชธานี
ร้องเรียนว่าสถานการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำโขงในช่วง ๓ เดือนที่ผ่านมาคือในเดือนธันวาคม ๒๕๕๒
เดือนมกราคม และเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ น้ำในแม่น้ำโขงมีการลดระดับลงอย่างผิดปกติโดยน้ำในแม่น้ำ
โขงลดลงจากระดับความลึก ๒.๕ เมตร ในเดือนมกราคม ๒๕๕๓ เหลือเพียง ๑ เมตร ในเดือนกุมภาพันธ์
ซึ่งเป็นการลดระดับลงถึง ๑.๕ เมตร ภายในระยะเวลา ๓๐ วัน ซึ่งเป็นการลดลงอย่างรวดเร็วและผิดปกติอันจะ
กระทบกับระบบนิเวศน์และความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนเป็นอย่างมาก

ข้อมูลทั่วไปแม่น้ำโขง*

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายใหญ่ของโลกที่มีความยาวประมาณ ๔,๕๐๐ กิโลเมตร ยาวเป็นอันดับ ๑๐ ของโลก มีต้นน้ำอยู่บนภูเขากังฟู ส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัยบนที่ราบสูงทิเบต เขตจังหวัดหยู่ชู่ มณฑลฉิงไห่ ประเทศจีน โดยมีแม่น้ำจางจูและแม่น้ำอาจูไหลมารวมกัน มีชื่อเรียกเป็นภาษาของไทยคือ ซึ่งเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงอย่างหนาแน่นในดินแดนสิบสองปันนาว่า “แม่น้ำล้านช้าง” คนจีนทั่วไปเรียกว่า “แม่น้ำหลานซาง” มีความหมายว่า เป็นแม่น้ำที่ไหลเชื่อมกราก และไหลผ่าน ๖ ประเทศ คือ จีน พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ก่อนออกสู่ทะเลจีนใต้

มีแม่น้ำสาขาสายสำคัญในประเทศไทยคือ แม่น้ำพอง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำสงคราม ในภาคอีสาน แม่น้ำอิง แม่น้ำกก ในภาคเหนือ แม่น้ำจิม แม่น้ำเทิน แม่น้ำเซกอง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทะเลสาบโตนเลสาปของราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งต่อเนื่องกับลำธารของเทือกเขาสอยดาว ผังตะวันออกของจันทบุรี และแม่น้ำเซซาน ในประเทศเวียดนาม

แม่น้ำโขงมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาเป็นอันดับ ๓ ของโลก รองจากแม่น้ำอะเมซอน ในอเมริกาใต้ และแม่น้ำแซร์ในทวีปแอฟริกา มีจำนวนพันธุ์ปลาที่สำรวจพบ ๑,๒๔๕ ชนิด มีพื้นที่ชุ่มน้ำ ๗๕๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ในทุก ๆ ปี ปริมาณน้ำจากแม่น้ำโขงไหลลงสู่ทะเลจีนใต้เฉลี่ยสูงถึง ๔๗๕,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

แม่น้ำโขงตอนบนจะได้รับน้ำจากการละลายของภูเขาหิมะเป็นส่วนใหญ่ เช่น จากเทือกเขาหิมะเหมย์ตี้ ในแซงกรีตา ส่วนตอนล่างได้รับน้ำจากเทือกเขาต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง รวมทั้งจากฝนในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม ทำให้เกิดน้ำท่วมทุกปีที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในเวียดนาม ปลายของแม่น้ำโขงที่ประเทศเวียดนามนี้ได้แยกออกเป็น ๕ สายก่อนไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ คนเวียดนามเรียกว่า “๕ มังกร” สามเหลี่ยมดินดอนปากแม่น้ำนี้จึงเป็นที่สะสมตะกอนดินซึ่งมีคุณค่า เป็นปุ๋ยธรรมชาติชั้นดี และเป็นแหล่งปลูกข้าวคุณภาพดีแห่งหนึ่งของโลก

ด้วยความยาวของแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านภูมิประเทศที่แตกต่างกันออกไป ทำให้แม่น้ำโขงมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช พันธุ์ปลา และมีความหลากหลายของวิถีชีวิตของผู้คนกว่า ๑๐๐ ชนเผ่า ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ล้านคน และยังเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมโบราณ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เช่น เมืองหลวงพระบาง นครวัดนครธม แหล่งอารยธรรมบ้านเชียง แหล่งโบราณคดีเชียงแสนหลวง

*ที่มา : เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง – เชียงราย. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.skyd.org/html/sckhi/60/028-kong.html> สืบค้น ณ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา.

แม่น้ำโขงในประเทศไทย

แม่น้ำโขงส่วนที่ผ่านประเทศไทยเป็นช่วงของแม่น้ำโขงตอนล่าง ซึ่งไหลผ่าน อ.เชียงแสน อ.เชียงของ และ อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย ระยะทาง ๘๔ กิโลเมตร ก่อนเข้าสู่ประเทศลาว และไหลเป็นพรมแดนไทย - ลาว เริ่มจาก จ.เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี รวมความยาวที่ไหลผ่านประเทศไทยประมาณ ๕๗๖ กิโลเมตร

ในภาคเหนือแม่น้ำคำ แม่น้ำกก และแม่น้ำอิง ไหลลงสู่แม่น้ำโขง บริเวณนี้จะมีลักษณะภูเขาและเนินเขาทอดยาวในแนวเหนือใต้ โดยจะมีที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาและบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำและหนองน้ำต่าง ๆ ซึ่งเป็นระบบนิเวศน์ที่มีความสำคัญต่อการขยายพันธุ์ปลา สัตว์น้ำ พันธุ์ไม้ น้ำ เป็นพื้นที่ดูดซับน้ำ ป้องกันอุทกภัย ตลอดจนการกรองสารเคมี สิ่งแปลกปลอมก่อนลงสู่แม่น้ำโขง

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตที่ราบสูงโคราช ซึ่งมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะเอียงลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้ มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอโขงเจียม จ.อุบลราชธานี บริเวณตอนปลายของที่ราบสูงจะเป็นเนินกว้างลาดชันแยกจากลุ่มน้ำย่อยของทะเลสาบเขมร ในภาคอีสานยังถูกแบ่งโดยแนวเทือกเขาภูพาน ตอนเหนือเป็นแอ่งสกลนคร มีแม่น้ำสงคราม แม่น้ำอุบล และไหลไปลงสู่แม่น้ำโขง

สภาพแม่น้ำโขงในภาคเหนือเป็นแก่งหินและหน้าผา แม่น้ำไม่กว้างนักไหลผ่านขุนเขาสองข้างไปจนสุดแดนไทยลาวที่อำเภอเวียงแก่น และเป็นลักษณะเช่นนี้ไปจนถึงหลวงพระบางในลาว ส่วนสภาพแม่น้ำโขงในภาคอีสาน สายน้ำแผ่กว้างออก ประกอบไปด้วยชายฝั่งและหาดทราย และจะพบเกาะแก่งเป็นจำนวนมากอีกครั้งที่สี่พันดอนในประเทศลาว

แม่น้ำโขงในบริเวณของประเทศไทยมีความแตกต่างของระดับน้ำในฤดูแล้งกับฤดูน้ำหลากสูงถึง ๒๐ เมตร เป็นฤดูกาลของน้ำตามธรรมชาติที่นำไปสู่วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนที่พึ่งพาแม่น้ำสายนี้ แต่ในปัจจุบันฤดูกาลของน้ำไม่เป็นไปตามธรรมชาติ มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงตอนบนในมณฑลยูนนานของประเทศจีน และสถานะแล้งของต้นน้ำลำธาร

แม่น้ำกับชีวิต

สำหรับผู้คนในถิ่นนี้ แม่น้ำโขงเปรียบเสมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพวกเขา และยังเป็นเหมือนจิตวิญญาณของพวกเขาด้วย ประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า ๖๐ ล้านคน มีชีวิตผูกสัมพันธ์กับแม่น้ำโขงรวมถึงแม่น้ำสาขาด้วย ลุ่มน้ำโขงจึงเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ เป็นแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร การเดินทาง การขนส่ง และอีกมากมายหลายกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนในถิ่นนี้

จากที่ระดับน้ำขึ้น - น้ำลงในแม่น้ำโขงที่มีความแตกต่างกันระหว่างฤดูฝนและฤดูแล้งถึง ๒๐ เมตรนั้น ส่งผลให้ชุมชนริมฝั่งโขงมีวิถีการผลิตที่แตกต่างกันออกไปตามธรรมชาติของน้ำในแม่น้ำโขง ชุมชนริมฝั่งโขงรู้และเข้าใจดีว่า เมื่อถึงปลายพฤษภาคม - ต้นเดือนมิถุนายน เป็นเวลาที่น้ำจะขึ้น สัมพันธ์กับฤดูกาลคือเป็นช่วงฤดูฝน และจะเริ่มขกระดับน้ำขึ้นไปเรื่อยจนถึงเดือนสิงหาคม เมื่อถึงตุลาคมน้ำจะทรงตัว

และเริ่มลดระดับลงเรื่อยในเดือนพฤศจิกายนซึ่งเข้าสู่ฤดูแล้ง ขณะเดียวกัน เดือนที่น้ำลดลงมากที่สุดคือเดือนเมษายน และเดือนที่น้ำขึ้นในระดับสูงมากที่สุดคือประมาณเดือนสิงหาคม

ฤดูกาลของน้ำขึ้นหรือลงในแม่น้ำโขง ส่งผลให้ชุมชนมีวิถีการผลิตที่แตกต่างกันไป ในช่วงน้ำลงจึงสามารถทำการเพาะปลูกพืชผักบนที่คินริมโขง ส่วนการหาปลาทำได้ตลอดทั้งปี คนหาปลาแม่น้ำโขงรู้ว่าช่วงที่ปลาขึ้นจะขึ้นตามน้ำ คือเดือนพฤษภาคมและเดือนมิถุนายน และช่วงที่ปลาลงก็จะลงตามน้ำเช่นกัน คือในเดือนตุลาคม ปลาจะรู้จักสภาพน้ำ เมื่อน้ำขึ้นก็ขึ้นตามน้ำ เมื่อน้ำลงก็ลงตามน้ำ

ฤดูกาลน้ำขึ้นลงตามธรรมชาติในทุกปี ทำให้ชุมชนริมฝั่งโขงเรียนรู้จนสามารถทำนายอนาคตได้ว่าเมื่อถึงตอนที่น้ำลดลง วิถีการทำมาหากินจะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง และเมื่อถึงเวลาที่น้ำขึ้น ก็เป็นอีกวิถีหนึ่งเช่นกัน การปลูกผัก ปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน จึงมีความสัมพันธ์กันไปธรรมชาติของแม่น้ำ ปรับตัวไปตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและความเหมาะสมตามฤดูกาล แม่น้ำโขงจึงเป็นแหล่งอาหารแหล่งชีวิต เสมือนแม่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาเป็นเวลานานปี

การประมงและการเกษตรในที่ราบลุ่ม

การทำประมงและการทำการเกษตรเป็นวิถีชีวิตหลักของประชาชนในลุ่มน้ำโขง คนที่อาศัยอยู่ในที่ราบลุ่มจะปลูกข้าว ส่วนคนที่อยู่ที่สูงจะทำไร่และหาปลาจากแม่น้ำสาขา บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงและบริเวณปากแม่น้ำก็เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ทำการประมงน้ำจืดเพื่อเลี้ยงชีพและขายในตลาดของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงจะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยรูปแบบของกิจกรรมและบทบาทจะสัมพันธ์กับการผลิตอาหาร เชื้อเพลิงและน้ำ

ระบบการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นการเก็บเกี่ยวข้าว การประมง รวมไปถึงระบบประเพณีวัฒนธรรม เช่น การแข่งเรือ การไหลเรือไฟ จะมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและฤดูกาลขึ้นลงของแม่น้ำโขง

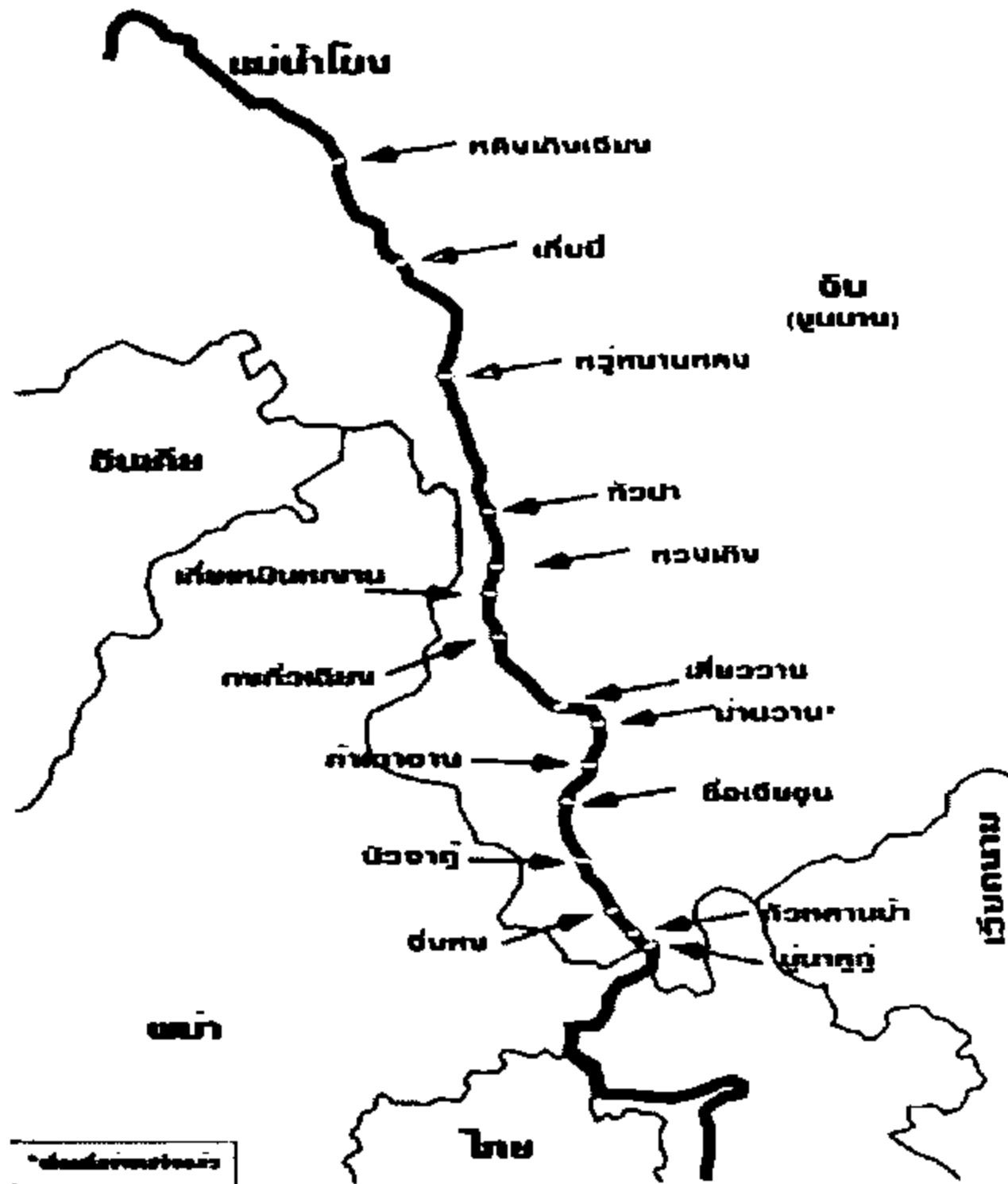
ชาวบ้านจะใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการน้ำและตะกอนดินจากทุ่งนา การทำเครื่องมือจับปลาและดาข่ายที่พัฒนามาจากการตีบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในลุ่มน้ำโขงปลาจึงเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคนี้ ทะเลสาบเขมรถือเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตปลาที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ผลผลิตในแต่ละปีจะมีปริมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนของชาวกัมพูชาถึง ๘.๕ ล้านคน รวมทั้งในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว มีการบริโภคปลาจำนวนร้อยละ ๘๕ ของประชากร

ทะเลสาบเขมรถือเป็นตัวอย่างของความหลากหลายของระบบนิเวศน์ในภูมิภาคนี้ และมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของชุมชน โดยปกติทะเลสาบจะมีน้ำท่วมริมฝั่งแม่น้ำในระหว่างฤดูฝนและจะค่อย ๆ ลดลงตลอดระยะเวลาที่เหลือในแต่ละปี จากการที่ระดับน้ำในทะเลสาบสูงขึ้นและท่วมบริเวณป่าไม้ที่อยู่รอบ ๆ ทะเลสาบ ปลาจึงเข้าไปอาศัยและแพร่พันธุ์ เมื่อระดับน้ำลดลง ปลาได้อพยพออกจากแหล่งดังกล่าวไปสู่แหล่งน้ำ ลำห้วยสาขาต่าง ๆ ของแม่น้ำโขง

ขณะที่ประมาณร้อยละ ๘๕ ของการผลิตข้าวในที่ราบน้ำท่วม รอบ ๆ ทะเลสาบและแม่น้ำโขงขึ้นอยู่กับตะกอนดินที่เกิดจากน้ำท่วมซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สูง ดังนั้น ในการผลิตข้าวจึงมีความผูกพันกับวงจรของการเกิดน้ำท่วม น้ำขังในระบบของทะเลสาบเขมรและลุ่มน้ำโขง ฤดูกาลธรรมชาติของแม่น้ำโขงก่อให้เกิดภูมิปัญญาในการใช้และไม่ใช้ หรือจะใช้อย่างไร ทั้งในการผลิตการเกษตรกรรมและการประมงก็ขึ้นอยู่กับระบบนิเวศย่อยที่ต่างกันออกไป กระทั่งได้ก่อเกิดวัฒนธรรมที่หลากหลายตลอดสองฝั่งริมแม่น้ำโขง

เขื่อนกั้นแม่น้ำโขง

เขื่อนขนาดใหญ่มากกว่า ๑๐๐ เขื่อน ถูกกำหนดให้มีขึ้นบนลำน้ำโขงและแม่น้ำสาขา โครงการบางส่วนได้ดำเนินการแล้วเสร็จไปแล้ว และโครงการหลักที่สร้างผลกระทบอย่างมากต่อลุ่มน้ำโขงทั้งหมดคือ การก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ๘ เขื่อน กั้นแม่น้ำโขงตอนบน หรือแม่น้ำหลานชางในประเทศจีน ภายใต้โครงการหลานชาง - เจียง ซึ่งเป็นโครงการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน โดยไม่สนใจเสียงทักท้วงและความวิตกกังวลของประเทศปลายน้ำว่า จะมีผลกระทบกับแม่น้ำโขง ระบบนิเวศน์ และชุมชนอย่างไรบ้าง รวมทั้งประเด็นที่จีนกำลังจะกลายเป็นผู้ควบคุมลำน้ำโขงแม่น้ำนานาชาติแค่เพียงผู้เดียว

เขื่อนที่จะสร้างกันแม่น้ำโขงคอนบนมี ๒ เขื่อน ที่ดำเนินการก่อสร้างเสร็จแล้ว คือ เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำมันวาน สร้างเสร็จในปี ๒๕๓๕ และเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำคาเซาซาน ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี ๒๕๔๖ เขื่อนแห่งที่สาม ที่กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ในขณะนี้ คือเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำเซียวหวาน เป็นเขื่อนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก สันเขื่อนสูงถึง ๒๔๘ เมตร คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๕ จีนได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างไปแล้วเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๔๕ รวมทั้งเขื่อนจึงหงในสิบสองปีหน้าที่อยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาเตรียมการก่อสร้าง และได้ปรับแต่งหน้าดินบริเวณฝั่งโขงไปแล้ว โดยมีนักธุรกิจการเมืองจากไทยไปร่วมลงทุนซึ่งมีสัญญาจะส่งไฟฟ้ามาขายในประเทศไทยด้วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศจีนมีผู้ที่สูญเสียที่อยู่อาศัยไปแล้วไม่ต่ำกว่า ๕,๕๕๓ คน ระบบนิเวศน์ และผลกระทบด้านอื่น ๆ ยังไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้ อันมีสาเหตุมาจากเงื่อนไขทางการเมือง เนื่องจากการควบคุมปริมาณน้ำในเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และการเดินเรือส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ เช่น การลดปริมาณของพันธุ์ไม้ น้ำ สาหร่ายได้ผิวหนัง (ไก) การลดจำนวนลงของปลาบางชนิดถึงกับสูญพันธุ์

นอกจากนี้ผลกระทบต่อแม่น้ำโขงคอนล่างพบว่า มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของแม่น้ำโขง ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ๒ ประการคือ ฤดูกาลน้ำขึ้น - น้ำลงของกระแสน้ำในแม่น้ำโขงในรอบหนึ่งปี และปริมาณตะกอนในลุ่มน้ำ การเปิด - ปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนในประเทศจีน มีผลทำให้ปริมาณเฉลี่ยของน้ำเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในฤดูแล้ง และการขึ้นลงของน้ำในแม่น้ำโขงไม่เป็นไปตามธรรมชาติอีกต่อไป อีกทั้งปริมาณตะกอนกว่าครึ่งหนึ่งที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขงก็ถูกเก็บกักไว้ที่เขื่อนต่าง ๆ ในจีน ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงคอนล่าง

ผลกระทบต่อพันธุ์ปลาและการทำประมง ปริมาณน้ำที่เพิ่มมากขึ้นผิดปกติในฤดูแล้งส่งผลกระทบต่อการเดินทาง วางไข่ และอยู่อาศัยของปลา ขณะเดียวกันในฤดูฝนการเก็บน้ำของเขื่อนทำให้น้ำไม่หลากตามธรรมชาติ ระดับน้ำในพื้นที่ป่าน้ำท่วมถึงบริเวณคอนใต้ของประเทศลาวและกัมพูชาลดลง และส่งผลกระทบต่อแหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์วางไข่ และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ รวมไปถึงการลดลงของทรัพยากรประมง และการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำบางชนิด

ผลกระทบต่อการเกษตร กว่าร้อยละ ๘๐ ของนาข้าวบริเวณดินคอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงได้อาศัยธาตุอาหารต่าง ๆ ที่มากับตะกอนในช่วงฤดูน้ำหลาก เมื่อมีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่กันแม่น้ำโขงทำให้วงจรการไหลของน้ำไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ปริมาณตะกอนที่มีประโยชน์ต่อการเพาะปลูกลดน้อยลงส่งผลไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรก็จะลดลงตามไปด้วย แสดงถึงนัยสำคัญว่า ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตจะสูงขึ้นด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่ต้องแบกรับ รวมไปถึงคุณภาพน้ำในแม่น้ำที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีมากขึ้น ขณะเดียวกันปริมาณน้ำที่เพิ่มมากกว่าปกติในฤดูแล้งทำให้ไม่สามารถทำเกษตรริมโขงได้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นผลกระทบเรื่องการกัดเซาะ ปัญหาแผ่นดินถล่ม รวมถึงปัญหาการย้ายชุมชนออกจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อน ซึ่งได้รับค่าชดเชยที่ไม่เป็นธรรม

ลาวเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีโครงการมากมายเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำสาขาของแม่น้ำโขง ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียและองค์กรข้ามชาติ เช่น การผลักดันให้มีการก่อสร้างเขื่อนเซคามัน ๑ กั้นแม่น้ำเซคามัน ซึ่งเป็น ๑ ใน ๖ ของแม่น้ำสาขาแม่น้ำเซกองซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาสายใหญ่ที่สุดของแม่น้ำโขง เขื่อนเซคามัน ๑ เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าตามข้อตกลงที่จะขายให้กับประเทศไทย

อีกโครงการที่สำคัญคือ โครงการเขื่อนน้ำเทิน ๒ ซึ่งสร้างกั้นแม่น้ำเทิน แม่น้ำสาขาใหญ่เป็นอันดับที่ ๔ ของแม่น้ำโขง โครงการนี้ตั้งอยู่ในแขวงคำม่วน ในตอนกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และห่างจากโครงการเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำเทิน - หินบูน ที่สร้างเสร็จแล้ว ไปทางเหนือเพียง ๕๐ กิโลเมตรเท่านั้น เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าตามข้อตกลงที่จะขายกระแสไฟฟ้าให้กับประเทศไทย โครงการเขื่อนน้ำเทิน ๒ นี้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อชุมชนและระบบนิเวศน์ แต่แม้ว่าจะมีผลกระทบมากมายเพียงใด ต่อชุมชน พันธุ์ปลา ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพรรณและสัตว์ประจำถิ่น แต่ธนาคารโลกก็เตรียมการที่จะให้เงินกู้และให้การรับรองสนับสนุนโครงการแม่น้ำโขงในประเทศกัมพูชา ก็เผชิญกับสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงไม่แพ้กัน เมื่อรัฐบาลกัมพูชามีความพยายามที่จะผลักดัน โครงการเขื่อนแซมเบอร์ (SAMBOR dam) ซึ่งจะสร้างกั้นแม่น้ำโขง โดยอ้างว่าเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า เขื่อนนี้มีความสูงถึง ๓๕ เมตร ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึง ๓,๓๐๐ เมกกะวัตต์ มีงบประมาณในการก่อสร้างอยู่ที่ ๔ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ

โครงการนี้จะทำให้คนไร้ที่อยู่อาศัยถึง ๖๐,๐๐๐ คน ในบริเวณรอบริมฝั่งแม่น้ำโขง และส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อพันธุ์ปลา สัตว์ป่าท้องถิ่น เขื่อนแซมเบอร์นี้ได้รับการสนับสนุนและผลักดันอย่างเต็มที่จากคณะกรรมการแม่น้ำโขง และที่ปลายแม่น้ำโขงก่อนไหลออกสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนาม ที่นี่มีแผนการก่อสร้างเขื่อนมากมายในกลุ่มน้ำโขงเช่นเดียวกัน อาทิ เขื่อนเปลี่ยกอง เป็นเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าสร้างกั้นแม่น้ำคาโปโค แม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซซาน ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง เขื่อนแห่งนี้มีความสูงถึง ๖๕ เมตร ทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำเป็นบริเวณกว้างถึง ๘,๐๐๐ เฮกเตอร์ และท่วมพื้นที่การเกษตร ๕,๖๕๐ เฮกเตอร์ แรกสุดได้รับงบประมาณสนับสนุนการศึกษาความเป็นไปได้ ของโครงการจากคณะกรรมการแม่น้ำโขง

เขื่อนเซซาน ๓ และเขื่อนเซซาน ๔ เขื่อนอีกสองแห่งที่จะสร้างกั้นแม่น้ำเซซาน แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงก็มีเป้าหมายเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และมีที่ตั้งอยู่ห่างกันเพียงแค่ ๕๐ กิโลเมตรเท่านั้น เขื่อนเซซาน ๓ ได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย และมีแผนจะสร้างให้เสร็จในปี ๒๕๕๐ นอกจากนี้ยังมีแผนจะสร้างเขื่อนทุ่งคอนดำ เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้ากั้นแม่น้ำทุ่งไปโค แม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซซาน ทั้งเขื่อนเซซาน ๓ เขื่อนเซซาน ๔ และเขื่อนทุ่งคอนดำ อยู่ในแผนการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำตลอดแม่น้ำเซซานในประเทศเวียดนาม เพื่อรองรับกับอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัว และเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าขายให้ประเทศเพื่อนบ้าน

ในประเทศไทยก็มีโครงการต่าง ๆ อาทิ เขื่อนปากมูล ซึ่งสร้างกั้นแม่น้ำมูล แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง บริเวณปากมูล จ.อุบลราชธานี ก็สร้างข้อขัดแย้งอย่างกว้างขวางถึงความไม่คุ้มค่าอย่างที่สุดของ

โครงการนี้ เมื่อต้องแลกกับระบบนิเวศน์ของพันธุ์ปลาที่สูญเสียชีวิตไปทั้งระบบ และส่งผลกระทบต่อมหาศาล คอธรรมชาติและชุมชน เชื้อนปากมูนได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากธนาคารโลกเป็นเชื้อนผลิตกระแสไฟฟ้า พลังงานน้ำ สร้างเสร็จเมื่อปี ๒๕๓๘

เชื้อนราษีไศลซึ่งสร้างกั้นแม่น้ำมูนใน จ.ศรีสะเกษ ทำให้ระบบนิเวศน์พื้นที่ชุ่มน้ำ (wetlands) เสียหายอย่างมหาศาล เชื้อนราษีไศลนี้เป็นเชื้อนสำคัญในโครงการผันน้ำ โขง - ซี - มุล ในความรับผิดชอบ ของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีโครงการสร้างเชื้อนหัวนา กั้นแม่น้ำมูน ใน จ.ศรีสะเกษ โครงการสร้างเชื้อนโป่งขุนเพชร จ.ชัยภูมิ กั้นลำเชียงทา แม่น้ำสาขาของแม่น้ำชี ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง โครงการสร้างเชื้อนลำโดมใหญ่ กั้นแม่น้ำลำโดมใหญ่ แม่น้ำสาขาของแม่น้ำมูน

ระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง

แม่น้ำโขงบริเวณรอยต่อพรมแดนไทย - ลาว ทางภาคเหนือของประเทศไทย เต็มไปด้วยเกาะแก่ง หาด ดอนทราย จำนวนมาก พื้นที่บริเวณนี้จึงมีเกาะแก่ง และดอนทรายที่อยู่ในแผนการระเบิดทิ้งในโครงการ ปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ ๕ จุด นับตั้งแต่จุดสามเหลี่ยมทองคำ จนถึงเขตผาไค ก่อนแม่น้ำโขง จะไหลเข้าสู่ประเทศลาว แก่งที่อยู่ในแผนการระเบิดนี้ที่มิวิศวกรจากประเทศจีนเรียกว่า “เป็นพื้นที่มีแก่ง อันตราย สันดอน และหินโสโครก” นิยามความหมายแก่งของนักพัฒนาถูกมองว่าเป็นเครื่องกีดขวางการ เดินทางได้อย่างสะดวกของเรือขนส่ง แต่สำหรับชุมชนและธรรมชาติของแม่น้ำโขงแล้ว แก่งหินเหล่านี้คือ ระบบนิเวศน์ ที่ประกอบไปด้วยระบบนิเวศน์ย่อยมากมายที่เอื้อประโยชน์ต่อปลาในแม่น้ำโขง และป้องกันการ พังทลายชายฝั่งตลอดจนเป็นที่พักพิงของคนหาปลา และกักเก็บน้ำในฤดูแล้ง มีชื่อเรียกระบบนิเวศน์ ของสภาพเกาะแก่งในแม่น้ำโขง ที่มีสภาพสลับซับซ้อนและมีลักษณะเฉพาะในชื่อต่าง ๆ ที่เป็นระบบนิเวศน์ ย่อย ดังนี้ แก่ง ผา ดอน หาด กก หลง หนอง

การพังทลายของชายฝั่ง

ตลอดริมฝั่งแม่น้ำโขงนั้น ชุมชนบ้านเรือนที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณริมโขง เรียนรู้และมีประสบการณ์ เกี่ยวกับแม่น้ำโขงที่กัดเซาะชายฝั่งเป็นอย่างดี บางปีแม่น้ำโขงที่พุ่งเร็วและแรงก็ทำลายที่ดินริมฝั่งมาก บางปีก็เกิดขึ้นน้อย ในรอบห้าสิบปีมานี้ เคยเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมหมู่บ้าน จนต้องย้ายหมู่บ้านหนี เช่นที่เคย เกิดขึ้นที่หมู่บ้านหาดบ้าย เมื่อปี ๒๕๐๕ - ๒๕๑๐ เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง ทำให้คั้งพัง สร้างความเสียหาย ให้แก่บ้านเรือนและวัดเป็นอย่างมาก ชาวบ้านจึงได้อพยพโยกย้ายหนีน้ำท่วมไปอาศัยอยู่ที่อื่น แต่ทั้งหมดนั้น ไม่เคยมีครั้งใดที่การพังทลายของชายฝั่งริมโขงจะรุนแรงมากเท่ากับที่เกิดขึ้นตลอด ๕ ปีมานี้ ทุกปีแผ่นดิน ทั้งฝั่งไทยและลาวที่อยู่ริมแม่น้ำโขงจะพังทลายลงรูกล้ำแผ่นดินมากกว่า ๑๐๐ เมตร ขนาดของที่ดินซึ่งพังลงไป หมู่บ้านหนึ่ง ๆ ไม่ต่ำกว่า ๑ ไร่ ที่ดินริมฝั่งโขงหายไปแม่น้ำโขงจำนวนมาก เช่นนี้ทุกปี ตลอด ๕ ปี ที่ผ่านมา

เหตุการณ์นี้ เป็นเรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ไม่เคยมีครั้งใดที่แผ่นดินริมแม่น้ำโขงจะถล่มหายไป
อัตราเฉลี่ยต่อปีมากกว่าที่เคยเกิดขึ้นในช่วง ๕ ปีนี้ แม้ว่าครั้งหนึ่งบางหมู่บ้านเคยต้องย้ายหมู่บ้านเพราะ
แผ่นดินหายไปแม่น้ำโขง แต่นั่นก็เพราะอุทกภัยทางธรรมชาติ อย่างรุนแรง แค่ ๕ ปีมานี้ไม่มีอุทกภัยที่
รุนแรง แม่น้ำท่วมก็จริงแต่ไม่ใช่ น้ำป่าที่ไหลหลากอย่างรุนแรงและรวดเร็วจนหมู่บ้านถูกจมมิด กล่าวได้ว่า
ปัญหาการพังทลายของชายฝั่งไม่ใช่ปัญหาใหม่สำหรับชาวบ้าน แค่ ๕ ปีมานี้ สิ่งที่แปลกไปจากการพังทลาย
ตามปกติ ที่เคยเกิดขึ้นในทุกปี นั่นคือขนาดพื้นที่การพังทลายเพิ่มมากขึ้น การพังทลายที่เร็วและรุนแรง
ตลอดจนเงื่อนไขของการพังทลายที่แตกต่างกัน

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ บ้านคอนสวรรค์ แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว หมู่บ้านแห่งนี้อยู่ริมแม่น้ำโขงทางซ้ายน้ำ เกี่ยวกับบริเวณที่มีการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสน ประเทศไทย
ปรากฏว่ากระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวได้เปลี่ยนทิศทางพุ่งเข้ากัดเซาะตลิ่งและบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ตามชายฝั่ง ทำให้
ต้องมีการอพยพชาวบ้านกว่า ๑๑๓ ครัวเรือนออกจากหมู่บ้าน และต้องย้ายหมู่บ้านไปตั้งที่อื่น เช่นเดียวกับที่
บ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ผังลาว บริเวณท้ายน้ำเกี่ยวกับบริเวณที่ก่อสร้างท่าเทียบเรือเชียงของ ตลิ่งและ
ถนนที่สร้างใหม่บางส่วนถูกพัดพาไปกับกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว นอกจากการก่อสร้างท่าเทียบเรือที่ทำให้
กระแสน้ำเปลี่ยน จนพุ่งเข้ากัดเซาะทำลายตลิ่งอย่างรวดเร็วแล้ว ยังเป็นผลจากการดำเนินการพัฒนา
หลายประการในแม่น้ำโขง ซึ่งล้วนส่งผลให้ตลิ่งถูกกัดเซาะและพังทลายอย่างรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น

การเปิดให้มีการขนส่งสินค้าทางเรือขนาดใหญ่ในบริเวณนี้ ทำให้คลื่นจากเรือพุ่งเข้ากระแทกและ
กัดเซาะทำลายตลิ่ง การระเบิดเกาะแก่งหินและสันคอนทราย ตั้งแต่ประเทศจีนลงมาจนถึงเขตรอยต่อ
พม่า - ลาว ก็ทำให้กระแสน้ำมีความเร็วและไหลเชี่ยวมากขึ้น เพราะไม่มีเกาะแก่งชะลอการไหลของน้ำ
ทำให้น้ำพุ่งกัดเซาะทำลายชายฝั่งเพิ่มมากขึ้น

การที่ระดับน้ำขึ้น-ลงอย่างผิดปกติก็เป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ตลิ่งพังทลายเพราะน้ำขึ้นและลงในระดับ
ที่ไม่เสมอกัน คือ ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ที่เมื่อเวลาน้ำขึ้นก็จะขึ้นเรื่อย ๆ จนทรงตัวอยู่ในระดับและเมื่อลง
ก็จะลดระดับลงไปเรื่อยจนอยู่ในระดับ แต่ปัจจุบันนับตั้งแต่มีเขื่อนในประเทศจีน การเปิด-ปิดประตู
ระบายน้ำของเขื่อนส่งผลให้ระดับน้ำแปรปรวน บางวันก็ขึ้นและวันต่อมาก็ลดลง เมื่อเป็นเช่นนี้ คลื่นที่
อุ้มน้ำไว้ เมื่อน้ำลดลงทันที ดินที่อยู่ใต้ เพราะน้ำคอยอุ้มไว้ต้องพังทลายลงอย่างรวดเร็ว เหล่านี้คือสาเหตุ
ใหญ่ที่ทำให้ คลื่นพังทลายเร็วผิดปกติ จนชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนตามมา ตลอดแม่น้ำโขงในเขตที่
ทำการศึกษาใน อ. เชียงของและ อ. เวียงแก่น หมู่บ้านที่อยู่ติดริมแม่น้ำโขงทั้งฝั่งไทยและลาวประสบปัญหา
ตลิ่งพังทลายในเกือบทุกหมู่บ้าน แต่หมู่บ้านที่มีอัตราการพังทลายเพราะตั้งอยู่ในช่วงที่กระแสน้ำไหลพุ่งเข้า
กัดเซาะในฝั่งไทย คือ บ้านคอนที่ บ้านเมืองกาญจน์ บ้านปากอิง บ้านห้วยลึก ในฝั่งลาวมีบ้านน้ำยอน
บ้านปากงาว เป็นต้น การแก้ปัญหาด้วยการก่อสร้างทำนบกั้นตลิ่งพัง ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะ
เวลานาน เพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ขณะเดียวกัน สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการพังทลายของตลิ่ง
ก็เป็นเรื่องในระดับนานาชาติ

ชุมชนริมโขงกับความมั่นคงทางอาหาร

ชุมชนริมแม่น้ำโขง ถือเป็นชุมชนที่มีความมั่นคงทางอาหารในระดับสูง ปลาในแม่น้ำโขงเป็นแหล่งโปรตีนคุณภาพดีราคาถูก ที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรนี้ได้อย่างไม่จำกัด แม้ไม่มีเงินก็มีปลากินได้ พรรณพืชที่เป็นผักพื้นบ้านก็เป็นผักคุณภาพดี ไม่ปนเปื้อนสารเคมี และหาเก็บได้ตามริมฝั่งเกาะแก่งทั่วไป ไม่ต้องใช้เงินซื้อหา นอกเหนือจากนั้น ยังหาปลาขายเลี้ยงครอบครัวได้ เก็บผัก เก็บไก่ขายหาเงินมาจุนเจือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกันผืนดินริมน้ำโขง ที่แม้จะถูกน้ำท่วมตามฤดูกาลที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เมื่อถึงเวลาที่ไหลผ่านน้ำ ชุมชนริมฝั่งโขงยังได้ใช้ที่ดินตรงนี้ปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อไว้กินในครอบครัวและปลูกขายสร้างรายได้ที่ดี เพราะไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีและยาฆ่าแมลง เนื่องจากเป็นดินตะกอนที่มีแร่ธาตุความอุดมสมบูรณ์คืออยู่แล้ว

ชุมชนริมแม่น้ำโขงที่ลงน้ำหาปลาก็ได้ปลา เก็บพืชผักริมแก่งมาทำเป็นกับข้าวก็ทำได้ไม่ต้องซื้อหา มีที่ดินอุดมสมบูรณ์ไว้ปลูกผัก จึงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของความมั่นคงทางอาหาร เป็นความมั่นคงทางอาหารที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อหา มาเป็นการผ่านกระบวนการพึ่งพาเงินในการซื้อหาที่น้อยจนถึงเกือบไม่มีเลย เป็นความมั่นคงทางอาหารที่หมายความว่า ถึงแม้ไม่มีเงินเลย วันนั้นยังมีอาหารกิน ความมั่นคงทางอาหารจึงเป็นเรื่องที่หลายคนนึกไม่ถึง เพราะเป็นเรื่องเคยชินในชีวิตประจำวัน แต่เป็นความเคยชินที่สำคัญของชีวิต ลองคิดถึงนึกว่าหากลงน้ำแล้วหาปลาไม่ได้เลยติดต่อกันไประยะเวลายาวนาน ผักพื้นบ้านถูกน้ำท่วมจมมิดเก็บไม่ได้เลย จะเกิดอะไรขึ้น ชุมชนต้องซื้อหาปลาที่อื่นมากิน ต้องซื้อผักตามตลาดมากิน ต้องใช้เงิน เสียเงินเพิ่มมากขึ้น จากที่เคยไม่ต้องใช้เงินก็ทำให้ต้องมีช่องทางรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น ความมั่นคงทางอาหารที่ชุมชนเคยพึ่งพาตัวเองได้ ในเรื่องของอาหาร บังคับขั้นพื้นฐานที่จำเป็น และสำคัญที่สุดของมนุษย์ถูกรบกวนกลายเป็นต้องพึ่งพาเงินในการซื้อหาอาหารก็เท่ากับว่า เราไม่มีความมั่นคงด้านอาหารแล้ว

สำหรับชุมชนริมแม่น้ำโขงที่ใช้ชีวิตอยู่กับการหาปลา เพื่อกิน เหลือขาย ฤดูไหนปลาขึ้นเยอะก็ว่างเว้นจากการทำเกษตร พวกมันมาจับปลาขาย ได้เงินคิดว่า ช่วงไหนปลาเริ่มลดลงแล้วก็กลับไปทุ่มเทให้การทำไร่นา แต่ก็ยังหาปลามาเป็นกับข้าว นั่น ปลาจึงเป็นมากกว่าอาหารและอาชีพ ความมั่นคงทางอาหารที่ชุมชนริมแม่น้ำโขงมีคือ คุณภาพชีวิตคืออย่างค่อนเนื่อง ปลาทำให้มีสุขภาพแข็งแรงเพราะไม่มีสารเคมี แปลกปลอมเหมือนเนื้อหมู เนื้อไก่ในตลาด ผักพื้นบ้านไร้สารเคมี ไม่เหมือนผักในตลาดที่เต็มไปด้วยการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลง สุขภาพดีคือรากฐานที่ดีของชีวิต ความมั่นคงทางอาหารก็ย่อมเป็นรากฐานที่ดีแห่งชีวิตเช่นกัน

ปลาแม่น้ำโขงและผักพื้นบ้านริมโขง ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนที่มั่นคงและเป็นหลักแหล่งปลาและผักพื้นบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีอาหารคุณภาพดีที่ไม่ต้องซื้อหา สร้างรายได้ที่ดี บางคนหาปลาส่งลูกส่งหลานเรียนหนังสือจนจบ เพราะมีปลาและผัก จึงไม่ต้องวิตกกังวลว่าเขินนี้จะทำอะไรกิน จะหาเงินจากไหนมาซื้อกับข้าวกิน เมื่อไม่ต้องกังวลเรื่องการหาเลี้ยงท้อง ก็มีแรงมีสมองที่สร้างสรรค์คิดเรื่องที่เป็นประโยชน์กับชีวิต คิดฝันเพื่อชีวิตที่มีความสุขได้ นี่จึงเป็นความมั่นคงทางอาหารที่ชุมชนริมแม่น้ำโขงมีมาเนิ่นนาน ทุกวันนี้แม่น้ำโขงกำลังถูกเปลี่ยนแปลงด้วยโครงการพัฒนาหลากหลาย

ความอุดมสมบูรณ์ที่เคยมีอย่างอุดมคณน้อยลง คือภาวะที่แสดงถึงความมั่นคงทางอาหารเริ่มลดลง
ไปที่ละน้อย

บรรณานุกรม

ศรียรรณ ไชยสุข, ประเสริฐ ไวยะกา, ๒๕๔๔, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษา
ระบบนิเวศน์ของโก

ทวีศักดิ์ ทรงศิริกุล, ๒๕๓๐, คู่มือการจำแนกครอบครัวปลาทองไทย, คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๒, ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับ
นานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย, กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๒, พื้นที่ชุ่มน้ำภาคเหนือ, กระทรวง วิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนาศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร, ๒๕๔๖, อาหารไทย : ความเป็นไท
ใคร่คุกคาม, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ

นิตยสาร โลกสีเขียว, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ มีนาคม – เมษายน ๒๕๔๖, หายนะบนลุ่มน้ำโขง, หน้า ๒๑- ๓๔

นิตยสาร Life On Earth, ฉบับที่ ๑๓ ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๔๕

วารสารเพื่อการพัฒนาชุมชนไท, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๐ ประจำเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน ๒๕๔๖
เอียน แบร์ด ๒๕๔๑, ปลายทางเมืองอยู่ภายใต้ของลาว, โครงการประมงชุมชน และปกป้องรักษา
ปลาป่า, กระทรวงกลาโหมและป่าไม้, ส.ป.ป. ลาว

เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องผลกระทบจากโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจต่อประชาชนลุ่มน้ำโขง,
ระหว่างวันที่ ๕ – ๗ กันยายน ๒๕๓๗ ณ ห้องประชุมสมาคม วาย เอ็ม ซี เอ เชียงราย

พันเอก กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, ๒๕๓๗, กองพล ๕๓ ผู้อพยพทหารจีนคณะชาติ บนคอยผาตั้ง,
เชียงใหม่

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
เชิงปฏิบัติการ การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๖
ตุลาคม ๒๕๔๔

ปารวี ไพบูลย์ยิ่ง, หนังสือ “จากเชียงของถึงเชียงรุ่ง สุดปลายทางสายมิตรภาพ”, โครงการอาณานิคม
บริเวณศึกษา ๕ ภูมิภาค, ๒๕๔๖

แม่น้ำโขง : สายน้ำพิเศษของโลก, นิตยสารสารคดี, ปีที่ ๑๕, ฉบับที่ ๒๒๕, พฤศจิกายน ๒๕๔๖

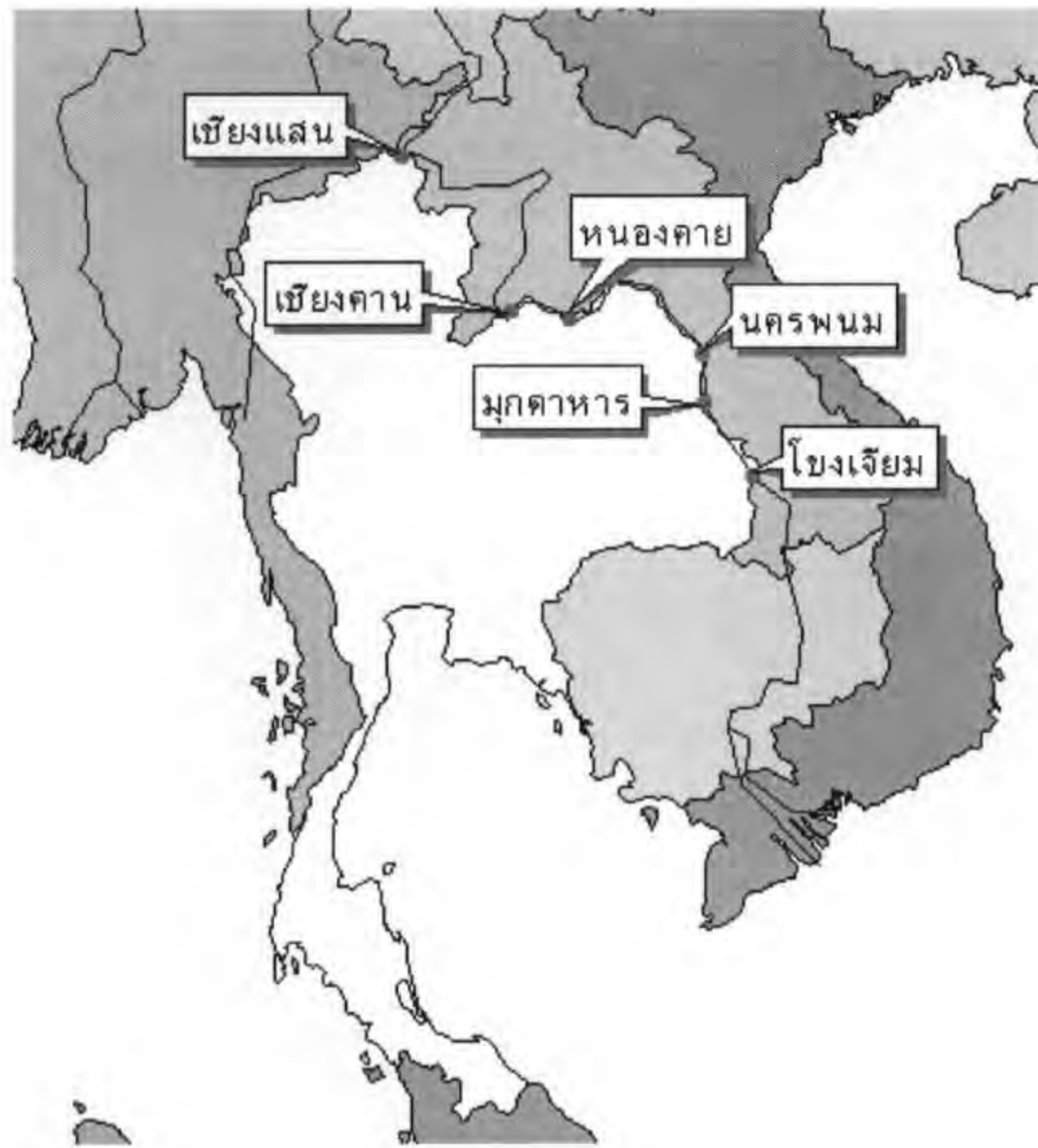
Beijing Review, ฉบับ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๖

CHINA DAILY, ฉบับวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๖ และ ฉบับวันเสาร์ – อาทิตย์ที่ ๑ – ๒

พฤศจิกายน ๒๕๔๖

สรุปสถานการณ์น้ำแม่น้ำโขง*

ระดับน้ำแม่น้ำโขงเกือบทุกสถานีมีค่าลดลง แต่ที่เชียงแสน, เชียงคานและหนองคายมีค่าเพิ่มขึ้น ปรับปรุงข้อมูล : วันศุกร์ที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓

*ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก
<http://intranet.dwr.go.th/brdh/mkriver.htm> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

ข้อมูลแม่น้ำโขง โดย Mekong River Commission

แม่น้ำโขงที่เชียงแสน

แม่น้ำโขงที่หนองคาย

แม่น้ำโขงมุกดาหาร

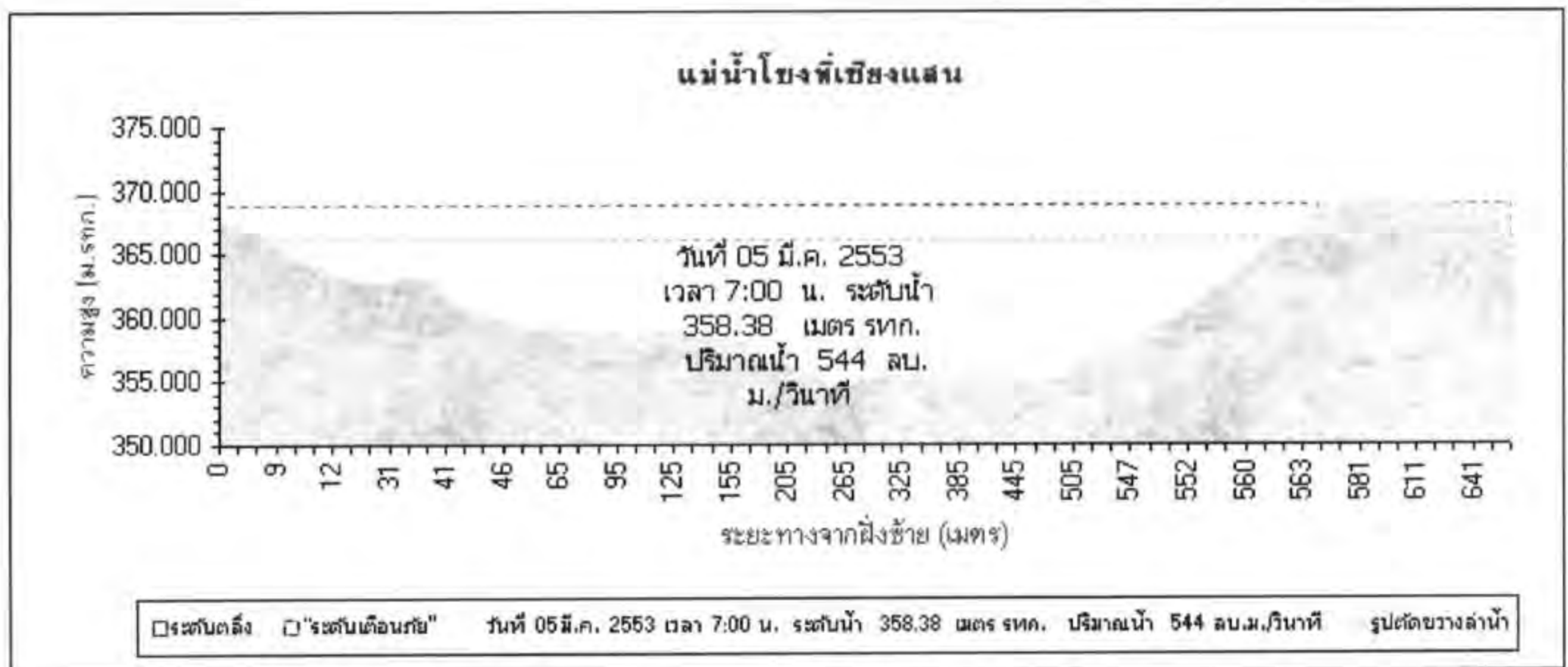
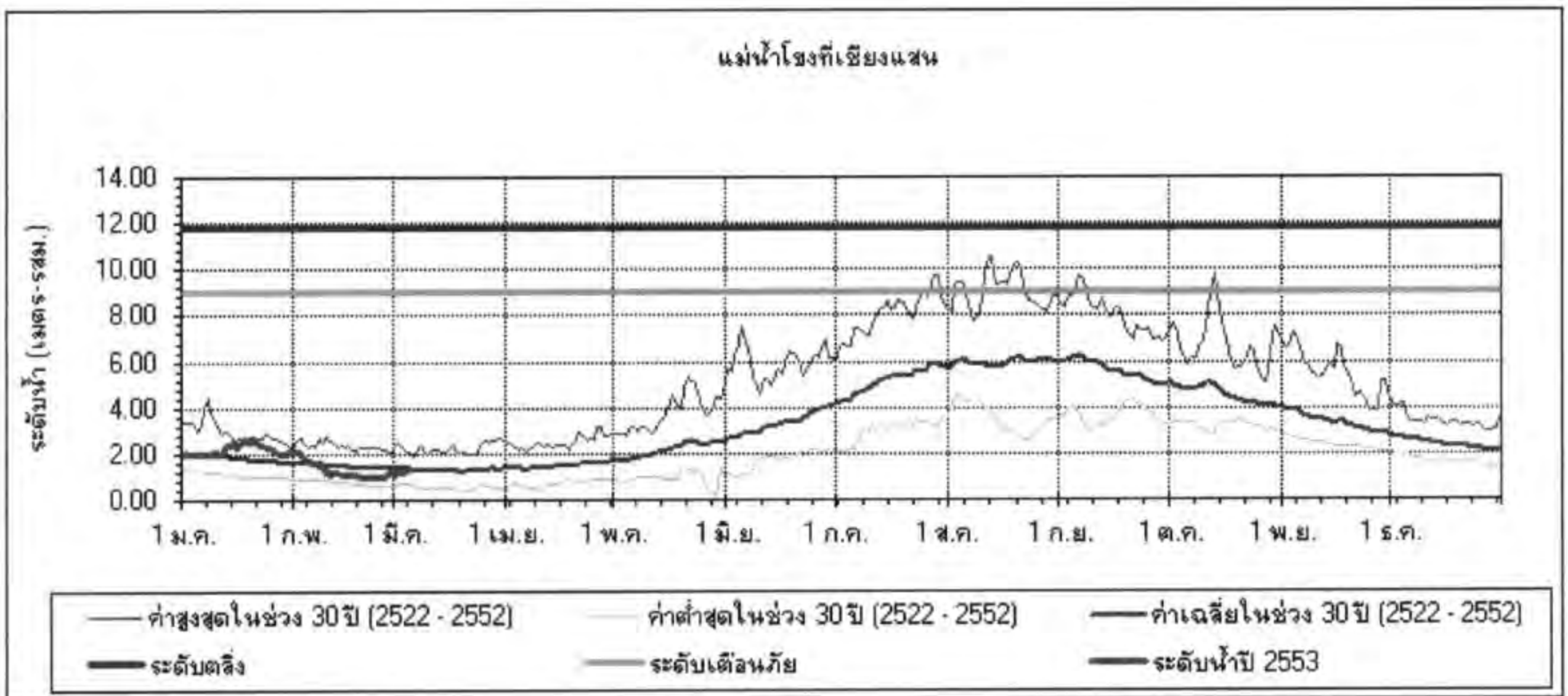
แม่น้ำโขงเชียงคาน

แม่น้ำโขงที่นครพนม

การพยากรณ์น้ำแม่น้ำโขง

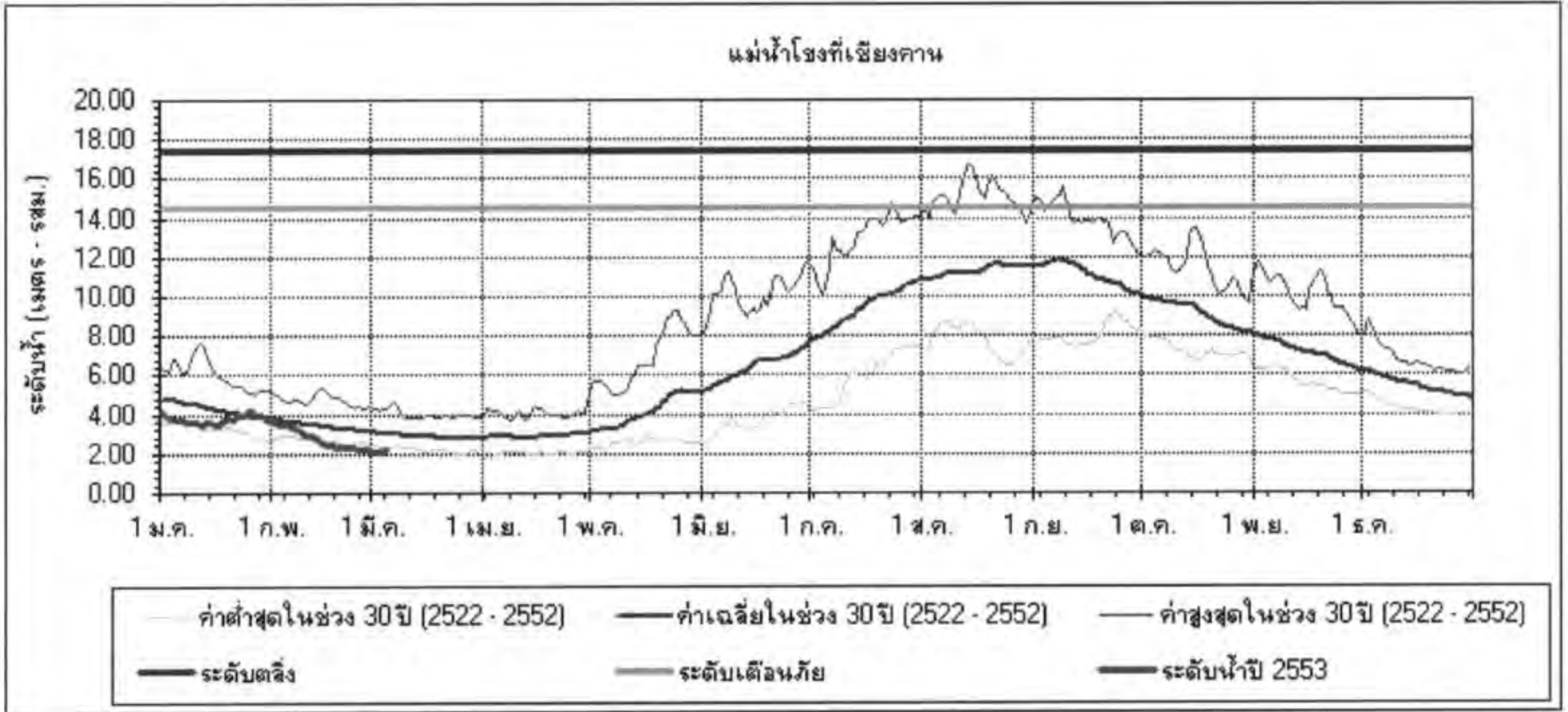
แม่น้ำโขงที่เชียงแสน

ระดับน้ำแม่น้ำโขงที่สถานีเชียงแสนมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๗.๐๐ น. วัดระดับน้ำได้ ๑.๒๗ เมตร มีแนวโน้มลดลง

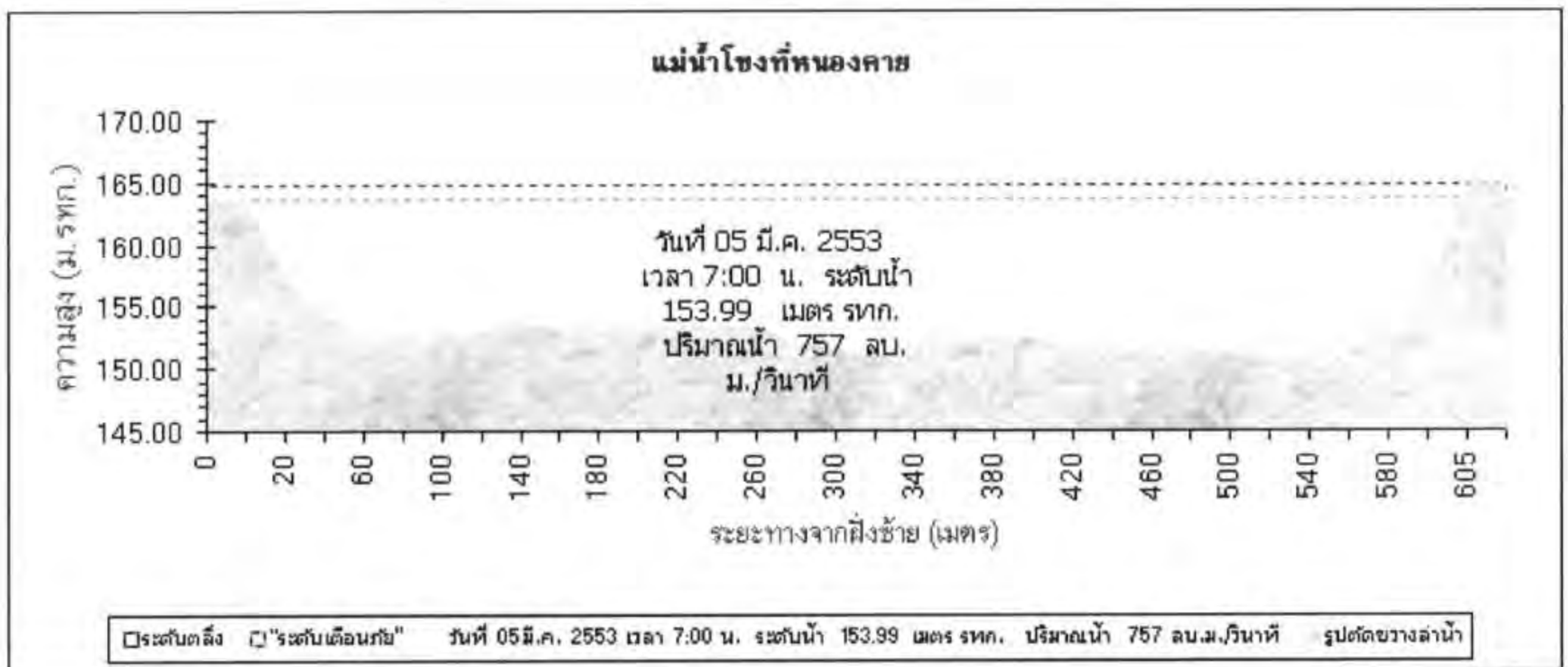
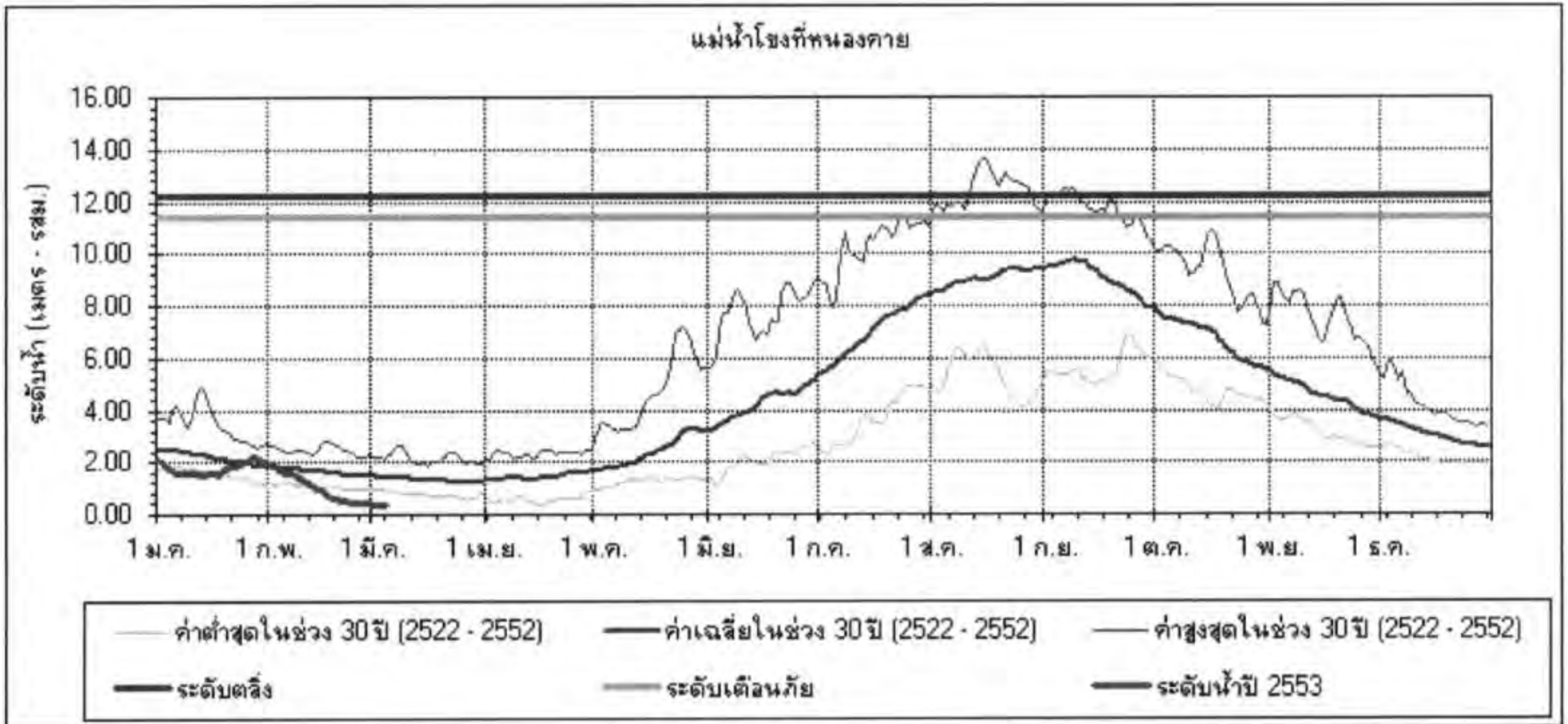
แม่น้ำโขงที่เชียงคาน

ระดับน้ำแม่น้ำโขงที่สถานีเชียงคาน มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๗.๐๐ น. วัดระดับน้ำได้ ๒.๑๘ เมตร มีแนวโน้มลดลง

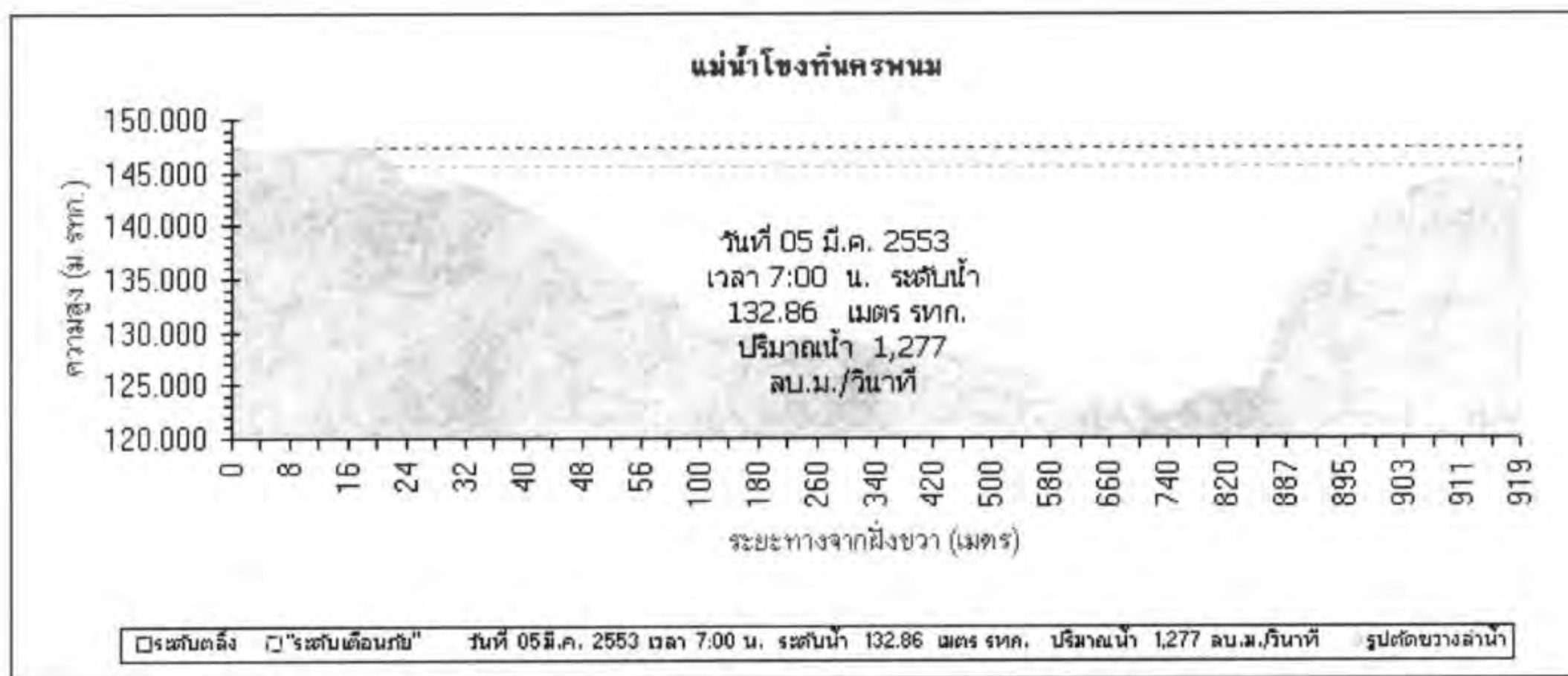
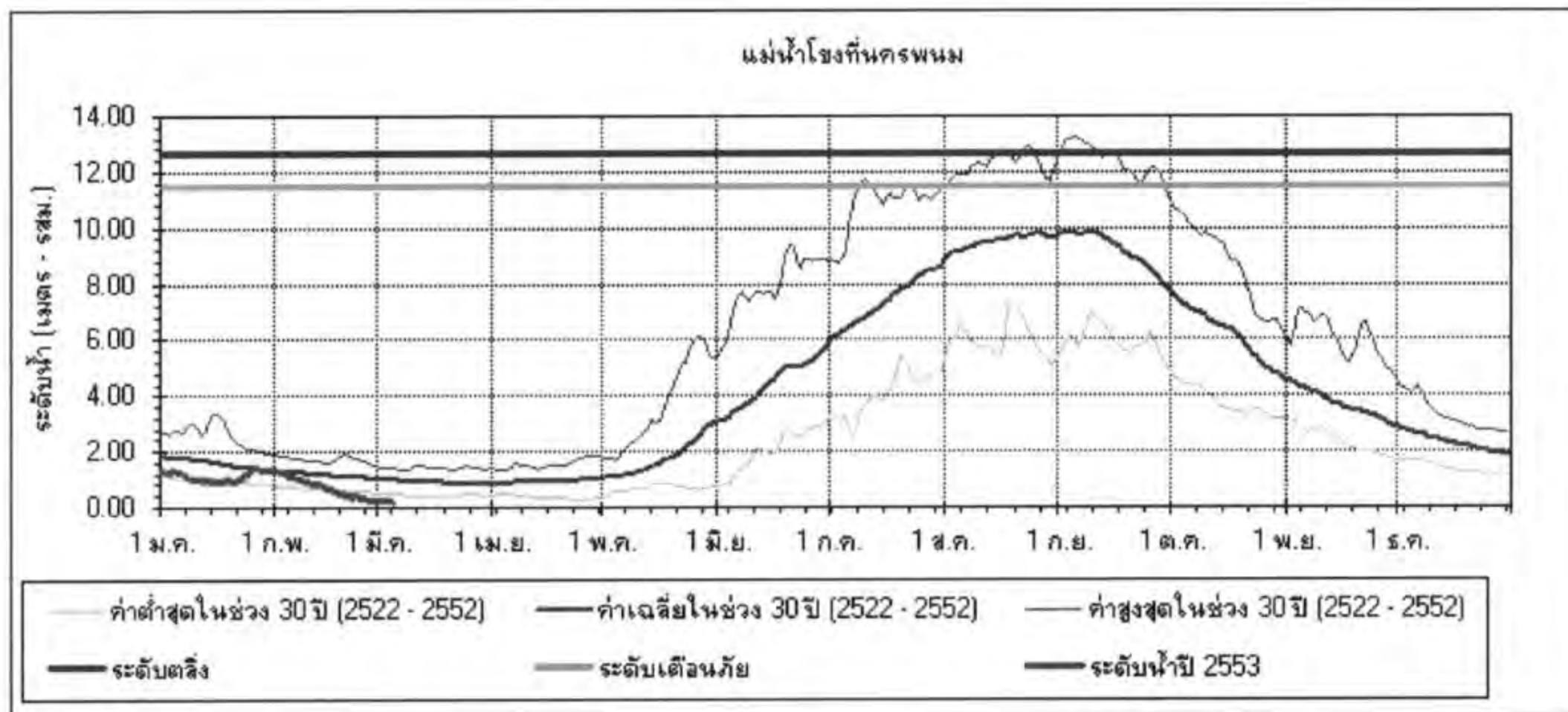
แม่น้ำโขงที่หนองคาย

ระดับน้ำแม่น้ำโขงที่สถานีหนองคาย มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๗.๐๐ น. วัดระดับน้ำได้ ๐.๓๔ มีแนวโน้มลดลง

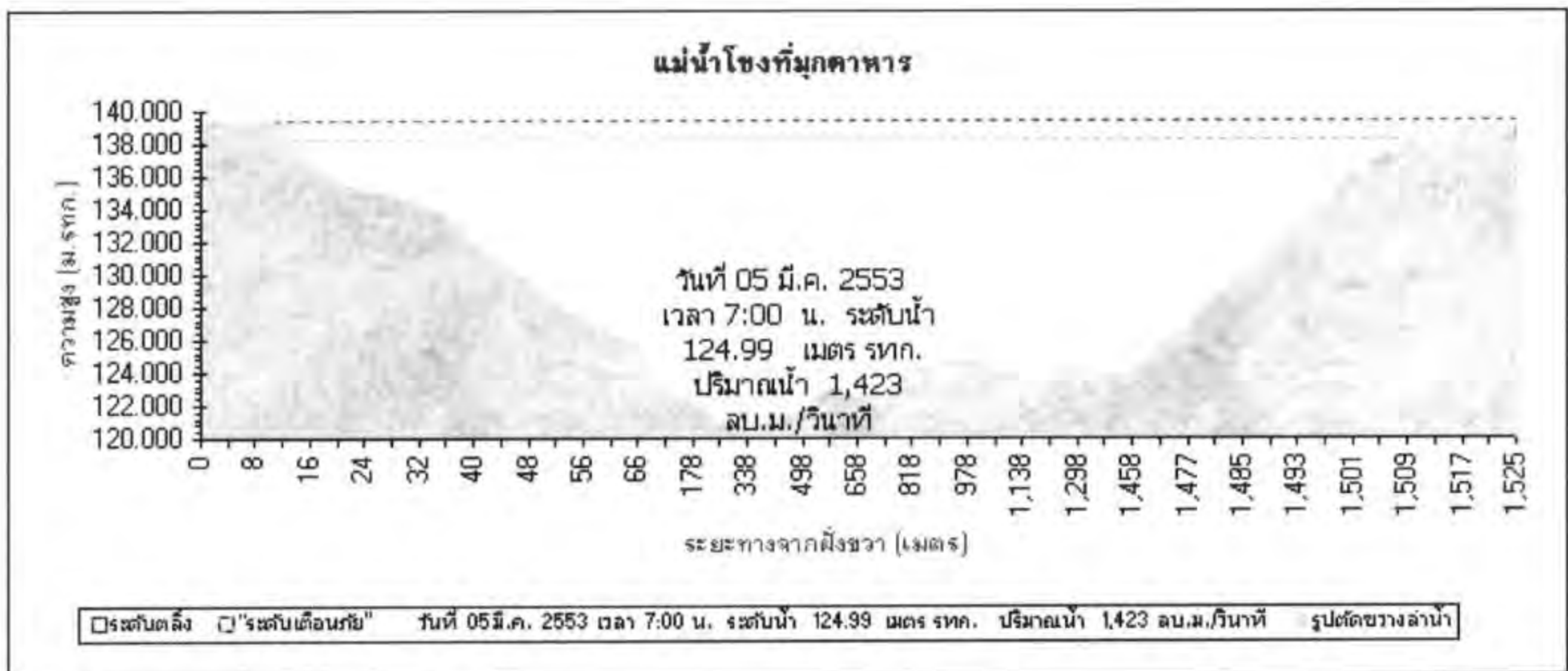
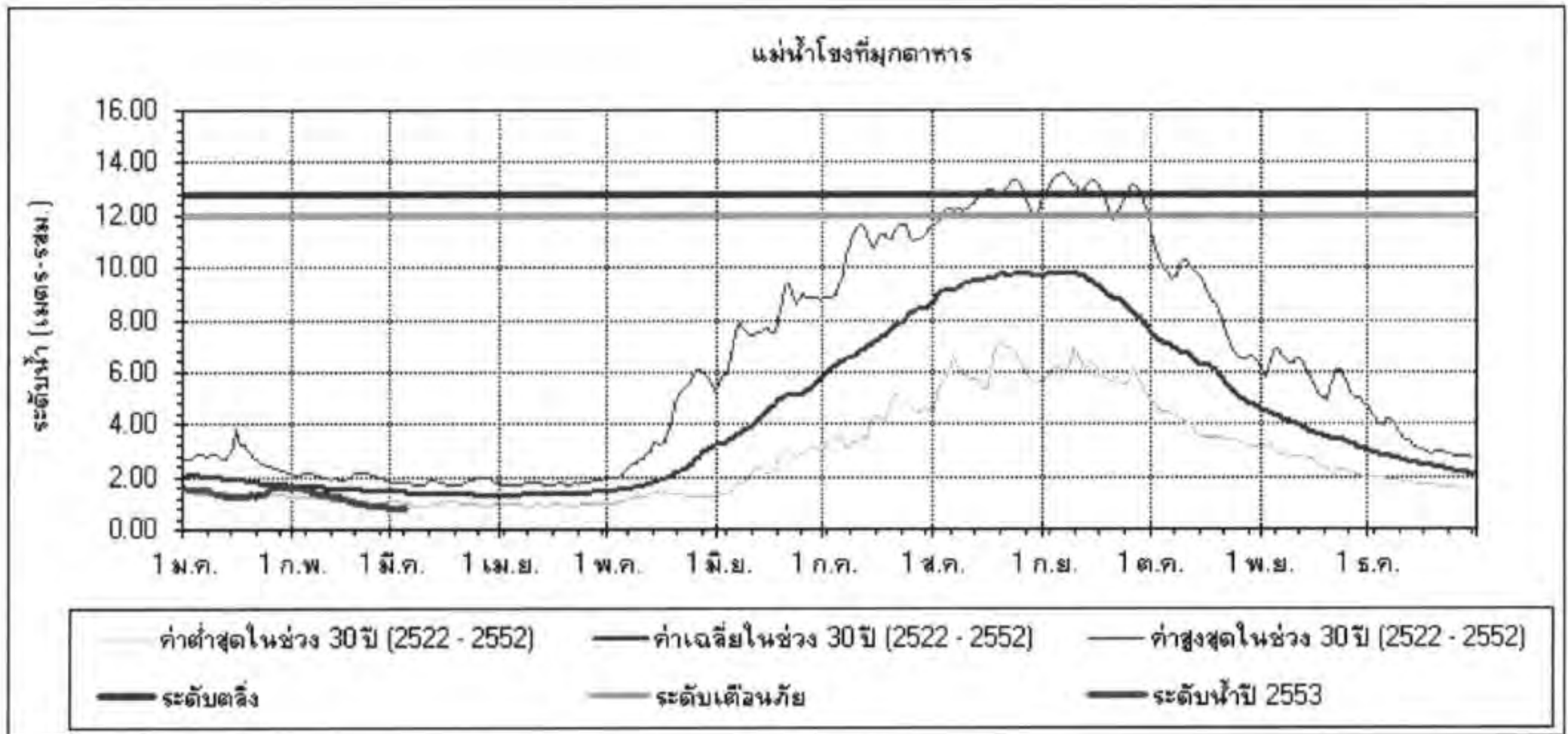
แม่น้ำโขงที่นครพนม

ระดับน้ำแม่น้ำโขงที่สถานีนครพนม มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๗.๐๐ น. วัดระดับน้ำได้ ๐.๑๘ เมตร มีแนวโน้มลดลง

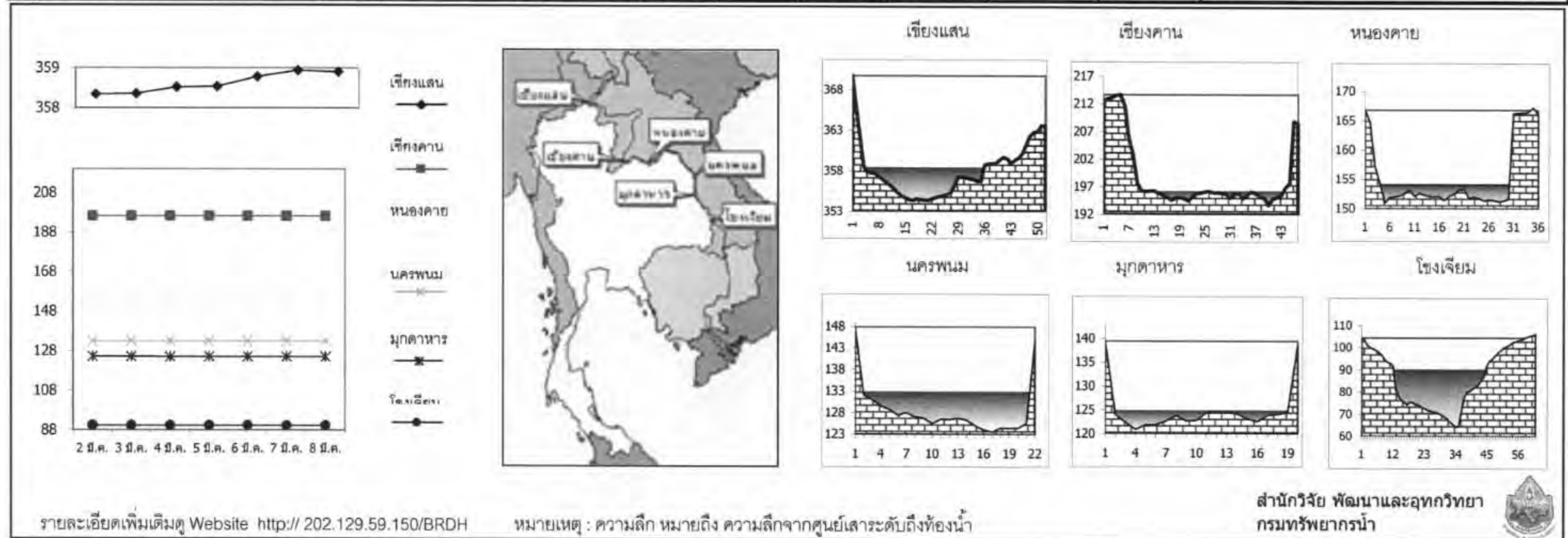
แม่น้ำโขงที่มุกดาหาร

ระดับน้ำแม่น้ำโขงที่สถานีมุกดาหาร มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๗.๐๐ น. วัดระดับน้ำได้ ๐.๗๗ เมตร มีแนวโน้มลดลง

สถานการณ์น้ำแม่น้ำโขง
วันที่รายงาน 8 มีนาคม 2553

ที่	สถานีอุทกวิทยา	ศูนย์เสาระดับ (ม.รทก.)	ระดับตลิ่ง		ระดับต่ำสุดในอดีต		ปริมาณ ฝน (มม.)	ระดับน้ำปัจจุบัน (ม.)		ความลึก (ม.)	ปริมาณน้ำ ปัจจุบัน ลบ.ม./วินาที	ปริมาณน้ำ ต่ำสุดในอดีต ลบ.ม./วินาที	กับระดับต่ำสุด (ม.) (+ สูงกว่า /- ต่ำกว่า)	หมายเหตุ
			(ม.)	(ม.รทก.)	(ม.)	(ม.รทก.)		8 มี.ค. 53						
								(ม.)	(ม.รทก.)					
1	เชียงแสน จ.เชียงราย	357.000	11.80	368.80	0.16	357.16	0.00	1.45	358.45	4.09	635	131.79	+1.29	ระดับท้องน้ำต่ำสุด ห่างจากศูนย์เสาระดับ ประมาณ 2.64 ม.
2	เชียงคาน จ.เลย	194.118	17.40	211.52	1.79	195.91	0.00	2.18	196.30	2.61	924	822.22	+0.39	ระดับท้องน้ำต่ำสุด ห่างจากศูนย์เสาระดับ ประมาณ 0.43 ม.
3	หนองคาย	153.648	12.20	165.85	0.33	153.98	0.00	0.46	154.11	3.11	812	764.93	+0.13	ระดับท้องน้ำต่ำสุด ห่างจากศูนย์เสาระดับ ประมาณ 2.65 ม.
4	นครพนม	132.680	12.70	145.38	0.23	132.91	0.00	0.21	132.89	9.34	1,377	1,395.32	-0.02	ระดับท้องน้ำต่ำสุด ห่างจากศูนย์เสาระดับ ประมาณ 9.13 ม.
5	มุกดาหาร	124.219	12.80	137.02	0.82	125.04	0.00	0.76	124.98	4.04	1,414	1,476.80	-0.06	ระดับท้องน้ำต่ำสุด ห่างจากศูนย์เสาระดับ ประมาณ 3.28 ม.
6	โขงเจียม จ.อุบลราชธานี	89.030	15.50	104.53	1.12	90.15	0.00	1.24	90.27	25.91	1,397	1,267.05	+0.12	ระดับท้องน้ำต่ำสุด ห่างจากศูนย์เสาระดับ ประมาณ 24.67 ม.

ข้อมูลอุทกวิทยาแม่น้ำโขง

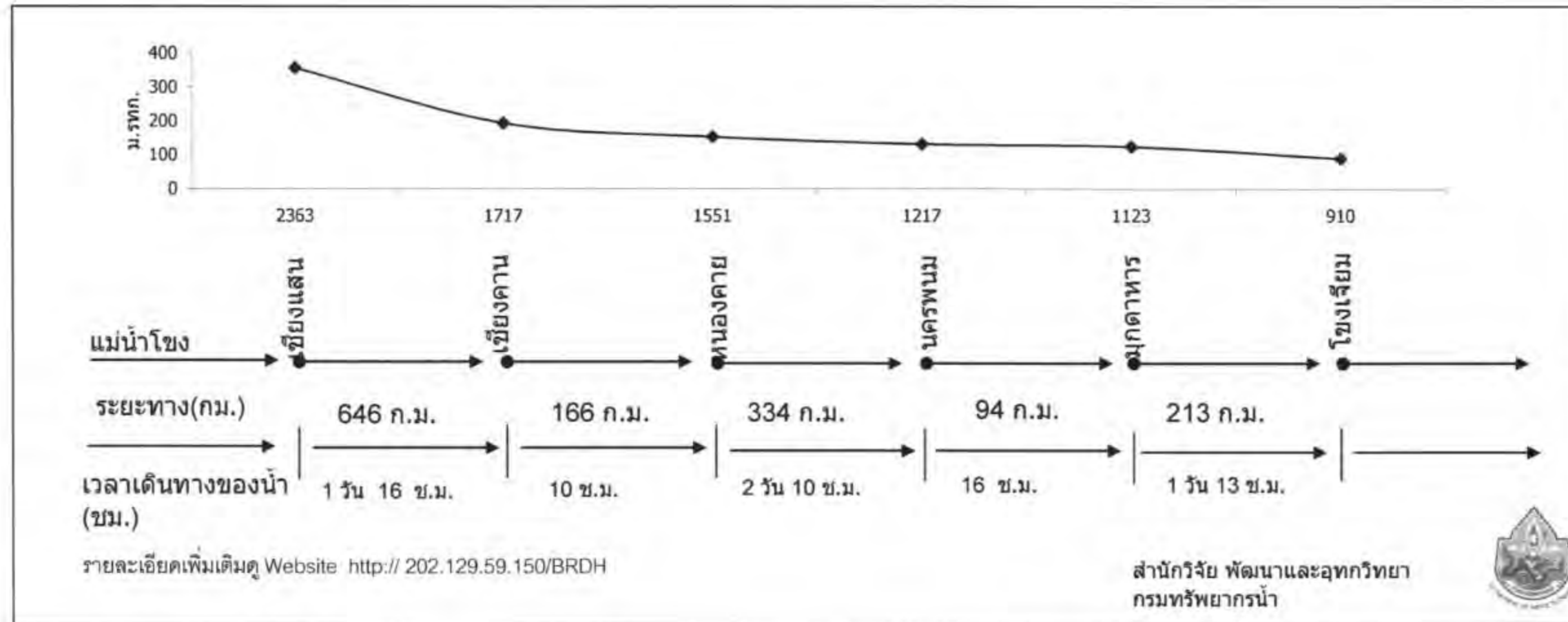
วันที่รายงาน

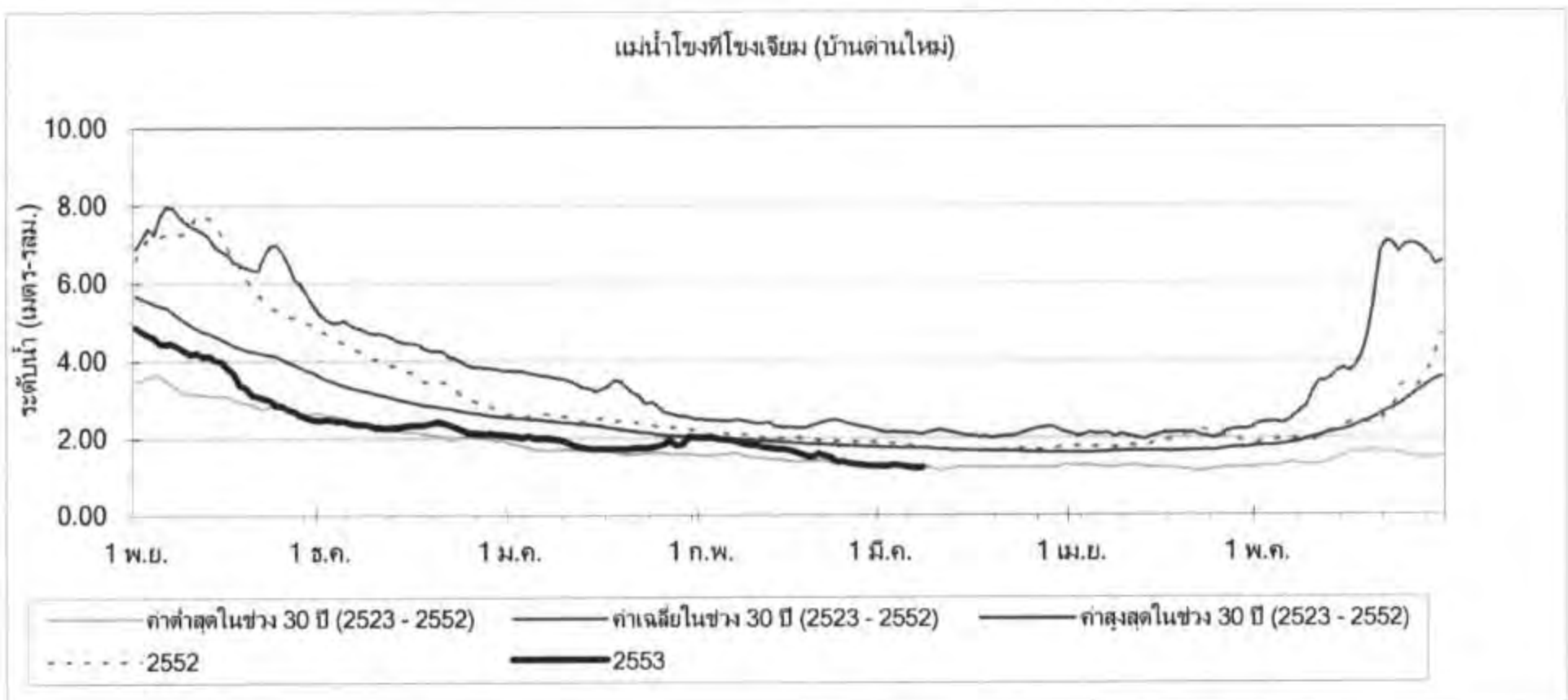
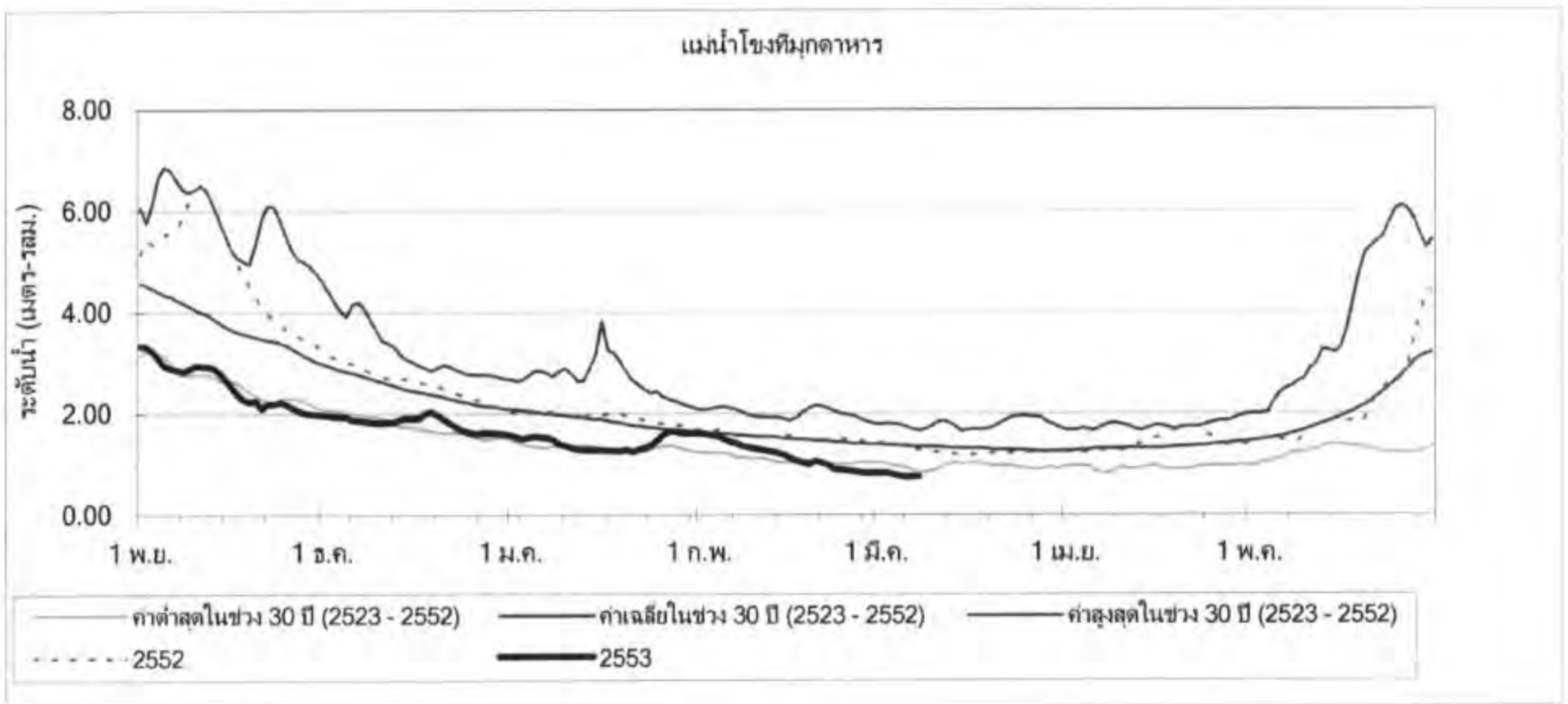
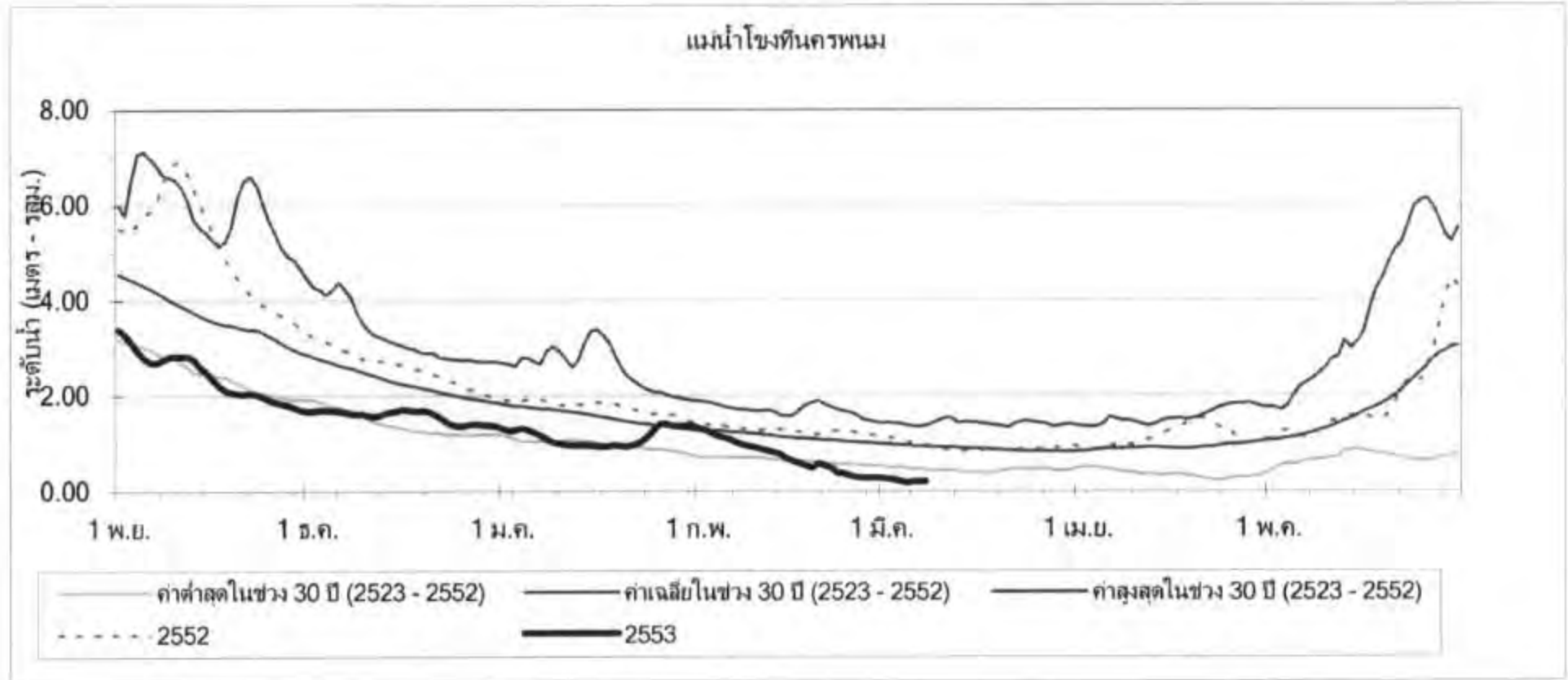
8 มีนาคม 2553

เวลา 7.00 น.

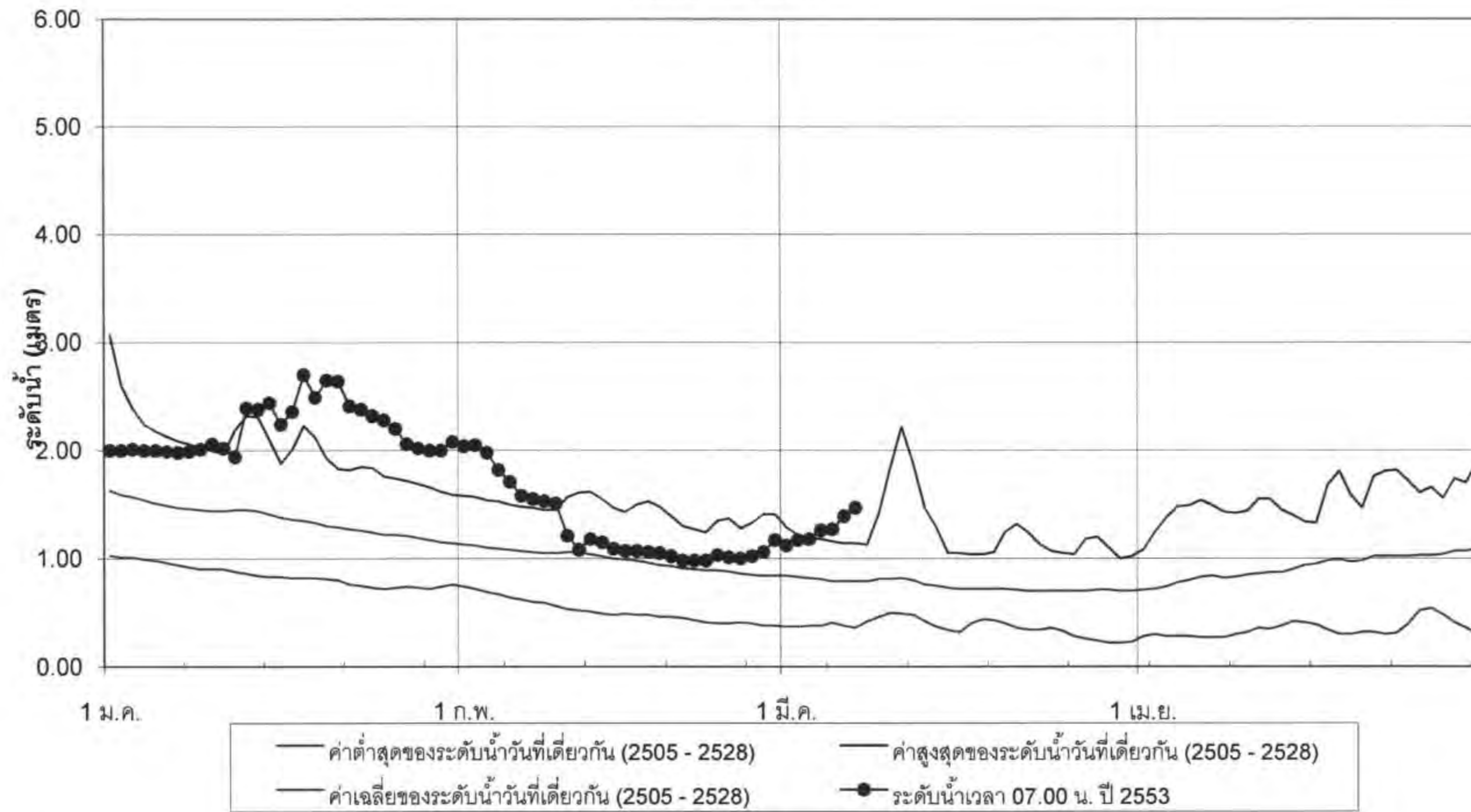
วันที่	เชียงแสน		เชียงคาน		หนองคาย		นครพนม		มุกดาหาร		โขงเจียม	
	ระดับน้ำ	ปริมาณน้ำ	ระดับน้ำ	ปริมาณน้ำ	ระดับน้ำ	ปริมาณน้ำ	ระดับน้ำ	ปริมาณน้ำ	ระดับน้ำ	ปริมาณน้ำ	ระดับน้ำ	ปริมาณน้ำ
2 มี.ค. 53	1.17	496	2.12	908	0.36	776	0.26	1,425	0.84	1,498	1.26	1,420
3 มี.ค. 53	1.18	501	2.10	903	0.33	765	0.24	1,406	0.83	1,487	1.30	1,464
4 มี.ค. 53	1.26	539	2.14	913	0.32	761	0.21	1,377	0.80	1,456	1.29	1,453
5 มี.ค. 53	1.27	544	2.18	924	0.34	768	0.18	1,349	0.77	1,425	1.26	1,420
6 มี.ค. 53	1.39	604	2.17	922	0.42	797	0.20	1,368	0.75	1,404	1.24	1,397
7 มี.ค. 53	1.47	646	2.18	924	0.45	808	0.21	1,377	0.76	1,414	1.22	1,375
8 มี.ค. 53	1.45	635	2.18	924	0.46	812	0.21	1,377	0.76	1,414	1.24	1,397

หมายเหตุ ระดับน้ำ หน่วยเป็นเมตร , ปริมาณน้ำ หน่วยเป็น ลูกบาศก์เมตร/วินาที

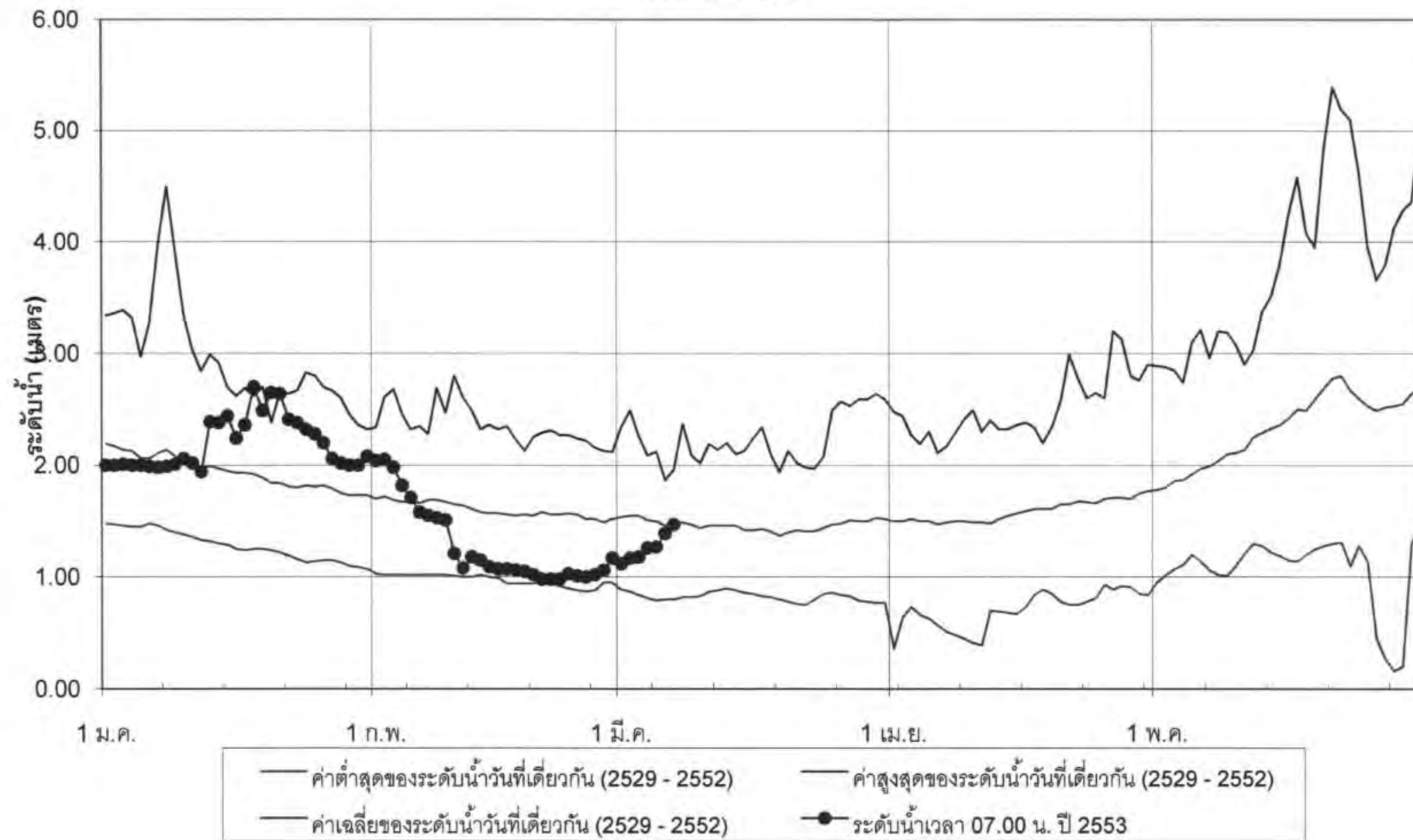
แม่น้ำโขงที่เชียงแสน*
(ก่อนการสร้างเขื่อน)

*ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.

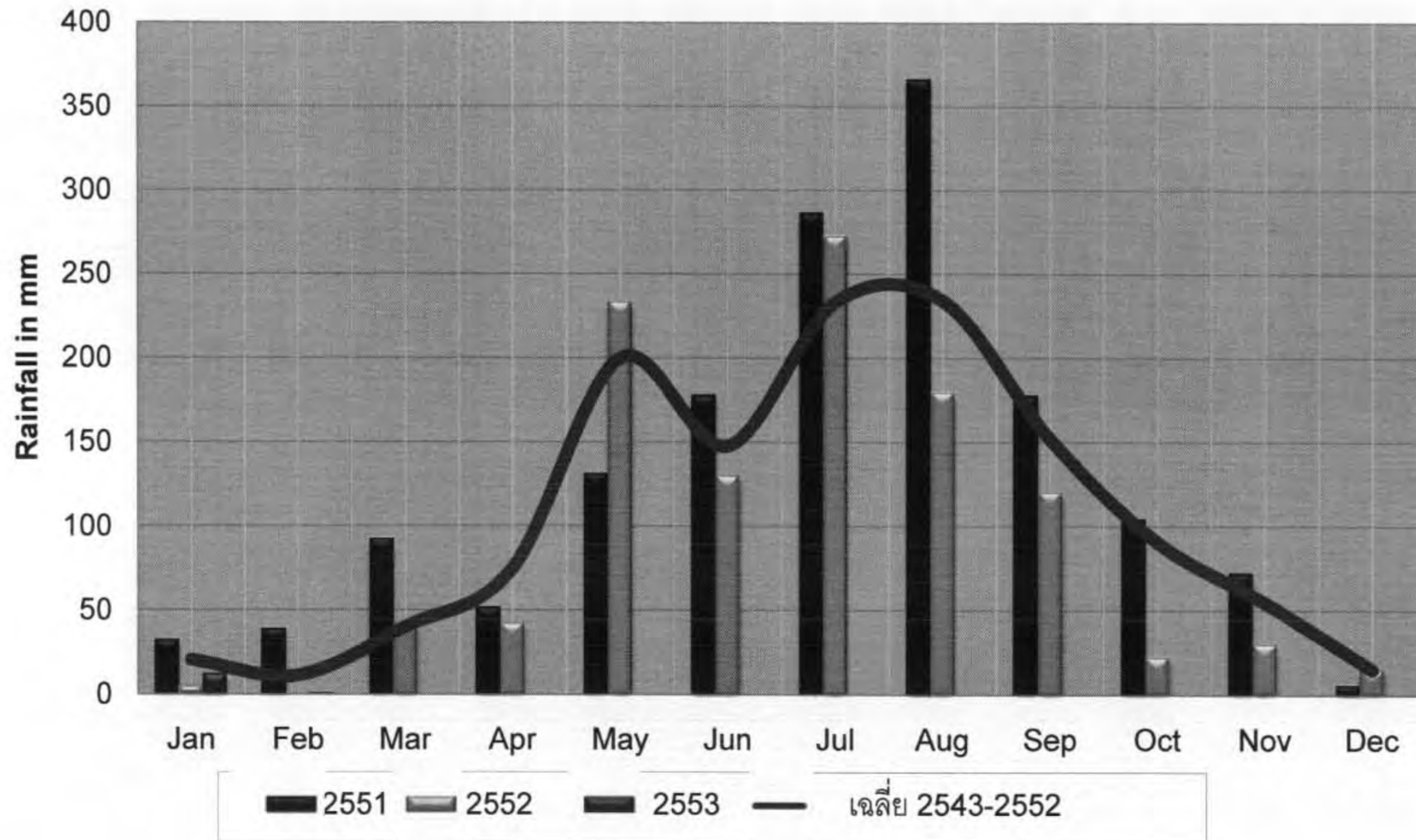
แม่น้ำโขงที่เชียงแสน*

(หลังการสร้างเขื่อน)

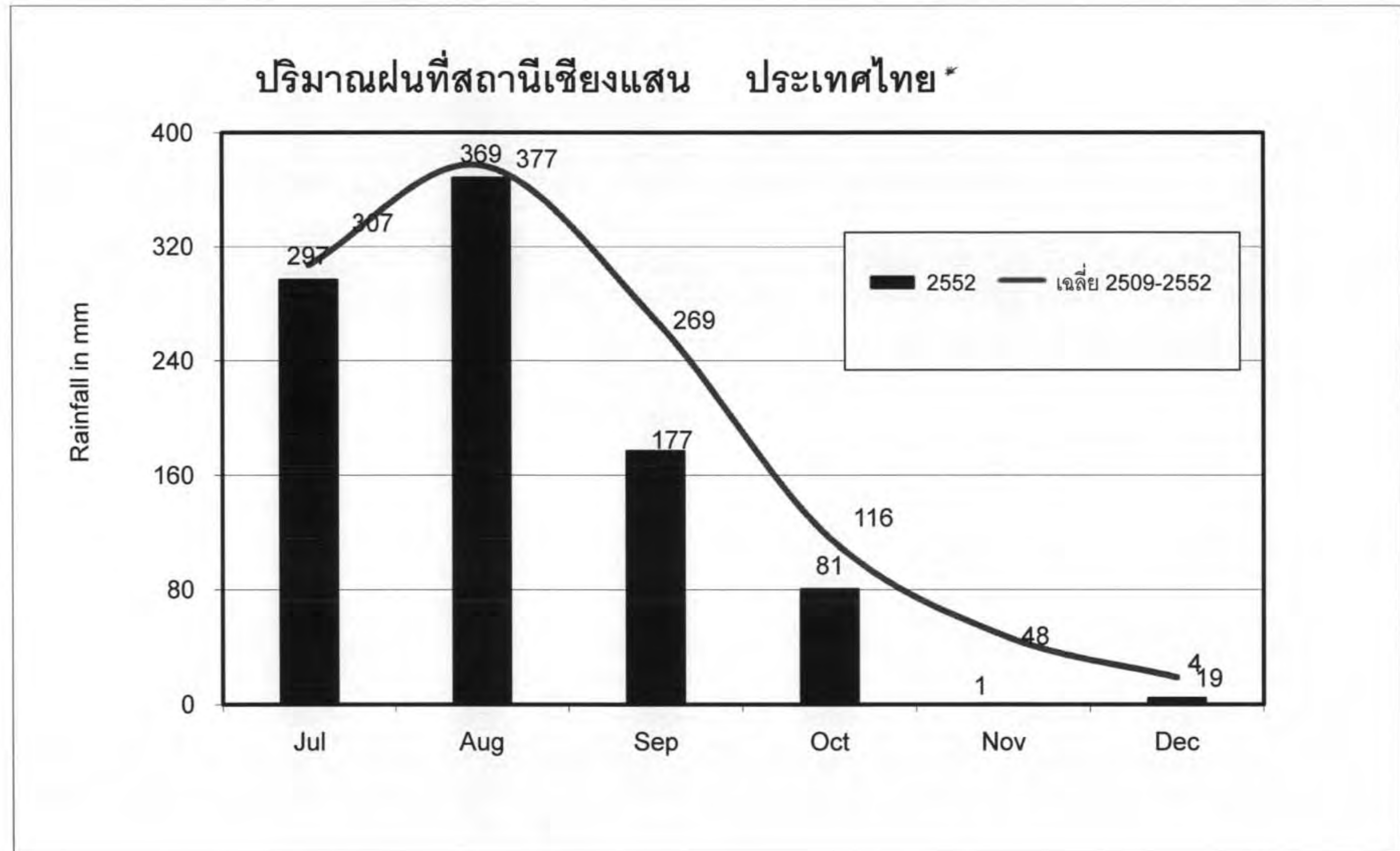
*ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.

ปริมาณฝนรายเดือนที่สถานีจังหวัด ประเทศจีน *

ปริมาณฝนในเดือนมกราคม และเดือนกุมภาพันธ์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 10 ปี และปริมาณฝนในประเทศจีน (ตั้งแต่ ต.ค. 52-ปัจจุบัน) ต่ำกว่าปริมาณฝนเฉลี่ย 10 ปี ประมาณ 80 มม.

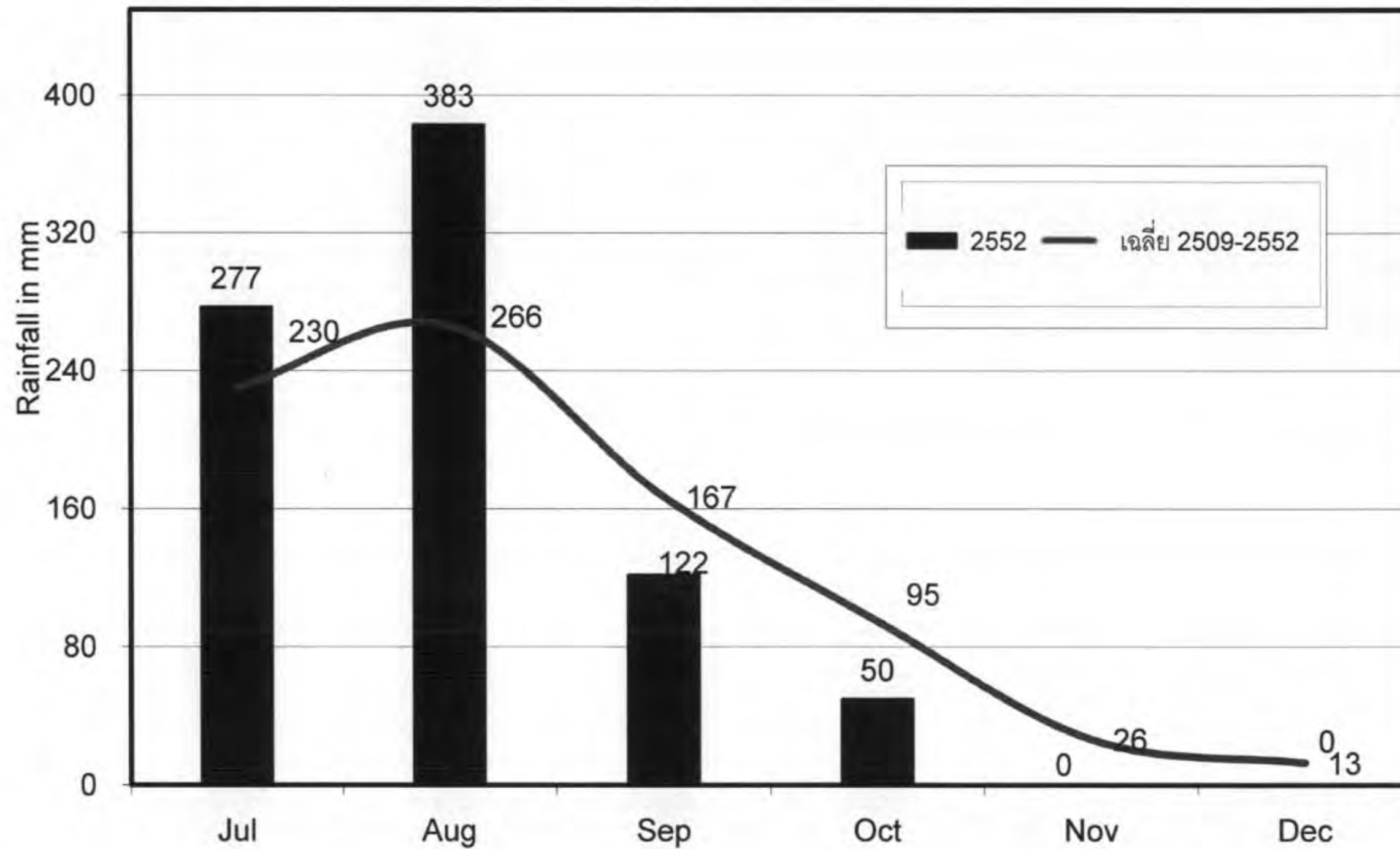
*ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.

ปริมาณฝนที่สถานีเชียงใหม่ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 52 ถึงปัจจุบัน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

*ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.

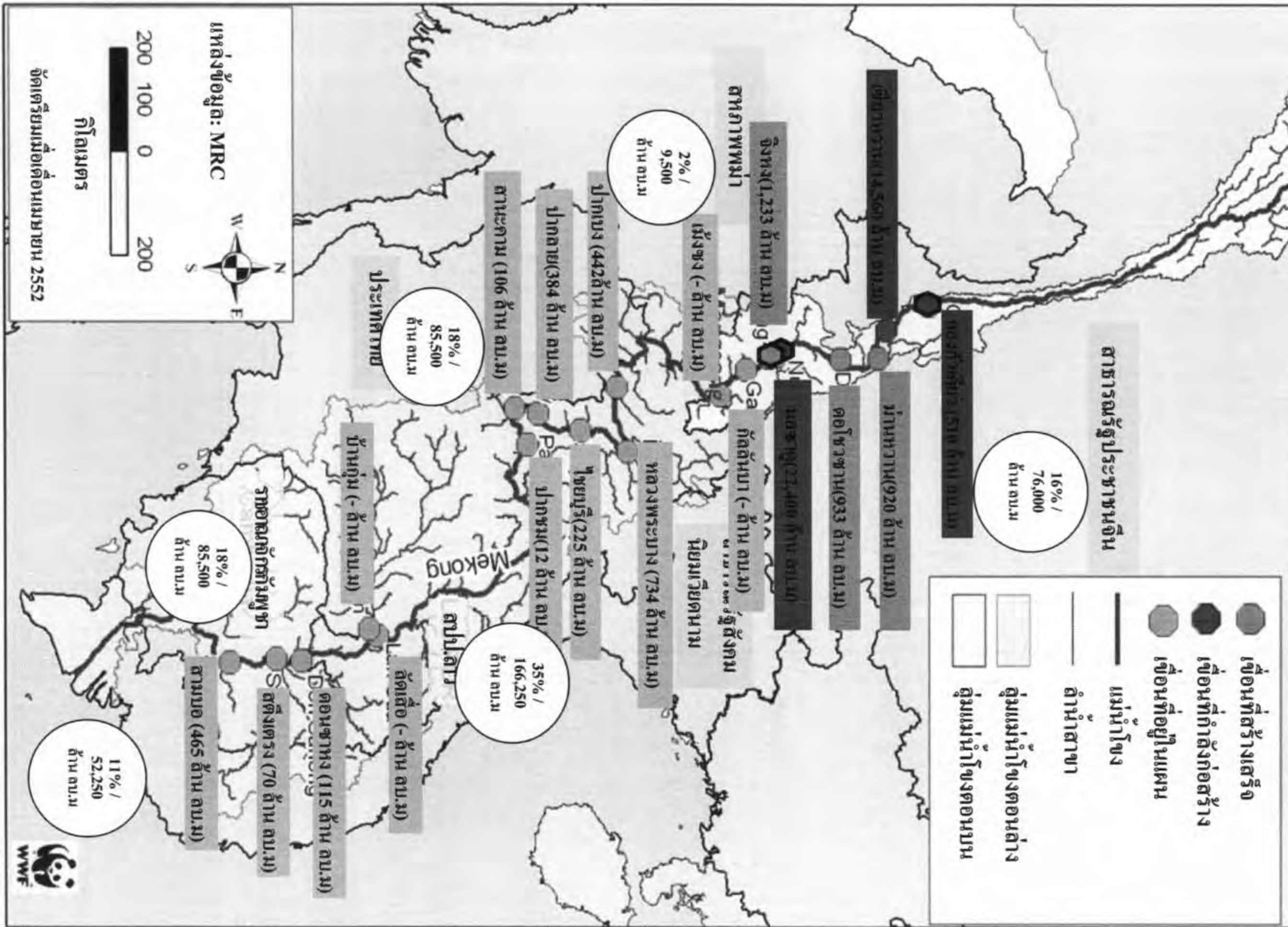
ปริมาณฝนรายเดือนที่สถานีหลวงพระบาง ประเทศลาว *

ปริมาณฝนในประเทศลาวตั้งแต่เดือนตุลาคม 52 ถึงปัจจุบัน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

*ที่มา : สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ.

แผนที่เชื่อมโยงในกลุ่มแม่น้ำโขง

สถานภาพของเขื่อนบนแม่น้ำโขง*

โครงการ	สถานะ	ความจุ(ล้าน ลบ.ม.) ทั้งหมด/ใช้การ	ความสูง (ม.)	ความสามารถในการ ผลิตกระแสไฟฟ้า (เมกะวัตต์)	Power Plant Commissioning
บ้านหวาน	ก่อสร้างเสร็จ	920/257	300	1,500	1993-1996
คอโชนาน	ก่อสร้างเสร็จ	933/367	110	1,350	2001-2004
จิงหง	ก่อสร้างเสร็จ	1,233/249	118	1,750	2008-
เซียวหวาน	กำลังก่อสร้าง	14,560/9,900	300	4,200	2010-2014
กอนกัวเคียว	กำลังก่อสร้าง	510/120	130	750	2012
นอซาอู	กำลังก่อสร้าง	22,400/12,300	254	5,500	2014
เมิ่งซง	อยู่ในแผน	- / 0.9	n/a	600	Before 2025
กัลตันบา	อยู่ในแผน	- / 0.2	n/a	150	Before 2025

*ที่มา : สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมทรัพยากรน้ำ

ประเทศ	การให้กู้		เชื่อกที่แล้วเสร็จ		เชื่อกที่อยู่ใแผน		รวม
	ล้าน ลบ.ม.	%	ล้าน ลบ.ม.	%	ล้าน ลบ.ม.	%	ล้าน ลบ.ม.
จีน	76,000	16	3,086	4.06	17,310	22.78	20,396
พม่า	9,500	2	-	-	-	-	-
ไทย	85,500	18	-	-	-	-	-
ลาว	166,250	35	-	-	2,006	2.35	2,006
ไทย — ลาว	-	-	-	-	12	-	12
กัมพูชา	85,500	18	-	-	535	0.63	535
เวียดนาม	52,250	11	-	-	-	-	-
รวม	475,000	100	3,086	4.06	19,863	25.75	22,949

ประเทศ	ความยาวเขื่อน (ม.)	ความสูง เขื่อน (ม.)	ความสามารถใน การผลิต กระแสไฟฟ้า (เมกกะวัตต์)	ความจุอ่าง ด้าน ลบ.ม	พื้นที่อ่างเก็บน้ำ ตร.กม
สปป.ลาว	943	76	1230	442	87
สปป.ลาว	1,106	68	1,410	734	90
สปป.ลาว	810	32	1260	225	49
สปป.ลาว	630	35	1320	384	108
สปป.ลาว	1,144	38	1,200	106	81
สปป.ลาว- ประเทศไทย	1,200	55	1,079	12	68
สปป.ลาว- ประเทศไทย	780	53	1,872	-	40
สปป.ลาว	n/a	n/a	800	-	13
สปป.ลาว	1820-720-2730	10.6-8.2-8.3	360	115	290 ha
ราชอาณาจักรกัมพูชา	10,884	22	980	70	211
ราชอาณาจักรกัมพูชา	18,002	56	3,300	465	620
			14,811		

บทความที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง

๑. สายน้ำแห่งชีวิต ก่อนเหลือไว้แค่ความทรงจำ*

แม่น้ำโขง สายน้ำสายชีวิต ศูนย์รวมแห่งวิถีชีวิตที่ไม่หยุดนิ่ง ผสานวัฒนธรรมของ ๔ ประเทศ ความอุดมสมบูรณ์ คือสายโลหิตของคนลุ่มแม่น้ำ แต่วันนี้แม่โขงกำลังเหือดแห้ง ซึ่งจากคำกล่าวของที่ปรึกษาเครือข่ายแม่น้ำเวียดนาม กล่าวไว้ว่า “ปากแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยตะกอนดินจากแม่น้ำโขง ๑๐๐-๒๐๐ ล้านตันต่อปี ทำให้เพาะปลูกข้าวจนสามารถส่งออกได้ ๕๐% ของปริมาณข้าวทั้งหมดในปากแม่น้ำ ส่งออกผลไม้จำนวน ๖๐% ของผลไม้ทั้งหมดในปากแม่น้ำ นับได้ว่าเป็นพื้นที่เศรษฐกิจเกษตรที่สำคัญของประเทศ ทว่าเมื่อมีการสร้างเขื่อนในจีนซึ่งเสร็จจนเดินเครื่องไปแล้ว ๓ เขื่อน และเริ่มกะเก็บน้ำอีกเขื่อนซึ่งใหญ่ที่สุดคือ “เสี่ยววาน” นำมาซึ่งผลต่อการสูญเสียพื้นที่เกษตร ป่าไม้และกระทบต่อสังคมวัฒนธรรมของคนปากแม่น้ำเวียดนาม”

การสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำของสาธารณรัฐประชาชนจีนนั่นเองที่ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อความอุดมสมบูรณ์และวิถีชีวิตของคนในลุ่มน้ำโขง ไม่ใช่แค่ประเทศไทยเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ ลาว เวียดนาม กัมพูชา ก็ได้รับผลกระทบนี้เช่นกัน

ประเทศจีนมีแผนสร้างเขื่อนจำนวน ๘ เขื่อนในทางตอนบนของแม่น้ำโขง เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ เขื่อนมันหวาน (Manwan) สร้างเสร็จเป็นเขื่อนแรกเมื่อปี ๒๕๓๕ ในปีเดียวกันนั้น ได้เริ่มสร้างเขื่อนดอโชวชาน (Dachaochan) ถัดมาในปี ๒๕๔๔ รัฐบาลยูนนานสร้างเขื่อนเซียวหวาน (Xiaowan) สำหรับเขื่อนอื่นๆ อยู่ในระหว่างการวางแผนเช่นเขื่อนจิงหง (Jinghong) เขื่อนนอซาตู (Nuozhadu) เขื่อนกวงกัวเกี้ยว (Gongguoqiao) เขื่อนกัลลันบา (Ganlanba) และเขื่อนเม้งซง (Mengsong)

นายมาค สิทธิฤทธิ์ จากสมาคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมประเทศกัมพูชา นำเสนอผลงานวิจัยสาละงูมิหรืองานวิจัยชาวบ้านในบริเวณ โคนเลสาบ กล่าวว่า โคนเลสาบคือหัวใจของแม่น้ำโขง เป็นแหล่งปลาที่สำคัญมากถึง ๒๓๐,๐๐๐ ตันต่อปี กว่าครึ่งหนึ่งเพื่อการค้าขายสู่ตลาดทั่วภูมิภาคน้ำโขง ผลกระทบที่สำคัญจากการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงตอนบนของจีน คือ พื้นที่น้ำท่วมใน โคนเลสาบลดลงนำมาซึ่งพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำลดลง พื้นที่จับสัตว์น้ำของชาวประมงลดลง โดยมีนัยสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารของคนกัมพูชา ส่วนหน้าแล้งปริมาณน้ำมากกว่าปกติถึง ๐.๖ เมตร

*ที่มา : สายน้ำแห่งชีวิต ก่อนเหลือไว้แค่ความทรงจำ. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

<http://www.pattayadailynews.com/th/2010/03/06> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

สูญเสียพื้นที่ป่าชุ่มน้ำที่สำคัญของโคนเลสาบ และคาดว่าหากมีการสร้างเขื่อนตามแผนการในแม่น้ำโขงตอนล่างอีก ๑๑ เขื่อน แม้จะคิดว่า โคนเลสาบหยุดการเดินลงตั้งหัวใจหยุดเต้น เขายังกล่าวอีกว่าถึงเวลาที่คนในแม่น้ำโขงตอนล่างต้องตระหนักว่า เราจะกินปลาหรือกินไฟฟ้า

จากการศึกษาบทบาททรัพยากรน้ำต่อการเกษตรบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำของเวียดนามพบว่า ๑๓ จังหวัดและหนึ่งเมืองหลวงในปากแม่น้ำ พึ่งพาเศรษฐกิจจากการปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งอุตสาหกรรมอันเกี่ยวเนื่อง ซึ่งสร้างรายได้อันมหาศาลให้เวียดนามต้องได้รับผลกระทบมหาศาลจากภาวะน้ำแห้งในหน้าแล้งและน้ำทะเลหนุนขึ้นมาทำให้พื้นที่การเกษตรเสียสมดุลระบบนิเวศ ระบบน้ำในแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงขึ้น-ลงเร็วทุก ๒-๓ วัน โดยไม่สามารถทำนายได้

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงจากแผนการสร้างเขื่อน ๑๑ เขื่อนในแม่น้ำโขงตอนล่าง คือ น้ำจะขึ้นอยู่กับการควบคุมโดยเจ้าของเขื่อน ทำให้โครงข่ายนิเวศปากแม่น้ำสูญเสีย การเลี้ยงและการจับปลา การเกษตร การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องจะได้รับผลกระทบต่อฐานเศรษฐกิจใหญ่มหาศาลของปากแม่น้ำ คำถามที่สำคัญคือ มันคุ้มค่ากันหรือไม่กับการสร้างเขื่อน หากไม่มีปลาแล้วประชาชนจะอยู่อย่างไร และกลไกความร่วมมือในการปกป้องดูแลแม่น้ำโขงร่วมกัน อย่างกรรมาธิการแม่น้ำโขง ๔ ประเทศ (MRC) ทำอะไรกันอยู่ และยังเป็นกลไกที่ใช้ได้ในสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่

เปรมฤดี คาวเรือง จากมูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ ประเทศไทย กล่าวว่า กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มน้ำโขงตอนล่างเท่าที่มีทั้ง GMS (กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง) และกรรมาธิการแม่น้ำโขงหรือ MRC ซึ่งได้รับทุนจากประเทศผู้บริจาคในการศึกษาการพัฒนาเขื่อนพลังงานน้ำที่ยั่งยืน ไม่สามารถเป็นคำตอบของปัญหาและสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในแม่น้ำโขงได้ เพราะไม่มีใครเป็นเหยื่อหรือผู้ได้รับผลประโยชน์แบบสมบูรณ์ทางออกที่สำคัญคือความร่วมมือของประชาชนเองในแต่ละประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศในการใช้ปัญญาและความรู้ในการพัฒนาแม่น้ำโขงให้ยั่งยืน ตัวอย่างประสบการณ์ที่สำคัญในการต่อสู้เรื่องเขื่อนคือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูนซึ่งดำเนินการรณรงค์หลายสิบปีจึงเห็นผล

ชาวบ้านในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตั้งข้อสังเกตว่าระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดต่ำลง น้ำขุ่น และการไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงไป ความเสียหายที่เห็นได้ชัด และมีผลกระทบโดยตรงกับรายได้ของชาวบ้านคือการที่สาหร่ายน้ำจืด หรือไก ซึ่งเป็นพืชที่ชาวบ้านเก็บขายน้อยลงมาก เนื่องจากไกต้องการน้ำสะอาด และไหลอย่างสม่ำเสมอ

นางปิ่นแก้ว บุญवास ชาวบ้านปากอิงใต้ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำโขง อ.เชียงของ จ.เชียงราย กล่าวว่าปีนี้น้ำโขงแห้งมาก อยู่ที่นี่มาตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ยังไม่เคยเห็นน้ำในแม่น้ำโขงแห้งขนาดนี้ และฤดูแล้งนี้มีสันดอนทรายที่ปากอิงเกิดขึ้นยาวหลายร้อยเมตร สันดอนและสันทรายไหลเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านที่ยึดอาชีพหาปลาก็ไม่สามารถจับปลาหาเลี้ยงครอบครัวได้เหมือนเช่นเคย เพราะระบบ

นิเวศเปลี่ยน ปลา และสัตว์น้ำนานาชนิด หายไปจากแม่น้ำที่เคยอุดมสมบูรณ์ การเกษตรต้องหยุดชะงัก ผลผลิตหดหาย จากพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันงดงาม พานักท่องเที่ยวล่องเรือชมทัศนียภาพของสองฝั่งโขงก็ต้องพบกับความสิ้นเงินของแม่น้ำ

ขณะนี้เขื่อนแม่น้ำโขงทางตอนบนในมณฑลยูนนานของจีน ก่อสร้างเสร็จแล้ว ๔ แห่งแห่งล่าสุดคือ เขื่อนเสี่ยวหวาน ขนาดความสูง ๓๐๐ เมตร และเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคนี้ โดยมีกำลังผลิตไฟฟ้า ๔,๒๐๐ เมกกะวัตต์ ความจุอ่างเก็บน้ำ ๑๔,๕๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเริ่มกักเก็บน้ำแล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๒ ทั้งนี้ก่อนหน้านั้นเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๑ ประชาชนริมแม่น้ำโขงทางตอนบนของประเทศไทยและลาว ต่างได้รับความเดือดร้อนจากน้ำท่วมใหญ่ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการระบายน้ำจากเขื่อนในจีน หลังจากเกิดฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน โดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้าให้ประชาชนทำนุทำนบ

เราจะมีทางออกอย่างไรกับปัญหานี้ หน่วยงานใด หรือใคร ประเทศใด ที่จะเดินหน้าแก้ไขอย่างจริงจัง หากแต่ละประเทศที่ได้รับความเดือดร้อนออกมาร่วมมือกันและยึดมั่น สร้างแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ ลำน้ำแห่งสายชีวิตแห่งนี้ก็จะอยู่คู่บ้านคู่เมืองต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน ไม่ใช่เหลือเพียงเรื่องเล่าขานในตำนานให้คนรุ่นหลังได้ฟังกัน

๒. เขื่อนแม่น้ำโขงตอนบนในประเทศจีน : อันตรายของคนหลายล้านในแม่น้ำตอนล่าง*

แม่น้ำโขงถือเป็นหัวใจและวิญญาณของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชาชนกว่า ๖๐ ล้านคนต้องพึ่งพาแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขาทั้งในด้านอาหารน้ำการคมนาคมและด้านต่างๆอีกมากมายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและแม่น้ำโขงยังถือเป็นแม่น้ำที่มีความหลากหลายทางด้านสิ่งมีชีวิตทางน้ำมากที่สุด ในโลกรองลงมาจากแม่น้ำอเมซอน

ระบบนิเวศที่สลับซับซ้อน และวิถีชีวิตของคนหลายล้านซึ่งต้องพึ่งพิงอยู่กับแม่น้ำโขงนี้ กำลังถูกคุกคาม โดยการสร้างเขื่อนจำนวน ๘ เขื่อนบนแม่น้ำโขงตอนบนในจังหวัดยูนนานของประเทศจีน

โครงการนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงต่อระบบธรรมชาติของการท่วมและการแห้งแล้งของแม่น้ำ และปิดกั้นเส้นทางไหลของตะกอนดิน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตของประชาชนหลายล้านคน ซึ่งอาศัยอยู่ตอนล่างของแม่น้ำในประเทศ พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

อภิปรายโครงการ

ประเทศจีนวางแผนในการสร้างเขื่อนพลังงานไฟฟ้า ๘ เขื่อน ในแม่น้ำโขงตอนบน เพื่อผลิตไฟฟ้าให้กับภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนและประเทศไทยโดยมีเขื่อนม่านหวานเป็นเขื่อนแรกของโครงการที่ถูกสร้างขึ้นและแล้วเสร็จในปี ๒๕๓๘ โดยที่ไม่ได้มีการปรึกษากับประเทศเพื่อนบ้านทางตอนล่างของแม่น้ำและไม่ได้มีการทำ EIA สำหรับโครงการ ในช่วงระหว่างที่มีการกักเก็บน้ำในเขื่อนช่วงหน้าแล้งระหว่างปี ๒๕๓๕ - ๒๕๓๖ หน่วยงานราชการไทยได้มีการร้องเรียนถึงปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำที่ลดต่ำกว่าปกติในช่วงจังหวัดเชียงราย อันเนื่องมาจากเขื่อน

เขื่อนคอโซวซาน เป็นเขื่อนที่สองที่ได้ถูกสร้างขึ้นในปี ๒๕๓๘ ซึ่งกำหนดจะแล้วเสร็จในปี ๒๕๔๖ นี้ โดยที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนในการสร้างสายส่งไฟฟ้าจาก ADB ซึ่งได้เคยประกาศว่าจะไม่ให้การสนับสนุน เงินทุนแก่โครงการเขื่อนที่สร้างบนแม่น้ำโขง

เขื่อนที่สามคือเขื่อนเจียวหวาน เริ่มการก่อสร้างขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม ปี ๒๕๔๔ และคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๕ ด้วยขนาดความสูง ๒๕๒ เมตรนี้ เขื่อนเจียวหวานจะกลายเป็นหนึ่งในเขื่อนที่มีความสูงที่สุดในโลก

*ที่มา : ชีรพงศ์ โพธิ์มัน (เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้). เขื่อนแม่น้ำโขงตอนบนในประเทศจีน :

อันตรายของคนหลายล้านในแม่น้ำตอนล่าง. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

<http://www.livingriversiam.org/mk/uppermckongfacTHAI.pdf> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

การเก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝนของเขื่อนนี้ จะทำให้การไหลของน้ำในระดับของช่วงหน้าแล้งเพิ่มขึ้นถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ยาวลงไปกว่า ๑,๐๐๐ กิโลเมตร ถึงประเทศเวียดนามและลาว เขื่อนนี้ยังจะปิดกั้นกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์ของตะกอนซึ่งหล่อเลี้ยงและก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของสองฝั่งแม่น้ำตอนล่าง

โครงการเขื่อนที่เหลืออีก ๕ โครงการขณะนี้ยังอยู่ในช่วงการวางแผน โดยที่เขื่อนจึงหวังถูกคาดว่าจะเริ่มมีการก่อสร้างขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ทั้งนี้รัฐบาลของประเทศจีนและไทยได้ลงนามสัญญาอย่างเป็นทางการในการที่จะร่วมพัฒนาโครงการนี้ ซึ่งคาดว่าจะมีกำลังผลิตไฟฟ้าประมาณ ๑,๕๐๐ เมกกะวัตต์ ถึงแม้ว่าจริงๆแล้ว ประเทศไทยจะมีกำลังไฟฟ้าสำรองอยู่อย่างมากมายแล้วก็ตาม นอกจากนี้แล้ว ประเทศไทยยังได้มีการเจรจาที่จะซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนนอซาควด้วย

ผลกระทบต่อพื้นที่ในแม่น้ำโขงตอนล่าง

โครงการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงตอนบนนี้กำลังคุกคามต่อ ระบบนิเวศน์วิทยาอันสลับซับซ้อนซึ่งประชาชนกว่า ๖๐ ล้านคนต้องพึ่งพิงอยู่ทั้งในด้านการประมงและการเกษตร โดยทั้งนี้ประชากรกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มแม่น้ำโขงมีอาชีพขึ้นอยู่กับการเกษตรกรรม และการหาปลาจากแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขา ซึ่ง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของแหล่งโปรตีนสำหรับภูมิภาคนี้ได้มาจากปลาแม่น้ำโขง คณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง (MRC) ได้ประเมินว่าปลาที่จับได้ในแม่น้ำโขงตอนล่างมีมูลค่ารวมมากกว่า ๑ พันล้าน เหรียญสหรัฐต่อปี

ความอุดมสมบูรณ์และมั่นคงของระบบนิเวศแม่น้ำโขงขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลักคือ หนึ่งวงจรการท่วมและแห้งแล้งของแม่น้ำตามธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นและสามารถคาดการณ์ได้ในแต่ละปีและปัจจัยที่สองคือตะกอนที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งจะถูกพัดพามาจากพื้นที่รับน้ำตอนบน โครงการเขื่อนในประเทศจีนเหล่านี้จะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อปัจจัยสำคัญทั้งสอง

เขื่อนในแม่น้ำโขงตอนบนเหล่านี้ จะทำให้ระดับการไหลของแม่น้ำโขงตอนล่างในหน้าแล้งเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวงจรธรรมชาติของแม่น้ำ ปริมาณน้ำในแม่น้ำที่เกิดจากพื้นที่รับน้ำในส่วนแม่น้ำโขงตอนบนในประเทศจีนนี้ มีส่วนสำคัญต่อปริมาณการไหลของแม่น้ำในหน้าแล้งช่วงประเทศลาวและไทย ในขณะที่ประมาณ ๑๕-๒๐ เปอร์เซ็นต์ของปริมาณน้ำรวมต่อปีนี้ไหลไปถึงประเทศเวียดนาม และประมาณกว่า ๔๕ เปอร์เซ็นต์ของปริมาณการไหลเฉลี่ย ของน้ำในประเทศเขมรในช่วงเดือนเมษายนก็มาจากพื้นที่รับน้ำในประเทศจีนนี้ เขื่อนในมณฑลยูนนานเหล่านี้จะทำการเก็บกักน้ำในช่วงหน้าฝนและทำการปล่อยน้ำในช่วงหน้าแล้งซึ่งทำให้ระดับน้ำในช่วงหน้าแล้งสูงผิดกว่าปกติมาก

นอกจากนี้ มันถูกประมาณว่าครึ่งหนึ่งของปริมาณตะกอนรวมในแม่น้ำโขงที่เกิดขึ้นในแต่ละปี เกิดมาจากพื้นที่ลุ่มน้ำที่อยู่ในส่วนของประเทศจีน เขื่อนเหล่านี้จะเป็นตัวกักเก็บตะกอนดินซึ่งจะทำให้

เขื่อนเหล่านี้กลายเป็นเขื่อนดินตะกอนและหมดประโยชน์ในที่สุด และมีผลให้ปริมาณดินตะกอนในแม่น้ำตอนกลางและตอนล่างลดลงอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเหล่านี้ จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านต่างๆ ดังนี้

การทำลายพันธุ์ปลาและการประมง

สภาพแวดล้อมในการหาอาหารและวางไข่ของปลาที่มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแม่น้ำที่เต็มไปด้วยดินตะกอนของแม่น้ำโขงจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ซึ่งจะนำไปสู่การลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพและผลผลิต พื้นที่วางไข่จะลดลงอย่างมากในหน้าแล้งเพราะแก่งต่างๆ จะจมอยู่ใต้น้ำ ส่วนในหน้าฝนระดับน้ำที่ต่ำกว่าปกติในพื้นที่ป่าที่มีน้ำท่วมถึง (ป่าบุ่ง ป่าทาม: ผู้แปล) ในประเทศลาวตอนล่างและประเทศเขมร จะกระทบต่อแหล่งสำคัญในการหาอาหาร วางไข่และ แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ซึ่งผลที่จะตามมาคือการสูญเสียบ่อยมากทางการประมงในกลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้งความเป็นไปได้ในการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำบางพันธุ์

ผลกระทบต่อเกษตรกรรม

ประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของข้าวที่ผลิตในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างขึ้นอยู่กับน้ำ ดินตะกอน และสารอาหาร ซึ่งมาพร้อมกับการท่วมประจำปีของแม่น้ำโขง การท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นในแต่ละปีหมายถึงความถี่ของการท่วมครั้งย่อยๆ จะลดลง โดยจะมีผลทำให้ตะกอนและแร่ธาตุลดลงไปด้วย ซึ่งทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงนั่นเอง ในระยะยาวแล้วจะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ถ้าหากไม่มีการฟื้นฟูเคมืออย่างมหาศาล

ระดับน้ำที่สูงกว่าปกติในหน้าแล้ง จะทำให้เกิดการท่วมสวนพืชผักริมฝั่งซึ่งมีอยู่ตลอดสองฝั่งแม่น้ำโขง และสารอาหารและปุ๋ยธรรมชาติที่ตกลงในหน้าฝนจะมีผลทำให้ผลผลิตลดลง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตและลดคุณค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิต

การกัดเซาะหน้าดินที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

น้ำที่ปล่อยออกมาจาก เขื่อนล่างสุดของโครงการจะมีตะกอนน้อยกว่าปกติซึ่งจะทำให้ท้องน้ำของแม่น้ำข้างล่างเกิดการกัดเซาะ การกัดเซาะนี้อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางไหลของแม่น้ำและความกว้างของแม่น้ำ ซึ่งเป็นผลเสียต่อการก่อสร้างอาคาร ท่าเรือ สะพาน และการสูญเสียบางเศรษฐกิจของพื้นที่ในแม่น้ำตอนล่าง

สถานภาพของเขื่อนต่างๆ ในโครงการ

เขื่อน	ความสูง (เมตร)	กำลังการผลิตไฟฟ้า (เมกกะวัตต์)	จำนวนประชาชน ที่จะถูกอพยพ	สถานภาพ ปัจจุบัน	ปีที่แล้วเสร็จ
ม่านหวาน	๑๒๖	๑,๕๐๐	๓,๕๑๓	แล้วเสร็จ	๑๙๙๖
คอโฆวซาน	๑๑๐	๑,๓๕๐	๖,๐๕๔	กำลังก่อสร้าง	๒๐๐๓
เขี้ยวหวาน	๓๐๐	๔,๒๐๐	๓๒,๗๓๗	กำลังก่อสร้าง	๒๐๑๒
จิงหง	๑๑๘	๑,๕๐๐	๒,๒๖๔	ช่วงการศึกษา ความเป็นไปได้	๒๐๑๐
นอซาตู	๒๕๔	๕,๐๐๐	๒๓,๘๒๖	ช่วงการศึกษา ความเป็นไปได้	๒๐๑๗
กวงกัวเคียว	๑๓๐	๗๕๐	n/a	n/a	n/a
กัลตันบา	n/a	๑๕๐	n/a	n/a	n/a
เม็งซง	n/a	๖๐๐	n/a	n/a	n/a

หมายเหตุ n/a หมายถึง ไม่ปรากฏข้อมูล

ใครเป็นผู้สนับสนุนเงินทุน

ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศจีน (CDB) ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐบาลจีน ถูกคาดว่าจะเป็นผู้เตรียมเงินทุน สำหรับโครงการเขื่อนแม่น้ำโขงตอนบน ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศจีนได้ระดมทุน โดยการขายพันธบัตรให้กับต่างประเทศ ในอดีตที่ผ่านมาธนาคารเพื่อการลงทุนในประเทศอเมริกา อย่างเช่น มอร์แกนสแตนลีย์ และ เกรดิสิตูสเฟิร์สบอสตัน ได้ช่วยในการสนับสนุนการขายพันธบัตรเหล่านี้ โดยการทำสัญญาประกันให้กับพันธบัตรของ CDB จำนวนกว่า ๘๓๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๔๒

๓. เขื่อนแม่น้ำโขงตอนบนในจีนและผลกระทบข้ามพรมแดน*

ขณะที่การพัฒนาแม่น้ำโขงตอนบนรุกหน้าไป เมื่อข้ามพรมแดนแห่งรัฐชาติเรื่อยลงมา ทางท้ายน้ำชุมชนน้อยใหญ่ต้องประสบกับความเสียหายของระบบนิเวศอันส่งผลกระทบโดยตรง กับวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรแม่น้ำโขง โดยที่ลูกแม่น้ำโขงเหล่านี้ไม่เคยรู้มาก่อนว่าทางตอนบนมี การสร้างเขื่อน

เสียงของผู้ที่เดือดร้อนทางท้ายน้ำดังขึ้นเรื่อยๆ ตามปัญหาที่ทวีความรุนแรงและข้อมูล โครงการพัฒนาที่ถูกเปิดเผยมากขึ้นเรื่อยๆ แต่จีนก็ยังเงียบเฉย ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญหลายคนก็ยังแก้ ต่างว่า เขื่อนบนแม่น้ำโขงในจีนไม่มีผลกระทบต่อประเทศท้ายน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำโขงมี สัดส่วนที่ไหลมาจากประเทศจีนเพียง ๑๖-๒๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น โดยลิมข้อเหิงจริงที่ว่ามันเป็นเพียง ตัวเลขของปริมาณรวมทั้งแม่น้ำเฉลี่ยทั้งปี ในขณะที่น้ำในแม่น้ำโขงที่อยู่ในประเทศกัมพูชาเป็นน้ำที่มาจากจีนถึง ๔๕ เปอร์เซ็นต์๑ และปริมาณน้ำจากพื้นที่รับน้ำในเขตประเทศจีนมีส่วนสำคัญมาก

ผลกระทบข้ามพรมแดน

ผลกระทบท้ายน้ำจากการสร้างเขื่อนและการระเบิดแก่งบนแม่น้ำโขงในประเทศจีน

หลังจากจีนได้สร้างเขื่อน เพื่อกั้นแม่น้ำโขงในตอนบน และเขื่อนเริ่มมีการกักเก็บน้ำ ระดับ น้ำของแม่น้ำโขงทางตอนล่างเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา จากการลง พื้นที่เก็บข้อมูลโดยโครงการแม่น้ำเพื่อชีวิตใน ๓ อำเภอคือ อ.เชียงแสน อ.เชียงของ และ อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย โดยได้ข้อสรุปว่า ความเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำเริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา และมีความชัดเจนขึ้นในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๕ ชาวบ้านพบว่าน้ำเริ่มขึ้น-ลงไม่เป็นเวลา บางสัปดาห์น้ำขึ้น ๑ วัน ลง ๒ วัน ซึ่งในสภาพธรรมชาติ น้ำในแม่น้ำโขงจะไม่เป็นเช่นนี้ คือถ้าถึงช่วง ที่น้ำขึ้นก็จะขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงช่วงหน้าแล้งเป็นช่วงน้ำลด น้ำก็จะลดลงเรื่อยๆ เช่นกัน

ความผันผวนของระดับน้ำได้ส่งผลกระทบต่อการอพยพของปลาในแม่น้ำโขงด้วยเช่นกัน ทนหาปลาให้ข้อมูลตรงกันว่า ปลาที่อพยพขึ้น-ลงในแม่น้ำโขงเกิดอาการหลงน้ำ คือทั้งที่เป็นช่วง น้ำขึ้นน้ำก็ไม่ขึ้น ปลาที่เคยว่ายทวนกระแสน้ำขึ้นไปวางไข่ในทางทิศเหนือก็ไม่ว่ายขึ้นมา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศแม่น้ำโขง สามารถสรุปได้ดังนี้

*ที่มา : เพียรพร คีเทศน์ (โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต). เขื่อนแม่น้ำโขงตอนบนในจีนและผลกระทบข้ามพรมแดน. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก http://www.livingriversiam.org/mk/mck_a40.pdf สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

ความผันผวนของระดับน้ำ

หลังจากเริ่มมีโครงการพัฒนาต่างๆ บนแม่น้ำโขงตอนบน ทั้งโครงการระเบิดแก่งปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ และการสร้างเขื่อนในประเทศจีน ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศท้ายน้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

หลังจากเขื่อนในตอนบนเริ่มมีการกักเก็บน้ำ แม่น้ำโขงในอดีตก่อนการสร้างเขื่อนเคยขึ้นสูงสุดในเดือนสิงหาคมเป็นต้นไป เมื่อถึงเดือนธันวาคมน้ำก็จะค่อยๆ ลดระดับลง จนแห้งลงเต็มที่ ในเดือนเมษายน แต่ภายหลังจากการดำเนินโครงการสร้างเขื่อนและการระเบิดแก่ง พบว่าวัฏจักร น้ำท่วม-น้ำแล้งที่เคยเป็นไปตามปกติรวมทั้งระดับน้ำในแม่น้ำโขงตามฤดูกาลก็เปลี่ยนแปลงไป อย่างเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง

นอกจากเขื่อนจะทำให้น้ำในแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงไปแล้ว โครงการระเบิดแก่งที่เริ่ม ดำเนินการตั้งแต่ปลายพ.ศ. ๒๕๔๔ ก็ได้ส่งผลให้เกิดความผันผวนของปริมาณการไหลของน้ำใน แม่น้ำโขงเช่นกัน ระดับน้ำที่ขึ้นๆ ลงๆ ตามอิทธิพลของการใช้งานเขื่อนได้ส่งผลกระทบต่อระบบ นิเวศของแม่น้ำโขงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบเหล่านี้ยังได้ส่งผลโดยตรงกับพันธุ์ปลา พรรณ พืช และวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งสองฝั่งโขงด้วยเช่นกัน

การพังทลายของตลิ่ง

ปริมาณตะกอนมหาศาลของแม่น้ำโขงถูกกักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำของเขื่อนต่างๆ นอกจากจะทำให้อายุการใช้งานของเขื่อนสั้นลงอย่างมากแล้ว ตะกอนที่หายไปจากแม่น้ำส่งผล

นอกจากนี้การพังทลายของตลิ่งเกิดจากกระแสน้ำได้เปลี่ยนทิศทางการไหล กระแสน้ำพุ่ง เข้าทำลายตลิ่งทั้งสองฝั่งน้ำ ชาวบ้านสังเกตเห็นว่า ความเร็วของกระแสน้ำได้เพิ่มขึ้น ต่างจากใน อดีตที่ผ่านมา พื้นที่ที่ได้รับความเสียหายครอบคลุมทั้งที่อยู่อาศัย ที่สาธารณะของหมู่บ้าน และ พื้นที่เพาะปลูกพืชผักริมฝั่งของหมู่บ้าน

หลายหมู่บ้านที่อยู่ติดกับแม่น้ำโขงต้องประสบกับปัญหานี้ เช่น บ้านต้นผึ้ง ประเทศลาว บ้านแซว บ้านปงของ บ้านสวนดอก บ้านสบขาบ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย บ้านคอนที่ บ้านผากูป บ้านเมืองกาญจน์ บ้านคอนมหาวัน บ้านปากอิง อ.เชียงของ บ้านแจ่มป้อม บ้านห้วยลึก อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย โดยเฉพาะที่บ้านปากอิงนั้น ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากตลิ่งริมฝั่งพังทลายลงมากเป็นแนวยาวราว ๕๐๐ เมตร ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้าน พบว่า ตลิ่งพังลงทุกปี แต่ไม่มาก ในช่วง ๓-๔ ปีที่ผ่านมาตลิ่งเริ่มพังลงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะกระแสน้ำไหลแรงขึ้น

การลดลงของไถ (สำหรับน้ำจืด)

การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์แม่น้ำโขงได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อไถ-สำหรับแม่น้ำโขง เนื่องจากไถ เป็นพืชที่มีความอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก คือ ลักษณะการ เกิดขึ้นของไถโดย ส่วนมากจะเกิดที่ระดับน้ำลึกไม่เกิน ๔๐-๔๕ เซนติเมตร น้ำต้องใสสะอาดและ แสงแดดส่องถึง

งานวิจัยชาวบ้านเชียงของ-เวียงแก่นพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ บริเวณหาดหิน ซึ่งเป็น แหล่งกำเนิด ไถ (สำหรับน้ำจืดในแม่น้ำโขง) มีตะกอนทรายมาทับถม ขณะที่น้ำโขงขุ่นขึ้น ทำให้ ไถไม่สามารถจะเกิดได้ นอกจากนั้นระดับน้ำขึ้น-ลงผิดปกติทำให้ไถที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้เพียงแคว้น สองวันต้องจมน้ำหรือแห้งตาย ส่วน ไถที่ยังพอเก็บ ได้คุณภาพก็ไม่ดี อีกทั้งตะกอนทรายที่พัดมา ติดกับ ไถก็ทำให้ล้างออกยาก

งานวิจัยชาวบ้านยังพบอีกว่า เมื่อไถมีจำนวนลดลง ช่วงระยะเวลาในการเก็บ ไถก็สั้นลง กว่าเดิม จากที่ เคยเก็บได้ ๔- ๕ เดือนก็เก็บได้เพียงเดือนเดียวเท่านั้น เมื่อระยะเวลาในการเก็บไถ สั้นลง รายได้ที่คนเก็บไถ โดยส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านก็ลดลงไปด้วย

ผลกระทบต่อพันธุ์ปลา และการหาปลา

เป็นที่ทราบกันดีว่าลุ่มน้ำโขงมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลามากเป็นอันดับ ๓ ของ โลก งานวิจัย ชาวบ้าน เชียงของ-เวียงแก่น สํารวจพบพันธุ์ปลาทั้งสิ้น ๕๖ ชนิด โดยมีปลาธรรมชาติ

งานวิจัยชาวบ้านพบว่า การหาปลาในแม่น้ำโขงนั้นต้องการสภาพน้ำในแม่น้ำโขงที่ทรง ตัว หากน้ำจะ ขึ้นหรือลงต้องเป็นไปตามธรรมชาติคือค่อยๆ ขึ้นหรือลง การที่ระดับน้ำโขงขึ้น-ลงไม่ ปกติอันเนื่องจากการปั่น ไฟของเขื่อนทำลายวงจรการอพยพของปลา และส่งผลให้คนหาปลาจับ ปลาได้น้อยลง

ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของคนหาปลา

ลั้ง หรือ พื้นที่หาปลา แต่ละแห่งไม่ว่าจะเป็นพื้นหินหรือทรายจะมีความเรียบของท้องน้ำ ที่สม่ำเสมอ และส่วนใหญ่มีร่องน้ำเดียวจึงทำให้สามารถจับปลาได้ แต่ในปัจจุบันพื้นที่ได้น้ำที่เป็น ลั้งหาปลาของชาวบ้าน ไม่ราบเรียบสม่ำเสมอ เกิดสันดอนหินและสันดอนทรายขึ้นมาใหม่ บาง พื้นที่ก็แบ่งเป็นสองร่องน้ำจึงทำให้หา ปลาลำบากและหาปลาได้น้อยลง

การขึ้น-ลงของน้ำที่ไม่ปกติ ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้เครื่องมือจับปลาบางชนิดได้ เช่น เบ็ดที่ปักไว้ ริมฝั่งน้ำอาจเปลี่ยนเป็นอยู่เหนือน้ำเมื่อระดับน้ำลดลงทันทีในระยะเวลาเพียงชั่ว ชั่วโมง ที่สำคัญคือ การขึ้น-ลง ของน้ำไม่ปกติทำให้ปลาไม่อพยพตามฤดูกาล คนหาปลาจึงไม่ สามารถใช้ความรู้ท้องถิ่นในการคาดการณ์การ อพยพของปลาได้ดังเดิม

ผลกระทบที่ตามมาก็คือ คนหาปลาสามารถหาปลาได้น้อยลง คนหาปลาบ้านปากอิง ระบุว่า การผันผวนของกระแสน้ำ และระดับน้ำทั้งในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน ทำให้จำนวนปลาที่จับ ได้ลดลงถึงร้อยละ ๕๐% ทำให้คนหาปลาหลายคนต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นหรือต้องออกไป ทำงานต่างถิ่น เนื่องจากไม่สามารถยึดการหาปลาเป็นอาชีพหลักได้อีกต่อไป จำนวนเรือหาปลาที่ เคยมีประมาณ ๗๐-๘๐ ลำ ได้ลดลงเหลือเพียงประมาณ ๓๐ ลำเท่านั้น

จากการสำรวจจำนวนเรือประมง (เรือกาบ) ในแม่น้ำโขงในพื้นที่ อ.เชียงแสน โดยหน่วย รักษาตามลำน้ำโขง (นรข.) พบว่า มีจำนวน ๑๘๐ ลำ โดยแบ่งออกเป็น ๔ จุด เป็นแหล่งหาปลาที่สำคัญที่สุดเพราะมีการหาปลาตลอดทั้งปี ต่อมาพบว่าจำนวนเรือหาปลาทั้ง ๔ จุดที่กล่าวมามีเรือ หาปลาลดจำนวนลงไปเรื่อยๆ

นายทองสวรรค์ พรมราช^๒ ผู้ใหญ่บ้านห้วยลึก ต.ม่วงยาย อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย กล่าวว่า “เมื่อก่อนที่บ้านห้วยลึกจะมีเรือออกหาปลาในน้ำโขงวันหนึ่ง ๑๕ ลำขึ้นไป คนหนึ่งออกหาปลาวัน ละ ๒-๓ เทียว เข้าคิวกันหาปลาตามจุดต่างๆ ที่มีปลาชุกชุม ระดับน้ำโขงขึ้นลงตามระยะเวลาของปี ตลอดทุกปี โดยปกติน้ำจะขึ้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม -มิถุนายน และจะทรงตัวไปเรื่อยจนถึงเดือน

“ระดับน้ำเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่เมื่อประมาณ ๔-๕ ปีที่ผ่านมา ขึ้น-ลงไม่เป็นเวลา และน้ำแห้งมากมาประมาณ ๓ ปีแล้ว ทำให้ชาวบ้านหาปลายากขึ้น”

“สังเกตจากการขึ้น-ลงของน้ำ ว่าถ้าวันไหนมีเรือสินค้าต้องมาจากจีนวันนั้นน้ำจะขึ้นมาก เข้าใจว่าจีนอาจจะมีการกักเก็บน้ำไว้เมื่อนำสินค้ามาส่งก็จะมีการปล่อยน้ำออกมาเพื่อให้เรือ สินค้าเดินได้สะดวกและได้ขึ้นไปดูที่เชียงแสนก็สังเกตเห็นว่าถ้าวันไหนมีเรือสินค้าจากจีนมาส่ง ของน้ำจะขึ้นมาก เข้าใจว่าจีนต้องมีการกักเก็บน้ำไว้ในเขื่อนอย่างแน่นอน ทำให้เดี๋ยวนี้หาปลา ยากมากขึ้น”

ผลกระทบต่อการทำเกษตรริมโขง

เกษตรริมโขงมีความสำคัญต่อชาวบ้านทั้งในแง่ของความมั่นคงทางอาหาร และความ มั่นคงทางเศรษฐกิจ ชุมชนจำนวนมากปลูกพืชผักริมน้ำเพื่อบริโภคและขายเป็นรายได้ แต่ ชาวบ้านในชุมชนริมโขงในจ. เชียงรายพบว่าการทำเกษตรริมโขงเริ่มประสบกับปัญหาตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือ ๑ ปีหลังการสร้างเขื่อนมานานก่อนสร้างแล้วเสร็จ

โดยปกติชาวบ้านจะเริ่มลงมือทำการเพาะปลูกหลังน้ำลด ในช่วงเดือนตุลาคม และสามารถเก็บเกี่ยวไปจนถึงเดือนเมษายน แต่หลังจากมีเขื่อนมานานเป็นต้นมา ชาวบ้านพบว่า ระดับน้ำโขงมีความผันผวน บางครั้งได้เพิ่มระดับขึ้นจนท่วมแปลงผัก ก่อความเสียหายแก่ผลผลิต ของชาวบ้าน ในบางปีระดับน้ำขึ้น-ลง ในระยะเวลาเพียงสัปดาห์เดียว ทำให้ต้นกล้าพืชผลที่ ชาวบ้านปลูกชำเสียหายมากยิ่งขึ้น

กรณีอุทกภัยแม่น้ำโขง เชื้อนจีน และ คณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission : MRC)

นักวิชาการจีนระบุว่า เชื้อนแม่น้ำโขงในจีนจะส่งผลกระทบต่อประเทศท้ายน้ำ โดยช่วยบรรเทา ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน และเพิ่มปริมาณน้ำในฤดูแล้ง แต่ประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้หลายฝ่าย มองว่าเชื้อนในจีนยังสร้างความเสียหายจากอุทกภัย

เมื่อวันที่ ๑๒-๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ เกิดน้ำท่วมฉับพลันตลอดสองฝั่งแม่น้ำโขงนับตั้งแต่ พรมแดนลาว-พม่า สามเหลี่ยมทองคำ ลงไปจนถึงหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ ก่อให้เกิดการตั้งคำถามจากชุมชนที่เดือดร้อนว่า เชื้อนน้ำโขงในจีนปล่อยน้ำลงมาหรือไม่ เนื่องจากชาวบ้าน โดยเฉพาะบริเวณพรมแดนไทย-ลาว พบว่าไม่มีฝนตกในพื้นที่ แต่น้ำกลับเอ่อท่วมจากแม่น้ำโขง โดยตรง

ต่อมาคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission : MRC) ได้ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม มีเนื้อหาระบุว่าอุทกภัยที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากพายุเขตร้อนคามูริ ทำให้ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น และน้ำโขงที่เวียงจันทน์ ๕๐ % มาจากจีน ที่เหลือมาจากน้ำสาขา

MRC ระบุอย่างชัดเจนว่าระดับน้ำที่เพิ่มสูงขึ้นไม่ได้เกิดจากการปล่อยน้ำจากเชื้อนในจีน ซึ่งมีปริมาณกักเก็บน้ำน้อยเกินกว่าจะสร้างผลกระทบต่ออุทกวิทยาในแม่น้ำโขง แต่กลับไม่ได้ชี้แจงให้ชัดเจนว่าปริมาณน้ำท่วมที่ อ.เชียงแสน อ.เชียงของ จ.เชียงราย เป็นน้ำที่มาจากจีนเป็น สัดส่วนเท่าไร และเกี่ยวข้องกับอะไรกับการปล่อยน้ำของเชื้อนในจีน

หลายฝ่ายเห็นตรงกันว่าอุทกภัยที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าปริมาณน้ำที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มาจาก แม่น้ำโขงสายหลัก มิได้มาจากน้ำสาขาในไทยหรือลาว ตรงกับที่หนังสือพิมพ์เชียงใต้เคลี วันที่ ๑๓ สิงหาคม รายงานข่าวความเสียหายจากพายุในมณฑลยูนนาน ซึ่งอยู่ทางตอนบนของแม่น้ำโขง รายงานข่าวระบุว่าประชาชนกว่า ๑,๒๕๐,๐๐๐ คน ใน ๑๑ เมือง ได้รับความเดือดร้อน มี ผู้เสียชีวิต ๔๐ คน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงชี้ให้เห็นว่า ปริมาณน้ำจากตอนบนในจีน มีนัยยะสำคัญต่อปริมาณ น้ำและอุทกวิทยาในแม่น้ำโขงตอนล่าง โดยเฉพาะที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย แต่หน่วยงานดูแลลุ่มน้ำ คือ MRC กลับไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลปริมาณน้ำที่ปล่อยจากเชื้อนในจีน และไม่สรณนำข้อมูล ออกแจ้งเตือนภัยแก่ประเทศท้ายน้ำได้อย่างทันท่วงที

แม้ผลกระทบจากเชื้อนในจีนจะเป็นที่รับรู้สำหรับชุมชนท้ายน้ำ แต่ข้อมูลจากบริษัทไฮโครโซน่า" ระบุว่าเชื้อนในจีนที่สร้างแล้วเสร็จ ๓ แห่งไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้ายน้ำแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นเชื้อนขนาดเล็ก แต่หากเชื้อนแม่น้ำโขงทั้ง ๘ แห่งในจีนดำเนินการเต็มรูปแบบภายใน พ.ศ. ๒๕๖๘ ก็จะส่งผลกระทบต่อปริมาณไหลของน้ำทางด้านท้ายน้ำบ้าง ปริมาณตะกอนจะน้อยลง เนื่องจากถูกกักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำ โดยเฉพาะเชื้อนใหญ่ที่สุด ๒ แห่ง คือ เชื้อนเสี่ยวหวาน และ เชื้อนนัวจาดู

บทสรุป

การพัฒนาแม่น้ำโขงตอนบน อันได้แก่เขื่อนบนแม่น้ำโขงในจีน สหวนกับการปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ ได้สร้างผลกระทบร้ายแรงแก่ระบบนิเวศข้ามพรมแดนมายังประเทศ ท้ายน้ำ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นยังเป็นเพียงขั้นแรกๆ ของโครงการใหญ่บนสายน้ำโขง หากเขื่อนยักษ์ ๒ แห่ง คือ เสี่ยวหวาน และนั่วจาดู ก่อสร้างแล้วเสร็จและทำการกักเก็บน้ำ คาดการณ์ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะยิ่งรุนแรง

เป็นที่น่ากังวลว่าเขื่อนและโครงการพัฒนาต่างๆ บนแม่น้ำโขงทั้งตอนบนกำลังรุกหน้า อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยบริษัทเอกชน แต่รัฐบาลของประเทศในกลุ่มน้ำ รวมทั้งองค์กรจัดการลุ่มน้ำกลับเพิกเฉยต่อเสียงเรียกร้องของชุมชนที่เดือดร้อน จนปัจจุบันยังไม่พบว่ารัฐบาลมีการทำการศึกษาผลกระทบข้ามพรมแดน และผลกระทบระยะยาว

การระงับโครงการและทำการศึกษาผลกระทบทั้งลุ่มน้ำ คือหนึ่งในหนทางที่จะระงับและบรรเทาปัญหาที่แม่น้ำโขงกำลังเผชิญ ซึ่งแน่นอนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำสายนี้มีได้หยุดอยู่ที่ พรมแดนของประเทศจีน

อ้างอิง

๑. ข้อมูลจากการสำรวจของหน่วยรักษาการตามลำน้ำโขง (นรข.) เดือนตุลาคม ๒๕๕๐.
๒. สัมภาษณ์วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.
๓. โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต, สรุปข้อมูลความสับสนบนเขื่อนแม่น้ำโขงจากการประชุม Regional Multi-stakeholder Consultation on MRC's Hydropower Program เวียงจันทน์, กันยายน ๒๕๕๑.

ข่าวจากสื่อมวลชน

๑. ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงขั้นวิกฤติ

อบจ.หนองคายนำรถแบ็คโฮขุดบ่อ น้ำกลางแม่น้ำโขง อ.ท่าบ่อที่แห้งขอด ขณะที่เรือขนส่งสินค้าระหว่างไทยและลาวได้รับผลกระทบเนื่องจากระดับน้ำแม่น้ำโขงจ.มุกดาหารลดระดับลงต่ำสุดในรอบ ๓๐ ปีเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคายนำรถแบ็คโฮขุดบ่อน้ำกลางแม่น้ำโขงบริเวณบ้านท่ามะเฟือง อำเภอท่าบ่อ ที่แห้งขอดเหลือเพียง ๓๔ เซนติเมตร จำนวน ๒๑ บ่อ เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำให้กับเกษตรกร ๕๐๐ ครัวเรือน ส่วนเรือขนส่งสินค้าและเรือโดยสารระหว่างไทยและลาว บริเวณเทศบาลเมืองมุกดาหารเดินเรือด้วยความลำบากเพราะต้องหลบโขดหินกลางแม่น้ำโขง เนื่องจากระดับน้ำโขงลดลงอย่างรวดเร็วอยู่ที่ ๘๒ เซนติเมตร ซึ่งต่ำที่สุดในรอบ ๓๐ ปี

ด้านนายชูชาติ เปรียมจิตร หัวหน้าศูนย์สำรวจอุทกวิทยามุกดาหาร เผยว่า สาเหตุที่ระดับน้ำแม่น้ำโขงลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนน้อยรวมถึงการทำเขื่อนกักเก็บน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ในประเทศจีน ส่งผลให้ระดับน้ำแม่น้ำโขงอยู่ในขั้นวิกฤติกระทบต่อชาวบ้านริมโขงที่ไม่มีน้ำ ทำการเกษตรรวมถึงการเดินเรือ หากทางการจีนปล่อยน้ำอาจช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้ประชาชนได้

ขณะที่นายอภิชาติ จงสกุล เลขาธิการสำนักเศรษฐกิจการเกษตร หรือ สศก.กล่าวว่าไทยอาจประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงกว่า ๔ เดือน ส่งผลให้ปริมาณน้ำในเขื่อนน้อยลง ขณะเดียวกันเกษตรกรขยายพื้นที่การเพาะปลูกในฤดูแล้งสูงกว่าเป้าหมายกว่า ๑๕ ล้านไร่ พร้อมแนะนำให้เกษตรกรปลูกพืชตระกูลถั่วทดแทนการปลูกข้าว หรือ ชะลอการปลูกข้าวออกไปอย่างน้อยถึงเดือนพฤษภาคม เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายจากปัญหาน้ำแล้ง

ที่มา : ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงขั้นวิกฤติ. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

<http://www.democraticthai.com/board/index.php?topic=9979.0> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

๒. น้ำโขงขุดสุดในรอบ ๖๕ ปี หนองคายวัดได้ ๐.๓๒ เมตร

นายสุขวิทย์ บัวเฟื่อน หัวหน้าส่วนอุทกวิทยาหนองคายกรมทรัพยากรน้ำ จ.หนองคายเปิดเผยว่า เมื่อวันที่ ๔ มีนาคมมีการวัดระดับน้ำในแม่น้ำโขงที่ส่วนอุทกวิทยาหนองคาย วัดได้ ๐.๓๒ เมตร เป็นระดับน้ำแม่น้ำโขงที่ต่ำที่สุด กว่าเมื่อครั้งล่าสุดที่เคยวัดได้ต่ำสุดเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๓๘ ครั้งนั้นวัดได้ ๐.๓๓ เมตร เป็นสถิติน้ำในแม่น้ำโขงต่ำสุดในรอบ ๕๐ ปี แต่ระดับน้ำวันนี้

ได้ทำสถิติใหม่ขึ้นมาในรอบ ๖๕ ปี คาดว่าระดับน้ำในแม่น้ำโขงจะลดลงเรื่อยๆ ไปจนถึงเดือน
เมษายน ซึ่งลดระดับลงเฉลี่ยวันละ ๑-๒ เซนติเมตร

ทั้งนี้ นายคมสัน เอกชัย ผู้ว่าฯ หนองคาย ยังได้ประกาศให้ทั้ง ๑๗ อำเภอของจังหวัด
หนองคาย เป็นพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง

วันเดียวกันนี้ นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีเดช ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(ทส.) เปิดเผย ผลการประชุมคณะกรรมการแม่น้ำโขง (เอ็มอาร์ซี) ซึ่งมีสมาชิก ๔ ประเทศ คือ
ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ที่เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อ
วันที่ ๒-๓ มีนาคมที่ผ่านมา ว่า ที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงลดต่ำกว่าปีที่ผ่าน
ซึ่งเป็นประเด็นที่หลายฝ่ายมีคามกังวลและอยากแก้ไขปัญหานี้ร่วมกันอย่างจริงจังเพราะกระทบทั้ง
ในเรื่องการเดินเรือ การขนส่งสินค้า การใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค จึงต้องมีการติดตามศึกษา
ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องการไหลของน้ำ หรือด้านอุทกศาสตร์ร่วมกันอย่างจริงจัง และจะทำหนังสือ
ประสานความร่วมมือไปยังผู้แทนประเทศจีนที่อยู่สำนักงานสหประชาชาติ (ยูเอ็น) เพื่อเร่ง
แก้ปัญหาาร่วมกันภายในสัปดาห์หน้า

วันเดียวกันเอ็มอาร์ซีได้ออกแถลงการณ์เรื่องระดับน้ำในแม่น้ำโขงว่า ระดับน้ำในปัจจุบัน
ของแม่น้ำโขงสายหลักในบริเวณภาคเหนือของลาวและไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปกติโดยระดับที่วัด
ได้จากสถานีวัดที่เชียงแสน เชียงคาน หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และหนองคาย อยู่ต่ำกว่าระดับที่
เคยวัดได้ต่ำสุดในหน้าแล้งปี พ.ศ.๒๕๓๖ ซึ่งเป็นปีที่ได้รับกระทบต่อเนื่องมาจากภัยแล้งที่รุนแรง
ที่สุดของภูมิภาคที่เคยวัดได้ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ทั้งนี้ ในช่วงต้นปีเช่นนี้ยังเป็นเพียงช่วงกลางของฤดู
แล้งจึงยังชี้ชัดไม่ได้ว่านี่เป็นระดับน้ำที่ต่ำที่สุดเท่าที่เคยวัดได้ของแม่น้ำโขงหรือไม่ แต่ระดับน้ำใน
แม่น้ำสายหลักทุกสายที่อยู่เหนือ จ.สคริงเคร็ง ประเทศกัมพูชา ขึ้นมานั้น มีระดับน้ำต่ำกว่าระดับ
ค่าเฉลี่ยในช่วงเดียวกันของทุกปี และยังมีแนวโน้มว่าจะลดลงต่อไปอีกระดับน้ำในแม่น้ำต่างๆ ใน
เขตภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนก็เช่นกัน ซึ่งอยู่ในระดับต่ำที่สุดในรอบ ๕๐ ปี โดยเท่ากับปริมาณ
น้ำเพียงครึ่งหนึ่งของปริมาณน้ำปกติในเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้ต้องระงับการให้บริการการเดินเรือ
สำหรับนักท่องเที่ยวระหว่างห้วยทรายกับหลวงกับหลวงพระบางในลาว และมีรายงานว่าเจ้าหน้าที่
ของจังหวัดยูนนานได้สั่งหยุดการเดินเรือขนส่งสินค้า

ที่มา : น้ำโขงขาดสุดในรอบ ๖๕ ปี หนองคายวัดได้ ๐.๓๒ เมตร. หนังสือพิมพ์มติชน. หน้า ๑๐
ฉบับที่ ๑๑๖๘๒ ปีที่ ๓๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

๓. “แม่โขง” น้ำท่าถูกรอบ ๕๐ ปี

นายคมสัน เอกชัย ผู้ว่าราชการ จ.หนองคาย ประกาศให้ทั้ง ๑๗ อำเภอของหนองคายเป็นพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง และสั่งการให้นายอำเภอทุกแห่งสำรวจความเสียหาย ความเดือดร้อนของประชาชน ขณะที่นายทรงพล โกวิทศิริกุล นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย ต้องนำรถแบ็กโฮมาขุดบ่อซึมจากน้ำโขง บริเวณแม่น้ำโขงชุมชน หนองบัว ต.กวนวัน อ.เมือง หนองคาย หลังจากได้รับการร้องขอจากเกษตรกร ๒๐๐ ราย ในชุมชนซึ่งปลูกพืชสวนให้ช่วยเหลือเป็นการด่วน เพราะพืชผลเริ่มแห้งเหี่ยว

ที่มา : แม่โขง” น้ำท่าถูกรอบ ๕๐ ปี. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

<http://www.trytodream.com/topic/13193> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

๔. จีนใช้เขื่อนกักน้ำโขงกระทบหนักภาคเหนือ-อีสาน

วิกฤตระดับน้ำในแม่น้ำโขงที่ลดระดับลงอยู่ในขณะนี้ โดยมีปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่ทางการจีนกักเก็บน้ำในเขื่อนไว้เพื่อเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า ประกอบด้วย เขื่อนเสียวาน, ม่านวาน , ด้าเฉาซาน และจิงหง ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน และไม่ได้มีการระบายน้ำลงมาสู่พื้นที่ในทางตอนล่าง อันหมายถึงภาคเหนือของไทย ได้ก่อให้เกิดผลในหลายๆด้าน ทั้งภาคการขนส่งทางเรือที่ไม่สามารถนำเรือขนส่งออกจากท่าเรือในเชียงรายได้ ขณะที่การค้าขายเสพติด ด้วยการลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน มีโอกาสที่จะขยายตัว

นางสาววาสนา มงคลลลิต กรรมการผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทบุญรักษา อิมพอร์ต เอ็กซ์พอร์ต ผู้ประกอบการขนส่งสินค้า ที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เปิดเผยว่า หลังจากที่น้ำในแม่น้ำโขงแห้งเป็นเวลานานกว่า ๑ เดือน คาดว่าจะสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับภาคการส่งออกไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ล้านบาท จากการที่สินค้าไม่สามารถขนส่งทางเรือจากเชียงรายออกไปสู่ประเทศจีนได้ ทั้งในหมวดของสินค้าอุปโภค - บริโภค และ ขณะนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องแก้ไขปัญหาคับด้วย การหันไปใช้การคมนาคมทางบก ทำให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับกับราคาการขนส่งที่สูงขึ้น แม้ว่าจะช่วยให้สามารถขนส่งได้รวดเร็วและสินค้าก็เสียหายน้อยกว่าการบรรทุกทางเรือ แต่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยากที่จะขนส่งทางลำน้ำโขง เพราะสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่เร่งรีบหรือเป็นสินค้าที่ต้องแข่งกับเวลา ทั้งยังถูกกว่าขนส่งทางถนนหลายเท่าตัว

“เราหวังว่าสถานการณ์ทุกอย่างจะกลับมาเป็นปกติได้ในเวลาอันใกล้ แม้ว่าจะรู้อยู่แล้วว่าปัญหาดังกล่าวอาจยืดเยื้อไปจนถึงฤดูฝนซึ่งต้องใช้เวลาานานกว่า ๓ เดือน ในการที่จะเพิ่มระดับน้ำให้สูงขึ้น”นางสาววาสนา กล่าว

นายวินัย ฉินทองประเสริฐ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงแสน กล่าวว่า ขณะนี้ การใช้บริการทางถนนสาย R3a ได้รับความนิยมนเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาน้ำลดในช่วงหน้าแล้ง ทำให้การเดินทาง

ของเรือมีอุปสรรค และเดินทางล่าช้า ซึ่งหากผ่านพ้นช่วงฤดูแล้งไปได้ก็คาดว่าผู้ประกอบการจะหันกลับมาใช้บริการขนส่งทางน้ำอีกครั้ง ที่ผ่านมา การค้าระหว่างด่านเชียงแสน มีปริมาณการขนส่งที่ปกติ ทั้งขาเข้าและขาออก ในปี ๒๕๕๑ ส่งออก ๖,๕๐๐ ล้านบาท นำเข้า ๑,๒๐๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๕๒ ส่งออกรวม ๕,๕๐๐ ล้านบาท นำเข้า ๑,๒๐๐ ล้านบาท

นายสมเกียรติ พิสุทธิเจริญพงษ์ นายด่านศุลกากรเชียงของ จ.เชียงราย กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้การเดินทางโดยเรือได้รับความนิยมลดลง เนื่องจากเป็นช่วงของฤดูน้ำลด ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญ ต่อการขนส่งทางเรือ เพราะอาจจะทำให้การขนส่งล่าช้าและส่งผลกระทบต่อสินค้าได้ โดยเฉพาะสินค้าประเภทของสด ต่างๆ อาทิ ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ต่างๆ ดังนั้น ผู้ประกอบการด้านสินค้าสดทั้งหลายจึงต้องเปลี่ยนเส้นทางมาใช้ถนนในการขนส่งแทน แม้ว่าจะต้องเสียค่าขนส่งมากกว่าทางเรือ แต่หากเทียบกับความเสี่ยงแล้ว ก็ทำให้ผู้ประกอบการหันมาใช้ทางถนนเพิ่มมากขึ้น

“นายสมเกียรติ กล่าว

นายอภิสิทธิ์ คำภีร์ โส ขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี จังหวัดเชียงราย กล่าวอีกว่า ขณะนี้ได้รับหนังสือร้องเรียนจากผู้ประกอบการเดินเรือ ตามเส้นทางแม่น้ำโขง ไปยังประเทศจีน ว่าขณะนี้น้ำโขงลดลงจนไม่สามารถเดินเรือได้ จากปัญหาที่เกิดขึ้นทางขนส่งทางน้ำก็ได้ทำหนังสือส่งไปที่กรมเจ้าท่า เพื่อหารือถึงทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ เบื้องต้นจะประสานไปยังคณะกรรมการตามความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง (แม่น้ำโขง) หรือ JCCN ซึ่งเป็นหน่วยงานความร่วมมือระหว่าง ๔ ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว พม่า และจีน เพื่อขอให้ร่วมเจรจาแก้ปัญหาให้แม่น้ำโขงสามารถเดินเรือได้ตลอดทั้งปี ซึ่งหากได้รับความร่วมมือจากจีนในการปล่อยน้ำลงมาบ้าง จะเป็นการลดผลกระทบกับผู้ประกอบการเดินเรือ หรือผู้ประกอบการการส่งออกและนำเข้าสินค้า บริเวณท่าเรือเชียงแสน จ.เชียงราย ได้

นายสัญญาณ ปิยานนท์ อายุ ๕๓ ปี ซึ่งมีอาชีพเดินเรือรับส่งคนข้าม ไทย -ลาว ที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เปิดเผยว่า ยึดอาชีพเดินเรือข้ามแม่น้ำ เพื่อส่งผู้โดยสารมานานกว่า ๑๐ ปี ในปีนี้น้ำในแม่น้ำโขงลดลงผิดปกติเป็นอย่างมาก เนื่องจากปีนี้ทางจีนได้กักเก็บน้ำเอาไว้ในอ่างเหนือเขื่อนเร็วเกินไป ส่งผลให้ระดับน้ำในแม่น้ำโขงที่ อ.เชียงแสน ได้รับผลกระทบกับเรือขนสินค้าจากจีนซึ่งบางลำต้องจอดอยู่ที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

“ขณะนี้น้ำในแม่น้ำโขงคืนเงินและเกิดหาดทรายมากขึ้น จึงทำให้เรือไม่สามารถร่องไปได้ เพราะเรือสินค้าต้องใช้ความลึกถึง ๒ เมตร ถึงจะร่องน้ำได้ แต่น้ำในแม่น้ำโขงที่ อ.เชียงแสน บางพื้นที่ของน้ำในแม่น้ำลึกประมาณแค่ ๑ เมตรเท่านั้น เรือสินค้าทุกลำต้องเทียบท่า ทำให้ผู้ประกอบการค้าขายผัก ผลไม้สด เปลี่ยนวิธีรับ-ส่ง เป็นรถบรรทุกเพื่อรับส่งสินค้าแทน”

ผู้ประกอบการอาชีพรายนี้กล่าว

นางสาวสมสุข ขุทกะพันธ์ ผู้ช่วยนายด่านศุลกากรบึงกาฬ อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย เปิดเผยว่า ด่านศุลกากรบึงกาฬ ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว โดยการนำเข้า-

ส่งออกสินค้าบริเวณนี้จะคมนาคมโดยการใช้เรือและแพขนานยนต์ แต่จากสถานการณ์น้ำแม่น้ำโขงขณะนี้ระดับน้ำลดลงมากประมาณ ๒๐-๓๐% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ทำให้ไม่สะดวกต่อการคมนาคม โดยเฉพาะด้านการขนส่งสินค้า ซึ่งสินค้าที่นำเข้าไทยส่วนใหญ่จะเป็นไม้แปรรูป ส่วนสินค้าส่งออกส่วนมากจะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค หลังน้ำโขงลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เรือขนส่งสินค้าและผู้โดยสารต้องเพิ่มระยะเวลาในการเดินทางมากขึ้น จากปกติหากเป็นฤดูน้ำหลากการเดินทางไปกลับฝั่งไทย-ลาวใช้เวลาประมาณ ๓๐-๔๕ นาที แต่ในช่วงหน้าแล้งต้องเพิ่มเป็น ๒ ชั่วโมง เพราะต้องข้ามเรืออ้อมไกลเพื่อหลีกเลี่ยงจุดที่มีระดับน้ำตื้นเขิน ทำให้ผู้ประกอบการเรือโดยสารหรือแพขนานยนต์มีต้นทุนค่าขนส่งสินค้าที่เพิ่มขึ้น

“ในอนาคตอีก ๕ ปีข้างหน้า หากระดับน้ำโขงยังลดลงเช่นนี้ เชื่อว่าการขนส่งสินค้าทางน้ำคงเลิกไปเลย เพราะแพขนานยนต์จะวิ่งไม่ได้ อาจจะต้องใช้เรือกบในการขนส่งผู้โดยสารหรือสินค้า เปิดเตล็ดแทน ส่วนจะมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงเกิดขึ้นหรือไม่นั้น เรื่องจากการสร้างสะพานเป็นเรื่องระดับรัฐบาลของสองประเทศ และใช้งบประมาณมหาศาล แต่หากเกิดขึ้นได้ก็จะดีเพราะจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้า” นางสาวสมสุขกล่าว

นายมงคล ต้นสุวรรณ ประธานหอการค้า จ.นครพนม ระบุว่า จากการวัดความลึกของน้ำโขงจากคลั่งพบว่า ความลึกเหลือเพียง ๐.๓๕ เมตรเท่านั้น เมื่อเทียบกับ ๒ ปีที่แล้วที่มีปริมาณน้ำลึก ๐.๖-๐.๘ เมตร จากปกติที่ระดับความลึกจะอยู่ที่ ๑.๕๐-๒.๐ เมตร ซึ่งถือว่าปริมาณน้ำในปัจจุบันแห่งนี้หนักสุดในรอบ ๓๐ ปี หากมองถึงผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจจากระดับน้ำที่ลดลง ก็จะทำให้เป็นอุปสรรคในการขนถ่ายสินค้าข้ามฟาก โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างเขื่อนน้ำเทินที่ฝั่งลาว และอาจให้ต้นทุนการขนส่งและราคาสินค้าอาจจะปรับเพิ่มขึ้น หรือการระวางหรือการบรรจุสินค้าในเรือก็อาจจะน้อยลง

ทั้งนี้หากมองในแง่ของผลกระทบเชิงบวกของระดับน้ำที่ลดลง ก็คือ จะทำให้กระบวนการในการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ ๓ มีความคืบหน้ามากขึ้น และทำให้คาดการณ์ว่าการก่อสร้างสะพานจะเสร็จเร็วขึ้นสัก ๒-๓ เดือน จากเดิมกำหนดแล้วเสร็จ วันที่ ๑๑/๑๑/๑๑ (๑๑ พ.ย.๕๔) ก็อาจจะแล้วเสร็จราวเดือน ก.ย.๕๔ ซึ่งขณะนี้การก่อสร้างคืบหน้าไปแล้วกว่า ๓๐%

ผศ.ดร.กนกวรรณ มโนรมย์ ผอ.ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เปิดเผยว่า จากการที่ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากจะเกิดผลกระทบในมิติทางเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลกระทบในมิติทางสังคม ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวลุ่มน้ำโขงที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป “จีนซึ่งขณะนี้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ มองว่าแม่น้ำโขงเป็นสมบัติส่วนตัวเป็นของรัฐ และอยู่ในขอบเขตอำนาจอธิปไตยของจีน มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ ในขณะที่มุมมองของ ๔ ประเทศแม่น้ำโขงค่อนข้าง ได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ต่างมองว่าแม่น้ำโขงเป็นสายน้ำนานาชาติที่ประเทศในแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้”

นักวิชาการรายนี้ กล่าวว่า ขณะนี้มุมมองของการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงแตกต่างกัน ทำให้แม่น้ำโขงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในช่วง ๔-๕ ปีที่ผ่านมา หลังจากจีนมีแผนที่จะสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงรวม ๘ เขื่อน ซึ่งขณะนี้สร้างไปแล้วอย่างน้อย ๓ เขื่อน กำลังการไฟฟ้าแต่ละเขื่อนเฉลี่ย ๗๐๐ เมกะวัตต์ ซึ่งการกั้นเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าของจีน ทำให้การไหลของน้ำโขงผิดปกติ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศน์ ซึ่งจากการสอบถามชาวลาวในเวียงจันทน์หรือชาวหนองคายในเขตลุ่มน้ำโขง ต่างบอกว่า ก่อนที่จีนจะกั้นเขื่อนปกติช่วงหน้าแล้ง น้ำก็ลดลงตามปกติ ไม่ลดลงอย่างรุนแรงเหมือนในขณะนี้ ในทางกลับกันในอนาคตอาจจะเห็นน้ำหลากในช่วงเดือน เม.ย.ก็อาจเป็นไปได้ เพราะจีนอาจจะปล่อยน้ำลงมา

“ความแห้งแล้งของแม่น้ำโขงที่เกิดจากการกั้นเขื่อนของจีน ทำให้เกิดความผันผวนในระบบนิเวศน์ ส่งผลกระทบต่อในมิติเชิงสังคม คือ วิถีชีวิตของชาวประมงลุ่มน้ำโขงเปลี่ยนแปลง เพราะไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจีนจะปล่อยน้ำมาเมื่อไหร่ น้ำโขงจะแห้งลงไปมากกว่านี้หรือไม่ ชาวประมงอาจจะต้องเปลี่ยนอาชีพไปทำมาหากินที่อื่น หรือย้ายถิ่นฐาน ชาวบ้านที่ทำเกษตรกรรมตามลุ่มน้ำโขงได้รับผลกระทบ โดยอาจจะสูบน้ำลำบากมากขึ้น มีต้นทุนเพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงปลากระชังตามลำน้ำโขงก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ซึ่งนี่คือผลกระทบในมิติสังคมและวิถีชีวิตที่อาจเปลี่ยนแปลงไป” ผศ.ดร.กนกวรรณ ระบุ

นายमितติ ยาประสิทธิ์ ประธานกลุ่มรักษ์เชียงแสน จ.เชียงราย กล่าวว่า เชียงแสนได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขงและการสร้างท่าเทียบเรือเชียงแสน เพราะนอกจากชาวประมงจะต้องสูญเสียแหล่งหาปลาอันอุดมสมบูรณ์แล้ว ยังต้องสูญเสียร่องน้ำธรรมชาติที่ถูกทำลายเนื่องจากใบพัดได้ทำการตะกอยเอาเศษดินตะกอนที่อยู่ใต้น้ำ ไปสะสมกันในจุดใดจุดหนึ่ง ทำให้แม่น้ำโขงในจุดนั้นน้ำตื้นขึ้น สร้างความเสียหายแก่ระดับน้ำเดิม ทำให้น้ำตื้นเงินมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อกระแสน้ำเดิมที่หายไป ซึ่งตามธรรมชาติกระแสน้ำต้องหาร่องน้ำใหม่มาทดแทน จนเกิดปัญหาตามมาคือ กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางไป

“ผลกระทบจากการที่จีนสร้างตลิ่งกั้นน้ำบริเวณริมฝั่ง สปป.ลาว ส่งผลให้น้ำกัดเซาะริมฝั่งอำเภอเชียงของมากขึ้น เพราะจากปัญหากระแสน้ำที่เปลี่ยนทิศรวมถึงปัญหาของการสะสมดินตะกอนจนเป็นสาเหตุให้แม่น้ำโขงมีความตื้นลง ซึ่งสาเหตุหลักๆคงจะเนื่องมาจากการเปิดเขื่อนเพื่อระบายน้ำของจีน เพราะจะพัดพาเอาดินตะกอนเข้ามายังปลายสายมากขึ้น อีกทั้งการเดินเรือของจีนก็ส่งผลกระทบต่อดินตะกอนไม่น้อยเช่นกัน เพราะเรือจีนจะตะกอยเอาดินตะกอนใต้น้ำขึ้นมา จนขณะนี้ดินตะกอนดังกล่าวได้กลายเป็นเนินสูงชันเรื่อยๆ” นายमितติ กล่าว

น้ำโขงแห้งยاب้า-กัญชาจ่อทะลัก

ร.อ.อดิศักดิ์ ไชยระพาย ผบ.ร้อยหน่วยทหารพราน ๒๑๐๔ อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม เปิดเผยว่า ระดับน้ำโขงแห้งจนเกิดเป็นหาดทรายเป็นบริเวณกว้างหลายจุดในเขตอ.บ้านแพงและ อ.ท่าอุเทน ซึ่งเป็นพื้นที่ๆระบาดของยาบ้าและกัญชา สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ก็ยังเชื่อต่อการลักลอบนำเข้าสิ่ง

เสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น เพราะสามารถทำได้โดยง่าย จากการเดิมข้ามฝั่งเข้ามาในเขตไทย จากเดิมที่ใช้การขนส่งทางเรือ

“การลักลอบนำเข้าหรือขายนยาเสพติดซึ่งมาจากประเทศเพื่อนบ้าน จะนำยาเสพติดเข้ามาซุกซ่อนอยู่ในหลุมทราย ก่อนที่พ่อค้ายาเสพติดฝั่งไทยจะลงมาเอาของเมื่อได้โอกาส วิธีการของขบวนการเหล่านี้ จะทำเป็นระบบโดยทีมชน จะนำของกลางข้ามพรมแดนมาซ่อนไว้ที่ริมคั้งแม่น้ำโขง ก่อนที่ทีมฝั่งไทยจะมารับของกลางไปส่งต่อซึ่งทีมชนของแต่ละฝ่าย จะไม่มีโอกาสพบกันเลย เพื่อเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ล่อซื้อปลอมตัวเป็นพ่อค้า โดยพ่อค้าตัวจริงจะส่งการทางโทรศัพท์ และเมื่อทีมชนจากต่างถิ่นนำรถมาขนเอาัญชาขังจุดซุกซ่อน จะมีชาวบ้านอีกชุดเป็นเด็กหรือคนแก่ แต่งตัวเป็นชาวบ้านธรรมดาหาพินบ้างขับรถเครื่องบ้าน จะเป็นผู้ชี้เป้าว่ากัญชาอยู่ตรงจุดไหน”
ร.อ.อดิศักดิ์ ระบุ

นายประเสริฐ จิตต์พลีชีพ นายอำเภอเวียงแก่น จ.เชียงราย กล่าวว่า สถานการณ์น้ำโขงลดลง ในขณะนี้ ได้ทำการประสานเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายรวมถึง หน่วยรักษาความสงบตามลำน้ำโขง ในการออกตรวจเส้นทางลำเสียงยาเสพติดอย่างเข้มงวด เพราะระดับน้ำที่ลดลงอาจจะเอื้อต่อการลักลอบนำเข้ายาเสพติด

ที่มา : จีนใช้เขื่อนกักน้ำโขงกระทบหนักภาคเหนือ-อีสาน. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

<http://www.komchadluek.net/detail/20100303/50663> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

๕. โขงวิกฤติ น้ำลดพระธาตุโผล่จมนานกว่า ๑๖๓ ปี ภัยแล้งเริ่มส่งผล

จากข้อมูลของ นายสุขวิทย์ บัวเพื่อนหัวหน้าส่วนอุทกวิทยาหนองคายที่ออกมาเปิดเผยถึงระดับน้ำในแม่น้ำโขง ซึ่งวัดที่ ส่วนอุทกวิทยาหนองคาย กรมทรัพยากรน้ำเมื่อวันที่ ๔ มี.ค.ที่ผ่านมา ว่าวัดได้ ๐.๓๒ เมตรหรือมระดับด้วยว่า เป็นระดับน้ำโขงที่ต่ำที่สุดในรอบ ๕๐ ปี ทำลายสถิติเดิม ๐.๓๓ เมตรเมื่อเดือนเม.ย. ๒๕๓๘ แถมยังคาดการณ์ไว้อีกว่า น้ำโขงจะยังคงลดระดับลงเรื่อย ๆ ไปจนถึงเดือนเม.ย. ซึ่งขณะนี้ น้ำโขงลดระดับลงเฉลี่ยวันละ ๑-๒ เซนติเมตร เท่ากับเป็นการคอกย้ำได้เป็นอย่างดีว่า สถานการณ์ภัยแล้งปีนี้หนักแน่สอดคล้องกับข้อมูลขององค์การแม่น้ำโขงในนครเวียงจันทน์ สปป.ลาวที่แถลงว่า ระดับน้ำที่วัดได้ที่ อ.เชียงแสน อ.เชียงคาน เมืองหลวงพระบาง นครเวียงจันทน์และจ.หนองคาย ต่ำกว่าระดับที่วัดได้ในฤดูแล้งปี ๒๕๓๖ และใกล้เคียงกับระดับต่ำสุดที่เคยวัดได้ในปี ๒๕๓๕ แต่สิ่งที่ผิดปกติคือ ฤดูแล้งปีนี้ระดับน้ำลดลงเร็วกว่าปกติมาก และคาดว่าจะลดลงต่ำกว่านี้อีกในเดือนหน้า ในขณะที่ปัจจุบันระดับน้ำในแม่น้ำหลานซาง (น้ำโขง) ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนลดลงต่ำสุดในรอบ ๕๐ ปีมีน้ำไหลเพียง ๕๐% ของที่เคยไหลปกติในเดือน ก.พ.

เช่นเดียวกับสำนักข่าวเอเอฟพี ที่รายงานโดยอ้างถึงการเปิดเผยของ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงหรือเอ็มอาร์ซี ว่าระดับน้ำในแม่น้ำโขงตอนเหนือลดต่ำที่สุดในรอบ ๒๐ ปีซึ่งสถานการณ์เช่นนี้จะส่งผล

กระทบต่อการเกษตร การประมง การท่องเที่ยว รวมถึงชีวิตประจำวันของชาวบ้านหลายล้านคนในจีน ลาวและไทย ที่อาศัยอยู่ตามริมชายฝั่งแน่นอน

เพื่อแก้ปัญหาแม่น้ำโขงแห่งนี้ นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแผนเตรียมให้คณะกรรมการลุ่มน้ำโขง (MRC) ศึกษาผลกระทบด้านระบบนิเวศ เพื่อก่อสร้างฝายทดน้ำ ๗ แห่งในแม่น้ำโขง ในการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ขณะเดียวกันจะมีการหยิบยกประเด็นปัญหานี้ เข้าหารือในที่ประชุมสุดยอดลุ่มน้ำโขง ซึ่งจะมีขึ้นในเดือนหน้า ที่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อหามาตรการในการบริหารจัดการน้ำร่วมกันระหว่างประเทศ ในอนุภาคลุ่มน้ำโขง

นอกจากระดับน้ำโขงจะอยู่ในขั้นวิกฤติแล้ว น้ำในอ่างเก็บน้ำสำคัญ ๆ ของ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ก็ถือว่าเป็นห่วงเช่นกัน ประกอบด้วย นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ วันที่ ๒๔ ก.พ. เหลืออยู่เพียง ๕๔.๒๔% จากความจุกักเก็บทั้งหมดในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั้ง ๖ แห่งซึ่งประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำลำตะคอง ลำมูลบนลำแซะ ลำพระเพลิง ลำปลายมาศ และลำนางรองซึ่งมีระดับความจุกักเก็บรวม ๑,๐๖๕ ล้าน ลบ.ม. ขณะนี้เหลือปริมาณน้ำอยู่เพียง ๕๘๐ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วถึง ๒๕๘ ล้าน ลบ.ม.

อีกทั้งระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดกลางของทั้ง ๔ จังหวัดดังกล่าว ปริมาณน้ำกักเก็บก็ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วถึง ๘๒.๘๔ ล้าน ลบ.ม. จากความจุกักเก็บทั้งหมด ๗๓๔ ล้าน ลบ.ม. เหลือเพียง ๔๕๒ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งน้ำที่เหลืออยู่นี้มีเพียงพอแค่ใช้ในการอุปโภคบริโภคเท่านั้น

นายเนรมิต เทพนอก หัวหน้าฝ่ายบริหารและจัดสรรน้ำ สำนักงานชลประทานที่ ๘ นครราชสีมา บอกว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือเกษตรกรในเขตชลประทานยังคงฝืนทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาปรัง ทั้ง ๆ ที่ทางชลประทานได้ประกาศแจ้งเตือนให้ประชาชนงดการทำนาปรังในช่วงนี้ เนื่องจากปริมาณน้ำที่เหลืออยู่มีจำนวนน้อยกว่าทุก ๆ ปี

“ปีนี้ทางสำนักงานชลประทานที่ ๘ นครราชสีมา ได้เตรียมแผนการจัดสรรน้ำไว้สำหรับเพาะปลูกพืชในเขตชลประทานเพียง ๑๘๓,๐๐๐ ไร่ ขณะที่ยอดการเพาะปลูกพืชกลับเพิ่มสูงถึง ๒๐๓,๐๐๐ ไร่ โดยเฉพาะข้าวนาปรังที่มีสูงถึง ๑๕๐,๐๐๐ ไร่ ดังนั้นแน่นอนว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปรังส่วนหนึ่งจะต้องได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำอย่างแน่นอน เนื่องจากทางชลประทานแต่ละพื้นที่จะต้องปฏิบัติตามแผนการจัดสรรน้ำที่ไว้วางเอาไว้ โดยจะเน้นในการระบายน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และรักษาระบบนิเวศเป็นหลัก ส่วนการระบายน้ำให้ทำการเกษตรจะระบายน้ำตามแผนการเพาะปลูกพืชที่วางเอาไว้เท่านั้น” นายเนรมิต กล่าว

เกี่ยวกับกรณีเกษตรกรปลูกข้าวนาปรังในพื้นที่นอกเขตชลประทานนั้น ที่ จ.นครราชสีมา ก็ประสบปัญหานี้อย่างมากเช่นกัน โดยจากการสำรวจล่าสุดของ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีเกษตรกรนอกเขตชลประทานตัดสินใจปลูกข้าวนาปรังในปีนี้อย่างสูงถึง ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ มากกว่าการคาดการณ์และข้อจำกัดของปริมาณแหล่งน้ำในพื้นที่ที่มีน้ำพอให้ใช้ทำนาปรังเพียง ๕๐,๐๐๐ ไร่

ส่งผลให้ขณะนี้น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งเริ่มแห้งขอด และผลผลิตของเกษตรกรเริ่มได้รับความเสียหายแล้ว ซึ่งในส่วนนี้ทางจังหวัดยืนยันว่าไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายจากการประสบภัยแล้งได้ เนื่องจากทุกหน่วยงานได้ออกประกาศเตือนแจ้งให้เกษตรกรได้รับทราบโดยทั่วกันแล้ว

สำหรับสถานการณ์ของการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งปี ๒๕๕๒/๒๕๕๓ ทั่วประเทศ ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายเพาะปลูกพืชฤดูแล้งไว้ทั้งหมด ๑๒.๒๘ ล้านไร่ แยกเป็นข้าวนาปรัง ๘.๕๐ ล้านไร่ พืชไร่-พืชผัก ๒.๗๘ ล้านไร่ โดยผลการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปัจจุบันมีการเพาะปลูกไปแล้ว ๑๕.๑๖ ล้านไร่ เกินกว่าเป้าหมายไปแล้ว ๒.๘๘ ล้านไร่ คิดเป็น ๑๒๑% ของแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งทั้งหมด ด้านแผนการจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง จำนวน ๒๐,๗๒๐ ล้าน ลบ.ม. ปัจจุบันมีการจัดสรรไปแล้ว ๑๔,๒๘๖ ล้าน ลบ.ม. คิดเป็น ๖๘% ของแผนจัดสรรน้ำ

ในส่วนมาตรการช่วยเหลือและแก้ปัญหาภัยแล้งของภาครัฐ นายธีระ วงศ์สมุทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เปิดเผยว่า คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติจัดทำแผนเตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ประกอบด้วย แผนการจัดสรรน้ำ สำหรับการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งปี ๒๕๕๒/๒๕๕๓ ในพื้นที่ ๑๒.๒๘ ล้านไร่

แผนการปฏิบัติการฝนหลวง ที่มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการประจำภาค จำนวน ๕ ศูนย์๗ หน่วย ได้แก่ ภาคเหนือ จ.เชียงใหม่พิษณุโลก ภาคกลาง จ.นครสวรรค์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.ขอนแก่น นครราชสีมาภาคตะวันออก จ.ระยอง ภาคใต้ อ.หัวหินจ.ประจวบคีรีขันธ์ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ๒๕ กลุ่มน้ำหลัก ๗๖ จังหวัด แผนการสำรองเสบียงอาหารสัตว์ สำรองไว้ ๖,๕๔๔.๔๕ ตัน แผนการอพยพสัตว์ และการสร้างแหล่งเก็บกักน้ำถาวรสำหรับสัตว์ในช่วงฤดูแล้ง รวมทั้งยานพาหนะ เครื่องสูบน้ำและอุปกรณ์ต่าง ๆ

กรมประมงก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องการแก้ปัญหาภัยแล้ง โดยนายสุรจิตต์ อินทรชิต รองอธิบดีกรมประมงเผยว่า กรมประมงได้เตรียมการรับสถานการณ์โดยมีการแจ้งเตือนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ได้ทราบถึงช่วงระยะเวลาที่อาจเกิดขึ้น วางแผนหาวิธีการป้องกัน ดูแล และแก้ไขหลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น โดยแนะนำผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควรควบคุมการใช้น้ำในบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำให้มีการสูญเสียให้น้อยที่สุด ควรจัดเตรียมหาแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้เพิ่มเติม และจับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดขึ้นมาจำหน่ายหรือบริโภคก่อน เพื่อลดปริมาณสัตว์น้ำภายในบ่อ พร้อมลดการให้อาหารสัตว์น้ำลง

“กรมได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคให้เตรียมรับสถานการณ์หากเกิดผลกระทบทางด้านประมง ก็ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน หลังเกิดภัยแล้งจะดำเนินการใช้เงินอุดหนุนราชการในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งได้ทันที ทั้งนี้ เกษตรกรจะต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานของกรมประมง ก่อนเกิดภัยพิบัติเท่านั้น โดยสอบถามเพิ่มเติมที่สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง กรมประมง โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘-๐๒๑๘ หรือ อีเมล phithan_n@hotmail.com”รองอธิบดีกรมประมง กล่าว

ขณะที่ นายปราโมทย์ ไม้กลัด รองประธานกรรมการมูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติกล่าวไว้ใน การบรรยายพิเศษเรื่อง "ทฤษฎีและหลักปฏิบัติการจัดหาน้ำเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง" เมื่อเร็ว ๆ นี้ อย่างน่าสนใจว่า ปีนี้ภัยแล้งยังไม่แน่ว่าจะแล้งกว่าปี ๒๕๔๗ หรือไม่ แต่แนวโน้มว่าจะเป็นความแห้งแล้ง ที่มากมายทีเดียว ตนคิดว่าในอนาคตหรือจากนี้ต่อไปการข้างหน้าความแห้งแล้งแบบนี้จะเกิดขึ้นทุกปี มากบ้างน้อยบ้างตามสภาวะเหตุการณ์ของปีนั้น ๆ

"ผมยืนยันได้เลยว่า ประเทศไทยจะไม่พ้นจากสภาวะภัยแล้งนับจากนี้เป็นต้นไปและเป็น เหตุการณ์ที่เกิดประจำประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ภาคอีสาน หรือภาคใต้ แม้กระทั่งทางภาคกลาง ก็เกิด แต่เพราะมีการทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำไว้ค่อนข้างมากฉะนั้นก็เลยแก้ไขปัญหาได้ ถ้าเราคำนึงการตั้งแต่วินาที ภายในเวลา ๓-๔ ปีเราจะสามารถแก้ปัญหาความแห้งแล้งหรือภัยแล้งใน หมู่บ้านชนบทได้ ทุกหมู่บ้านจะมีน้ำใช้ ทำการเพาะปลูกในหน้าแล้งได้ตามสมควร ตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง เช่น ทำพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชอายุสั้น และผู้คนในหมู่บ้านในชุมชนก็จะมีความสุข ได้ในฤดูแล้ง".

ที่มา : โขงวิภคิตี น้าลดพระธาตุโผล่งมมานานกว่า ๑๖๓ ปี ภัยแล้งเริ่มส่งผล. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์.

หน้า ๑,๒. ฉบับที่ ๒๒๐๖๑ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๓

๖. "มาร์ค" เร่งถกจีนแก้วิกฤติน้ำโขง

เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี กล่าวในรายการ "เชื่อมั่น ประเทศไทยกับนายฯ อภิสิทธิ์" ถึงการแก้ปัญหาภัยแล้งว่า รัฐบาลได้ติดตามและหามาตรการ ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เพราะถือเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในหลายจังหวัด หากประชาชนมีปัญหาขอให้ แจ้งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าไปดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะนี้มีความสนใจมากใน เรื่องปัญหาของแม่น้ำโขง ซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยแล้งอย่างรุนแรง แล้วก็มีข้อสงสัยอยู่ว่าจะไป เกี่ยวข้องกับประเทศจีนหรือไม่อย่างไร

"ผมได้บอกกับกระทรวงการต่างประเทศ และในวันนี้ที่จะมีโอกาสพูดคุยกับตัวแทนของ ประเทศจีน ก็จะได้นั้นย้ำว่าจะขอให้จีนนั้นได้ให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการน้ำ ไม่ให้ ภูมิภาคนี้คือปลายน้ำที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมทั้งประเทศไทย คือประเทศในกลุ่มแม่น้ำ โขงนั้นได้รับผลกระทบด้วยเพราะฉะนั้นเรื่องนี้รัฐบาลไม่ได้นิ่งนอนใจ และจะดำเนินการในทุก วิธีทางในการที่จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากภัยแล้ง" นายอภิสิทธิ์กล่าว

นอกจากนี้ รัฐบาลได้ไปทำประชาคมกับผู้ใช้น้ำต่างๆ ในเรื่องของการปลูกข้าวนาปรังและ การใช้น้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งจะต้องร่วมกันบริหารจัดการ เพราะเรื่องที่สำคัญที่สุดคือต้องมีน้ำใช้ เพียงพอสำหรับข้าวนาปี

ทางด้านนายไตรรงค์ สุวรรณศิริ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ และคณะ ได้ลงพื้นที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย บริเวณชายแดนประเทศไทย-ลาว เพื่อตรวจสอบสภาพความแห้งแล้งของแม่น้ำโขง และกิจกรรมการขนถ่ายสินค้าที่ทำเรือเชียงแสน ซึ่งพบว่าสภาพของแม่น้ำโขงแห้งจนเรือขนส่งสินค้าในแม่น้ำโขงไม่สามารถแล่นออกจากฝั่งได้ แม้ว่าผลการตรวจวัดระดับที่ทำเรือเชียงแสนจะอยู่ที่ ๑.๒๐ เมตร ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นจากช่วงที่แห้งขอลดตลอดเดือนก.พ.-ต้นเดือน มี.ค.เล็กน้อย ทำให้บรรยากาศการค้าชายและการสัญจรที่เชียงแสนยังคงซบเซา

นายไตรรงค์ กล่าวว่าปัญหาแม่น้ำโขงแห้งจะนำไปเป็นวาระเร่งด่วน เพราะท่าเรือเชียงแสน ซึ่งเคยมีความลึกกัก กลับต้องอยู่ในสภาพร้างและกิจกรรมการขนถ่ายสินค้าทุกอย่างยุติลงหมด ขณะที่ระดับของแม่น้ำโขงในภาพรวมถือว่าตื้นกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อนเฉลี่ยถึง ๑.๕๐ เมตร หลังจากจะรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องสรุปให้ชัดเจนว่าสาเหตุที่แม่น้ำโขงต้องเป็นเช่นนี้มาจากสาเหตุใด ระหว่างความแห้งแล้งตามปกติ หรือเพาะเขื่อนที่สร้างในประเทศจีน ทั้งนี้ คนจะยังไม่ฟันธงลงไปทันทีว่าเกิดจากสาเหตุใดเพื่อจะได้ทำการแก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง

“หากปัญหาเกิดจากเขื่อนในประเทศจีน ก็จะต้องมีการทบทวนในหลายเรื่อง ทั้งเรื่องการสร้างท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ ๒ ซึ่งลงทุนด้วยงบประมาณมหาศาล และจะต้องหันไปดูข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไทย-จีน(เอฟทีเอ)ที่ทำร่วมกันในระยะต่างๆ ว่าเป็นอย่างไรสามารถใช้ประโยชน์จากเอฟทีเอเพื่อการขนส่งสินค้าได้จริงหรือไม่ซึ่งท้ายที่สุดหากสรุปได้ว่ามีปัญหาระงกก็ต้องดำเนินการในระดับรัฐบาลต่อไป” นายไตรรงค์ระบุ.

ที่มา : “มาร์ค” เร่งถกจีนแก้วิกฤติน้ำโขง. หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. หน้า ๓ ฉบับที่ ๔๘๗๖.ปีที่ ๑๔
วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๓.

๗. ชาวริมโขงจับมือสกัดปัญหาแม่น้ำโขงแห้ง

ชาวบ้านกว่า ๒๐๐ รวมตัวร่วมประชุม เพื่อหาทางช่วยแม่น้ำโขง นับเป็นครั้งแรกของการประชุมภาคประชาสังคมระหว่างประเทศจีน ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ณ นครกันทอน นครใหญ่แห่งที่ ๕ ของเวียดนาม ที่เพิ่งได้รับการเลื่อนฐานะเมื่อปีที่ผ่านมา นับเป็นก้าวแรกของคนเล็ก ๆ ที่แสวงหาความร่วมมือของภาคประชาสังคมในแม่น้ำโขง

มีรายงานข่าวเกี่ยวกับการประชุมว่าด้วยเรื่อง “สิ่งแวดล้อมแม่โขงและวิถีชีวิต : สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงและนัยข้ามพรมแดน” ครั้งนี้ ซึ่งจัดโดยคณะกรรมการประชาชนเมืองกันทอน คณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยกันทอน เครือข่ายแม่น้ำเวียดนาม ร่วมกับมูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ ประเทศไทย พันธมิตรปกป้องแม่น้ำโขง และออกแฟมออกสเตอร์เลีย ณ อาคารห้องสมุด มหาวิทยาลัยกันทอน ว่า

แม้การมีส่วนร่วมจากภาครัฐและนักลงทุนด้านการพัฒนาในกลุ่มน้ำโขงในการประชุมครั้งนี้จะมีจำนวนน้อย แต่มีเรื่องสำคัญเกิดขึ้น คือ เกิดความตื่นตัวต่อปัญหาจากเขื่อนในลำน้ำโขงของนักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐ กรรมการประชาชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดบริเวณปากแม่น้ำโขงของเวียดนามจากจำนวน ๑๓ จังหวัด มี ๓ จังหวัด ซึ่งเกิดการประชุมแลกเปลี่ยนกันในปัญหาผลกระทบจากเขื่อนในแม่น้ำโขงมาก่อนแล้ว ความน่าจับตาอยู่ที่ความตื่นตัวนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสังคมนิยม ซึ่งอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในความสนใจของหลายประเทศสำคัญทั่วโลก

การสร้างเขื่อนกั้นลำน้ำโขงไม่ใช่ปัญหาเฉพาะของคนปากแม่น้ำโขง ทว่าเป็นปัญหาร่วมของมนุษยชาติที่เขื่อนได้ปิดกั้นทำลายสายชีวิต ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของชีวิต ผู้อาวุโสระดับกรรมการประชาชนเมืองคันทอกกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ และได้กล่าวสนับสนุนให้ภาคประชาชนของแต่ละประเทศร่วมมือกันศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะผลกระทบจากเขื่อนในลำน้ำโขงเป็นปัญหาใหญ่ที่ซับซ้อนจำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ในการนำเสนอปัญหา

นอกจากนี้ยังกล่าวอ้างถึงแผนภารกิจของคนเพื่อรับมือปัญหาดังกล่าว หนึ่งในนั้นคือเปิดการประชุมระดับกรรมการประชาชนของเมืองในอีก ๑๐ จังหวัด บริเวณปากแม่น้ำโขงที่ยังไม่ได้รับรู้ปัญหานี้

นักวิชาการของเวียดนาม โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัยคันทอกหลายคน ให้ความเห็นตรงกันว่า ด้านหนึ่งของการพัฒนาสมัยใหม่ต้องพึ่งพาพลังงาน โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้าจากเขื่อน แน่แน่นอนว่าการได้มาซึ่งพลังงานย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนด้วย โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนในลำน้ำโขงที่มีทั้งบริษัทลงทุนของจีน ไทย เวียดนาม มาเลเซีย กำลังริบเร่งสร้างเขื่อน โดยเฉพาะเขื่อนในแม่น้ำโขงตอนบนของจีนที่สร้างเสร็จและเปิดใช้งานไปแล้ว ๓ เขื่อน และอีกเขื่อนที่สร้างเสร็จและกำลังกักเก็บน้ำคือเขื่อนเสี่ยววาน ซึ่งถือว่าเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดในตอนบนจาก ๑๕ เขื่อนในแผนการสร้างของจีน และในแม่น้ำโขงตอนล่างมีแผนการสร้างเขื่อนอีก ๑๒ เขื่อน ซึ่งอยู่ในอัตราเร่งสำคัญที่จะทำให้พื้นที่ปากแม่น้ำโขงขาดน้ำจืดไหลอย่างพอเพียงในหน้าแล้ง

ส่งผลทำให้น้ำทะเลหนุนเข้าในพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่ทำให้เวียดนามสามารถปลูกข้าวส่งออกได้มากเป็นอันดับสองของโลกรองจากไทย รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์น้ำ การปลูกผลไม้สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศ ความหลากหลายของพันธุ์ปลามากกว่า ๑,๐๐๐ ชนิด ในปากแม่น้ำโขงจะลดลง ผลกระทบเหล่านี้หมายถึงความมั่นคงทางอาหารของประชาชนลดลง นอกจากนี้มีแนวโน้มว่า ประชากร ๑๕% ซึ่งไร้ที่ดินทำกินจะอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่และบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนหรือพื้นที่ชุ่มน้ำเพิ่มขึ้น และช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยยิ่งห่างออกมากขึ้นอีก สิ่งนี้เป็นอีกด้านหนึ่งของการพัฒนาสมัยใหม่ ซึ่งนักวิชาการและภาคประชาสังคมของเวียดนามได้บริเวณปากแม่น้ำโขงเริ่มตระหนักอย่างจริงจัง

พวกเขาขอรับว่า ด้วยข้อจำกัดของระบบการเมืองการปกครองของประเทศและพลังมหาศาลของระบบตลาดทุนนิยม จำเป็นต้องเกิดความร่วมมือกันระหว่างภาคประชาสังคมในประเทศลุ่มน้ำโขง ทั้งจากองค์กรประชาชนท้องถิ่น องค์กรระหว่างประเทศ ในการร่วมมือกันสร้างการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนให้เกิดขึ้น เพราะระบบตลาดทุนนิยมกับกลไกการปกครองของแต่ละประเทศ ขาดความสนใจในวิถีชีวิต ความมั่นคงทางอาหารและการจัดการทรัพยากรที่สมดุลและยั่งยืน แม้จะมีกลไกของรัฐระหว่างประเทศในภารกิจการพัฒนาแม่น้ำโขงที่ยั่งยืนคือ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง ซึ่งตั้งมานานแล้วตั้งแต่ยุคสงครามเย็นก็ตาม

การประชุม "สิ่งแวดล้อมแม่น้ำโขงและวิถีชีวิต : สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงและนัยข้ามพรมแดน" ณ มหาวิทยาลัยคันเทอ หรือแม้ในเวทีระดับโลก ยกการต่อสู้ของประชาชนคนไทย ที่ต่อสู้เรื่องเขื่อนปากมูนเป็นตัวอย่าง

ผู้แทนภาคประชาชนจากปัญหาเขื่อนปากมูน กล่าวว่า บทเรียนที่ดีที่สุดในการต่อสู้เรื่องเขื่อน คือ การไม่สร้างเขื่อนขวางกั้นลำน้ำใด แต่ร่วมกันแสวงหาพลังงานทางเลือกอื่นๆ ที่ให้ประโยชน์ยั่งยืนและเคารพสิทธิของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ด้วยข้อจำกัดการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ ทำให้การร่วมมือของภาคประชาชน ประชาสังคมในแต่ละประเทศจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมมือกันในการแสวงหาทางเลือกเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำโขงที่สมดุลและยั่งยืนในรูปแบบที่ไม่ติดอยู่ในกรอบแนวคิดของแต่ละรัฐชาติอีกต่อไป

ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา กล่าวยืนยันว่า ถึงเวลาแล้วที่ควรริเริ่มความร่วมมือโดยภาคประชาชนท้องถิ่นในลุ่มน้ำโขงเอง โดยการศึกษาวิจัยองค์ความรู้นิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เห็นเป็นแผนที่ทางยุทธศาสตร์การพัฒนาของประชาชนเอง ตั้งแต่จากสามเหลี่ยมทองคำ เชียงแสน เชียงของ หลวงพระบาง เชียงคานถึงนครพนม อุบลราชธานีถึงปากเซ สี่พันคอน โคนเลสาบ และปากแม่น้ำโขง และก้าวไปสู่กรรมาธิการประชาชนลุ่มน้ำโขง

ทั้งหมดนี้ภาคประชาสังคมของกัมพูชา เวียดนาม โดยเฉพาะนักวิชาการและกรรมการประชาชนของเวียดนามบางส่วนในปากแม่น้ำโขงเห็นว่า การเร่งศึกษาผลกระทบจากปัญหาและแสวงหาทางเลือกการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุลร่วมกันของภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำโขง ย่อมส่งผลให้ผู้กำหนดกลไกด้านนโยบายได้เข้าใจถึงความสำคัญของนิเวศวัฒนธรรมและความมั่นคงทางอาหารของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่แท้จริงของชีวิตผู้คนในแต่ละประเทศมากกว่าเม็ดเงิน ตัวเลขจีดีพี และตัวเลขในตลาดการเงิน

ทว่าคำถามที่ท้าทายอย่างหนึ่งของภาคประชาสังคม คือ จะมีปัจจัยสนับสนุนมาจากไหน นอกจากการพึ่งตนเองตามปัจจัยที่จำกัด ซึ่งที่ผ่านมาทำให้การเคลื่อนตัวของความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนในลุ่มน้ำโขงเป็นไปอย่างเชื่องช้า รวมทั้งพวกเขาเหล่านั้นไม่มีองค์กรรัฐและองค์กรทุนจากนานาชาติสนับสนุนมากนัก เมื่อเทียบกับคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง หรือเอเอ็มอาร์ซี

ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและนานาชาติมานาน ทว่าแทบจะไม่มีชีวิตผู้คนในชุมชนท้องถิ่น
ลุ่มน้ำโขงรวมอยู่ในรายงานการศึกษาเหล่านั้นเลย

ที่มา : ชาวริมโขงจับมือสกัดปัญหาแม่น้ำโขงแห้ง. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

<http://www.komchadluek.net/detail/20100222/49426> สืบค้น ณ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓.

๘. ทส.ชี้แก้มโขงแห้งยาก "จีน" ยังเมินตอบรับถกเอ็มอาร์ซี ชัมมิต

นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีเดช ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) ให้
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ถึงสถานการณ์น้ำในแม่น้ำโขงแห้งขุด และเร็วกว่าปกติ ซึ่ง
หลายฝ่ายวิพากษ์วิจารณ์ เกิดจากสาธารณรัฐประชาชนจีนปิดเขื่อนที่อยู่บริเวณต้นน้ำว่า เรื่องนี้
เป็นเรื่องของแม่น้ำระหว่างชาติ ฉะนั้น ทส.ไม่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหabeื้องต้นได้ จำเป็นต้อง
หยิบยกเข้าไปให้คณะกรรมการแม่น้ำโขง หรือ เอ็มอาร์ซี ที่มีหน้าที่ประสานงานเกี่ยวกับเรื่องนี้

“เท่าที่ทราบคือ ขณะนี้สำนักเลขาธิการของกรรมการแม่น้ำโขงได้ประสานขอความ
ร่วมมือจากจีนในเรื่องของการทำข้อมูล เพราะฉะนั้นคงจะได้มีการนำประเด็นนี้เข้าไปหารือใน
การประชุมที่จะมีขึ้นในต้นเดือนเมษายนนี้ สำหรับความเดือดร้อนที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ในขณะนี้
ทส.จะเข้าไปแก้เป็นการเฉพาะหน้าก่อน” นายศักดิ์สิทธิ์กล่าว

นายเกษมสันต์ จันณวาโส อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ กล่าวว่า ขอมรับว่าเรื่องนี้จัดการ
ค่อนข้างยาก เพราะจีนที่อยู่ต้นน้ำแม่น้ำโขงและมีเขื่อนหลายแห่ง ไม่ได้เป็นสมาชิกเอ็มอาร์ซี
และไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ตามที่เอ็มอาร์ซีประสานขอไปอย่างไรก็ตาม ในการประชุมเอ็มอาร์ซี
ชัมมิต ที่ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพระหว่างวันที่ ๓-๕ เมษายนนี้ ที่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
ได้เชิญนายกรัฐมนตรีของจีนเข้าประชุมเพื่อหารือในเรื่องนี้ด้วย แต่ยังไม่ได้รับการตอบรับใดๆ

ขณะที่ ผศ.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้อำนวยการศูนย์จัดการความรู้ด้านการ
เปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (สรกอ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) กล่าวว่า การลด
ระดับน้ำในแม่น้ำโขงไม่เกี่ยวกับการที่จีนกักเก็บน้ำไว้ในอ่างเหนือเขื่อนทั้ง ๔ แห่ง ที่พาดกัน
แม่น้ำโขงอย่างที่หลายฝ่ายเข้าใจ แต่เกิดจากในปีที่ผ่านมา อุณหภูมิทั่วโลกต่ำกว่าปกติ หลาย
ประเทศต้องประสบกับพายุหิมะ ส่งผลให้น้ำในแม่น้ำโขงเกิดการแข็งตัวเป็นน้ำแข็งสะสมอยู่ได้
คืนอีกทั้งในช่วงนี้กำลังเข้าสู่ฤดูแล้งจึงส่งผลให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงลดระดับลง

ทั้งนี้ ในช่วงเดือนมิถุนายน-ตุลาคม คาดว่าปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงจะเพิ่มสูงขึ้น โดยปีนี้
อุณหภูมิของโลกจะสูงขึ้นกว่าปกติเป็นผลจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ทำให้เมื่อเข้าสู่ฤดูร้อน
น้ำแข็งที่สะสมได้แม่น้ำโขงจะละลายออกมามาก อีกทั้งในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นรอยต่อระหว่าง
ฤดูร้อนกับฤดูฝน ฝนที่ตกและน้ำแข็งสะสมที่ละลาย จะส่งผลให้เกิดน้ำไหลบ่าลงมาตามลำน้ำได้

ทั้งนี้ คาดว่าในอนาคตการลดระดับของแม่น้ำโขงจะเกิดบ่อยขึ้นเนื่องจากภาวะโลกร้อน และการลดลงของต้นไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำ

ทางด้านเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับแม่น้ำและลำน้ำโขง ๘ องค์กร อาทิ กลุ่มรักษ์เชียงของ คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ กลุ่มฮักน้ำของ จ.อุบลฯ ออกแถลงการณ์ว่า ถึงเวลาที่รัฐบาลไทยต้องให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น ค่อยการพัฒนาบนแม่น้ำโขง โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนในจีน เนื่องจากได้ผลกระทบด้านท้ายน้ำมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ ทั้งในฤดูแล้งและในฤดูฝน จึงขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยมีท่าทีที่ชัดเจนต่อรัฐบาลจีน และตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงตั้งแต่ จ.เชียงราย ถึง จ.อุบลราชธานี

ส่วนที่บริเวณท่าเรือเชียงแสน จ.เชียงราย ภายหลังจากเรือบรรทุกสินค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการชาวจีนหยุดเดินเรือในแม่น้ำโขงมานานกว่า ๑ สัปดาห์ ทำให้การก้าชาขายแคนด้านนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการส่งออกและนำเข้าสินค้าประเภทพืชผักผลไม้ น้ำมันเชื้อเพลิงและยางพาราแผ่นรมควัน หยุดชะงักเป็นการชั่วคราว โดยเรือบางส่วนประมาณ ๑๐ ลำ จอดแน่นิ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง

นายอภิสิทธิ์ คำภีร์ หัวหน้าสำนักงานขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ประจำจังหวัดเชียงรายกล่าวว่า ยังไม่ทราบเหตุผล การหยุดเดินเรือในแม่น้ำโขงที่ชัดเจน จากการประเมินมาจาก ๒ กรณีคือเป็นช่วงวันหยุดของคนจีนในช่วงเทศกาลตรุษจีน และอีกด้านอาจเกิดจากสภาวะน้ำโขงแห้งที่ปีนี้ถือว่าแห้งเร็วผิดปกติ ลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว โดยเหลือเพียง ๑ เมตร ซึ่งปกติเรือบรรทุกสินค้าจะกินน้ำลึกประมาณ ๑.๘๐ เมตร และไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจนของการแห้งของแม่น้ำโขงเช่นกันว่าเกิดจากสภาวะภัยแล้งทั่วไป หรือจีนกักน้ำทางตอนเหนือเขื่อน เพื่อสร้างเขื่อนแห่งสุดท้ายบริเวณเมืองจิ่งหง มณฑลยูนนาน เมืองทางตอนใต้ของจีน

ที่มา : ทส.ชี้แก้งโขงแห้งยาก "จีน" ยังเมินตอบรับถกเอ็มอาร์ซี ชัมมิต. หนังสือพิมพ์มติชน. หน้า ๑,๑๒.
ฉบับที่ ๑๑๖๗๒ ปีที่ ๓๓ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

สำนักวิชาการ ให้การบริการทางวิชาการ

๑. ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ ให้บริการในวันและเวลาราชการ
- กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
ด้านการเมืองการปกครอง ความมั่นคง การทหาร การยุติธรรม กฎหมายระหว่างประเทศ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการ ทรัพย์สินทางปัญญา
 - กลุ่มงานบริการวิชาการ ๒ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๑ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
ด้านเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม การเงิน การคลัง การธนาคาร การลงทุน งบประมาณ ประกันภัย
อุตสาหกรรม คมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเกษตรและสหกรณ์
 - กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
ด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม แรงงานและสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี
การสาธารณสุข การท่องเที่ยว การกีฬา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม การพลังงาน
๒. ณ จุดบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ (E-knowledge Services) อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๓
ให้บริการในวันและเวลาราชการ สำหรับวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้บริการถึงเวลา ๑๙.๓๐ น.
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๘๗๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๑๘๗๘